A.D. MILLER
DEZGHEȚUL
Strada Ficțiunii

EDITURA ALLFA

Strada Ficțiunii - Bestseller

Noua Rusie, în timpul *boom*-ului petrolier, înseamnă corupție, hedonism, disperare și obsesie sexuală. Nick Platt, un avocat englez trecut de treizeci de ani, este prins într-un adevărat carusel de tentații. Într-un septembrie plin de erotism difuz, „vara bunicii", cum o numesc rușii, el întâlnește două fete de o frumusețe izbitoare, pe care le privește mai mult decât ar trebui. Și tăvălugul a pornit: Nick se îndrăgostește de Maşa, iar lumea moscovită de nou îmbogățiți, femei oferite ca monedă de schimb și mafioți generoși îl devorează.

Nota editorului La Moscova, orașul violent și strălucitor, cadavrele care ies la lumină odată cu venirea dezghețului se numesc „ghiocei". Un roman al păcătoșilor talentați și al sfinților ocazionali, *Dezghețul* se citește cu emoția teribilă de a descoperi un secret adânc îngropat despre tine însu

„Romanul electrizant al lui A.D. Miller ne poartă prin subteranele Moscovei și ale naturii umane... Prin ritmul alert și frumusețea limbajului, *Dezghețul* creează dependență."

The Independent

„Un roman despre politică, sex și moravuri, o povestire plină de forță despre degradare morală."

The Bookseller

„Irezistibil, decadent și captivant..."

Simon Sebag Montefiore

www.all.ro

ISBN 978-973-724-309-6

DEZGHEȚUL

Strada Ficțiunii

Mergi pe o stradă. *Cosmopolită. Străniu familiară. Cu miros de mare, de scorțișoară sau de cerneală. Trecătorii par manierați. Nonconformiști.*

Plini de umor. *Ai* căutat mereu strada asta. Paralelă cu modele. Perpendiculară pe modern. Nouă. Efervescentă. De tradiție bună. Cu seraiuri, *palazzo*-uri și hamace. Cu zgârie-nori și arcade. Cu clădiri invizibile. O stradă care se construiește pe măsură ce ți-o imaginezi.

Iată-l și pe omul cu umbrelă colorată, care știe drumul, dar se lasă purtat de suflul imaginației. Ghidul tău. Și, cum pe Strada Ficțiunii contează și plimbarea, nu doar destinația, dă mai întâi un tur.

Turul Clasic. Urmărește dreptunghiul colorat. Te vor acompania doar clasicii care au trecut testul timpului.

Turul Contemporan. Urmărește pătratul colorat. Te vor întâmpina autori care nu scriu neapărat pentru premii și vei descoperi debutanții chiar de la debut.

Turul Bestseller. Urmărește cercul colorat. Ești în rețea cu scriitori din cele mai fierbinți topuri ale lumii.

Colecție coordonată de ALEXANDRA RUSU

A.D. MILLER

© Paul Rider

A.D. Miller s-a născut la Londra, în 1974, şi a studiat literatura la Universităţile Cambridge şi Princeton, unde şi-a început cariera de jurnalist cu reportaje de călătorie despre America. A lucrat ca producător de televiziune, apoi a început colaborarea cu prestigioasa publicaţie americană *The Economist*. Între 2004 şi 2007, a fost corespondentul acestei reviste la Moscova, prilej de a călători şi de a studia cultura fostei Uniuni Sovietice. În prezent, este editorul publicaţiei *The Economist* pentru Marea Britanie şi locuieşte la Londra. Este autorul unei cărţi de memorii, *The Earl of Petticoat Lane* (2006). ***Dezgheţul*** (*Snowdrops*, 2011; Editura ALLFA, 2011) este romanul său de debut, care i-a adus succesul internaţional.

Vocea autorului

„*Dezgheţul* este un thriller moral despre lucrurile adânc îngropate, care-şi cer negreşit drepturile, mai devreme sau mai târziu."

A.D. Miller

A.D. MILLER

DEZGHEȚUL

Traducere din limba engleză și note de
Florina Pîrjol

EDITURA ALLFA

Ghiocel: 1. Mică plantă erbacee perenă, cu o singură floare, albă, în formă de clopoțel, aplecată în jos. **2.** *În argoul moscovit:* Cadavru îngropat sau ascuns în troienele de zăpadă, care iese la iveală doar la dezgheț.

Pentru Arkady, Becky, Guy,
Mark și în special pentru Emma

Înainte să-l văd, i-am simțit mirosul.

Era o mulțime de oameni adunată acolo, pe trotuar și pe șosea, majoritatea polițiști, unii vorbind la telefoanele mobile, alții fumând, unii privind în jurul lor, alții privind în depărtare. Din direcția din care veneam, îmi blocau vederea, așa că, în primul moment, văzând toate uniformele alea, am crezut că avusese loc un accident de circulație sau poate o percheziție a vreunei locuințe în căutare de imigranți. Apoi am prins din aer mirosul. Era genul de miros care te izbește când te întorci acasă din vacanță, dacă ai uitat să duci gunoiul înainte de a pleca – stătut, dar acid –, suficient de puternic încât să acopere mirosurile obișnuite ale verii, de bere și revoluție. Mirosul ăsta îl dăduse de gol.

I-am văzut piciorul de la vreo zece metri depărtare. Numai unul, de parcă stăpânul lui ar fi coborât foarte lent dintr-o limuzină. Parcă văd și-acum acel picior. Purta un mocasin negru, ieftin și o șosetă gri; mai sus se zărea puțin din carnea verzuie.

Mi s-a spus că frigul îl păstrase intact. Nu știau de câtă vreme zăcea acolo. Probabil de la începutul iernii, și-a dat cu părerea un polițist. Au folosit un ciocan sau poate o cărămidă, a adăugat el. Nu era o treabă prea frumoasă. M-a întrebat dacă vreau să văd și restul și l-am refuzat politicos. În iarna aia văzusem și aflasem deja mai multe decât aveam nevoie să știu.

Mi-ai reproșat mereu că nu vorbesc niciodată despre perioada în care am stat la Moscova sau despre motivul plecării mele. Ai dreptate. Întotdeauna mi-am găsit scuze să n-o fac și-n

curând vei înțelege de ce. M-ai tot întrebat și, în ultima vreme, dintr-un motiv sau altul, am început să mă gândesc din ce în ce mai des la asta, iar acum nu mă mai pot opri. Poate pentru că nu mai sunt decât trei luni până la „ziua cea mare", interval în care trebuie să-mi închei niște socoteli. Simt nevoia să-i povestesc cuiva despre Rusia, deși mă doare. Și cred c-ar trebui, oricum, să știi povestea asta, din moment ce o să ne facem niște jurăminte pe care sper că o să le și ținem. Cred c-ai dreptul să știi tot. M-am gândit că o să fie mai ușor dacă o să scriu. N-o să fii nevoită să reacționezi eroic la spusele mele, iar eu n-o să fiu nevoit să te privesc în ochi.

Așa că, iată ce-am scris. Voiai să știi cum s-a terminat totul. Ei bine, în după-amiaza aia, cu piciorul, aproape că se sfârșise. Dar situația se degradase, de fapt, în urmă cu un an, în septembrie, la metrou.

Apropo, când i-am povestit lui Steve Walsh despre picior, mi-a spus:

— Ghiocel. Amicul tău e un ghiocel.

Așa le spun rușii, mi-a explicat el, cadavrelor care ies la lumină când dă dezghețul. Mulți dintre ei – bețivi și vagabonzi care au capitulat și s-au întins pe zăpadă, dar și victimele unor crime, ascunse de ucigași în troiene.

Ghioceii: răul care s-a instaurat deja, care e dintotdeauna acolo, foarte aproape, dar pe care de multe ori îl treci cu vederea. Păcatele pe care le ascunde iarna, uneori pentru totdeauna.

Unu

Măcar de numele ei sunt sigur. O chema Maria Kovalenko, Masa, pentru prieteni. Stătea pe peronul stației Ploșcead Revoluții, Piața Revoluției, când am zărit-o prima oară. I-am văzut chipul vreo cinci secunde, până a scos o oglinjoară de machiat, în care a început să se privească. Cu cealaltă mână și-a pus o pereche de ochelari de soare, pe care, m-am gândit atunci, probabil că și-i cumpărase de la vreun chioșc din pasaj. Se sprijinea de un stâlp, la capătul peronului, acolo unde se află statuile civililor – atleți, ingineri, țărănci plesnind de sănătate și mame ținând în brațe copii vânjoși. M-am uitat la ea mai mult decât era cazul.

Se întâmplă ceva la Ploșcead Revoluții, un efect vizual ce apare atunci când treci de pe peronul cu statui spre linia verde. Te trezești traversând liniile de metrou pe o platformă destul de îngustă, aflată la înălțime, și, într-o parte, vezi o flotilă de candelabre în formă de discuri, care se întind de-a lungul peronului până departe, în întunericul din care ies trenurile. În partea cealaltă vezi alți oameni făcând același drum, însă pe o platformă paralelă, apropiată, dar despărțită de cea pe care te afli. Când m-am uitat în dreapta, în acea zi, am văzut-o pe fata cu ochelari de soare îndreptându-se în aceeași direcție ca mine.

M-am urcat în trenul care mergea la Puşkinskaia. Am stat în picioare sub panoul galben și neonul vechi care mă făceau să mă simt, de fiecare dată când luam metroul, ca un figurant într-un thriller psihologic cu Donald Sutherland, din anii '70. La Puşkinskaia, am urcat pe scara rulantă, cu lămpile ei falice, am ținut deschise ușile grele de sticlă ale stației pentru persoana din spatele meu, așa cum fac mereu, și mi-am croit drum prin

labirintul de pasaje subterane joase de sub Piața Pușkin. Chiar atunci a țipat ea.

Era la vreo cinci metri în spatele meu și, pe lângă faptul că țipa, se și lupta cu un bărbat slăbănog cu părul prins în coadă, care încerca să-i fure poșeta (o imitație ordinară de Burberry). Striga după ajutor, iar prietena ei, care apăruse ca din senin lângă ea – era Katia, după cum aveam să aflu mai târziu –, țipa și ea. La început doar m-am uitat, dar bărbatul a ridicat pumnul ca și cum s-ar fi pregătit s-o lovească, și atunci am auzit un strigăt, în spatele meu, cum că ar fi cazul să intervină cineva. Așa că m-am întors și l-am luat pe bărbatul uscățiv de guler.

I-a dat drumul poșetei și a încercat să mă înghiontească, dar nu m-a atins. I-am dat drumul, s-a dezechilibrat și a căzut. Totul s-a petrecut foarte repede și n-am putut să mă uit prea bine la el. Era tânăr, cu vreo zece centimetri, poate, mai scund decât mine, și părea destul de jenat. Mi-a ars un șut în fluierul piciorului, dar nu m-a durut, apoi s-a ridicat în picioare și a rupt-o la fugă în jos pe scările pasajului, ieșind pe la celălalt capăt, în Tverskaia – echivalentul moscovit al lui Oxford Street, un bulevard plin de parcări ilegale, care se întindea de la Piața Pușkin până la Piața Roșie. În capul scărilor se aflau doi polițiști, dar erau mult prea ocupați să fumeze și să caute imigranți, ca să-i mai dea vreo atenție tâlharului.

— *Spasiva*, a spus Maşa, mulțumesc. Și-a scos ochelarii de soare.

Purta niște blugi foarte strâmți, băgați în cizmele lungi de piele maro, și o bluză albă, mai decoltată decât ar fi fost cazul. Peste bluză avea una dintre hainele acelea ciudate de toamnă, de pe vremea lui Brejnev, preferate de femeile mai modeste din Rusia. Dacă le privești de aproape, par făcute din mochetă sau dintr-un prosop de plajă, cu guler de blană de pisică, însă, de la distanță, le fac pe femei să arate ca o momeală dintr-un thriller despre Războiul Rece. Avea nasul drept și osos, pielea albă și părul lung și roșcat și, dac-ar fi avut un dram de noroc, ar fi putut sta sub tavanul cu frunze aurite al unui restaurant extrem

de scump, numit Palatul Ducal sau Conacul de Vânătoare, mâncând icre negre și zâmbindu-i îngăduitor unui magnat al nichelului sau unui comerciant de petrol cu multe relații. Poate că acum se află într-un astfel de loc, deși mă cam îndoiesc.

— *Oi, spasiva*, a spus prietena ei, strângându-mi degetele de la mâna dreaptă.

Mâna ei era caldă și ușoară. Am presupus că fata cu ochelari de soare avea vreo douăzeci, douăzeci și trei de ani, poate, dar prietena ei părea mai tânără, de nouăsprezece ani sau poate mai puțin. Purta cizme albe, o fustă mini de scai și o jachetă asortată. Avea nasul un pic în vânt, părul blond și lins și un zâmbet îmbietor de rusoaică tipică și care, de obicei, vine la pachet cu o privire directă și intensă. Avea un zâmbet ca acela al pruncului Iisus – îți mai amintești? – pe care l-am văzut în biserica din satul ăla situat pe coastă, în apropiere de Rimini: un zâmbet bătrân, înțelept, pe o față tânără, un zâmbet care spunea: *Știu cine ești, știu ce vrei, știu asta de dinainte de a mă fi născut.*

— *Nicevo*, i-am spus eu, pentru nimic. Și am adăugat în rusă: E totul în regulă?

— *Vso normalino*, a răspuns fata cu ochelari de soare. Totul e-n regulă.

— *Haraşo*, am spus eu, bine.

Ne-am zâmbit. Ochelarii mi se aburiseră în căldura leșinată de la metrou, aceeași tot anul. De la unul dintre chioșcurile cu CD-uri din pasaj se auzea muzică populară; îmi aduc aminte de versurile gâtuite ale unuia dintre acei cântăreți ruși bețivi, care parcă s-au apucat de fumat încă din pântecele mamei.

Într-un univers paralel, într-o altă viață, acesta ar fi fost sfârșitul poveștii. Ne luăm la revedere, eu mă duc acasă în după-amiaza aceea și a doua zi mă întorc la problemele mele avocățești. Poate că, în viața aceea, mă aflu încă la Moscova, poate că mi-am găsit o altă slujbă și am rămas, nu m-am mai întors acasă și nu te-am cunoscut nici pe tine. Fetele ar fi apelat la oricine sau orice le-ar fi ieșit în cale, dacă nu aș fi fost eu. Eram copleșit de sentimentul pe care-l ai atunci când ceva periculos

se termină cu bine, dar și de euforia de a fi făcut o faptă bună. O faptă bună, într-un loc fără scrupule. Timp de câteva minute am fost erou, ele îmi dăduseră voie să fiu, și le eram recunoscător pentru asta.

Cea mai tânără dintre ele a continuat să zâmbească, iar cealaltă doar mă privea. Era mai înaltă decât prietena ei – cam un metru și cincizeci și doi de centimetri – și, fiindcă purta tocuri, ochii ei verzi erau la același nivel cu ai mei. Avea ochi frumoși. Era cazul ca cineva să spună ceva, așa că a zis ea, în engleză:

— De unde ești?

— Sunt din Londra, i-am spus. Nu sunt de fel chiar din Londra, dar de pe aproape. Apoi am întrebat-o în rusă: Și tu, de unde ești?

— Acum stăm aici, la Moscova, a răspuns ea.

Mă obișnuisem deja cu acest joc lingvistic. Rusoaicele spuneau mereu că vor să-și exerseze engleza, dar uneori voiau și să te facă să te simți ca și cum tu ai fi deținut controlul: în țara lor, și totuși în siguranță, în limba ta.

Au urmat alte zâmbete.

— *Tak, spasiva*, a spus prietena. Păi, mulțumim.

Niciunul nu s-a mișcat. Apoi Masa a spus:

— În ce direcție mergi?

— Spre casă, am spus eu. Voi?

— Noi doar ne plimbam.

— *Poguliaem*, am spus eu, hai să ne plimbăm.

Și ne-am plimbat.

***

Era mijlocul lui septembrie. E perioada din an pe care rușii o numesc „vara bunicii" – un val dulce-amăruie de căldură catifelată, care își face de obicei apariția după ce țărăncile au cules roadele; la Moscova, înseamnă ultima băută în aer liber, în piețe și pe marginea Bulvar-ului (drumul acela splendid din jurul Kremlinului, cu fâșii de parc printre benzile de circulație, cu gazon, bănci și statui ale scriitorilor celebri și ale revoluționarilor

de mult uitați). E cel mai bun moment pentru a vizita orașul, deși nu sunt sigur c-o s-o facem vreodată. Dughenele de la gurile stațiilor de metrou expuneau mănuși chinezești din imitație de blană, pentru iarna care se apropia, dar încă se mai formau șiruri lungi de turiști, care așteptau să treacă pe la mormântul grotesc al lui Lenin din Piața Roșie. În după-amiezile toride, jumătate dintre locuitoarele orașului erau încă sumar îmbrăcate.

Am urcat treptele tocite și înguste ale pasajului de sub piață și am ajuns în fața supermarketului armean. Am traversat benzile de circulație blocate de mașinile prinse în trafic, ajungând pe trotuarul lat din mijlocul Bulvar-ului. Nu era decât un nor pe cer, iar o coloană de fum care ieșea de la vreo fabrică sau de la vreo uzină din mijlocul orașului se profila la orizont, pe fundalul albăstrui al înserării. Era frumos. Aerul mirosea a benzină ieftină, a carne pe grătar și a dorință trupească.

Tipa mai mare m-a întrebat, în engleză:

— Ce faci la Moscova, dacă nu e secret?

— Sunt avocat, i-am răspuns în rusă.

Au început să vorbească între ele, prea repede și prea încet ca să pot înțelege ceva.

Cea mică a întrebat:

— De câți ani ești la Moscova?

— De patru ani, i-am răspuns. Aproape.

— Îți place? a întrebat fata cu ochelari de soare. Îți place Moscova noastră?

I-am spus că-mi place foarte mult, gândindu-mă că asta vrea să audă, de fapt. Am descoperit că majoritatea rușilor au un fel de mândrie națională reflexă, deși tot ce-și doresc este să scape naibii de acolo și să ajungă în Los Angeles sau pe Coasta de Azur.

— Și tu cu ce te ocupi? am întrebat-o în rusă.

— Lucrez într-un magazin. De telefoane mobile.

— Și unde e magazinul ăsta?

— Peste râu, a răspuns. Aproape de Galeria Tretiakov.

După câțiva pași în tăcere, a adăugat:

— Vorbești frumos limba rusă.

Exagera. Vorbeam mai bine decât bancherii expați și consultanții șarlatani ai orașului – englezii cu aerele lor de gentlemeni, americanii cu dinții lor perfecți și scandinavii pe care febra aurului negru îi adusese până la Moscova. Majoritatea se perindau între birourile și apartamentele lor securizate, bordelurile scumpe, restaurantele de lux și aeroport, folosind aceleași douăzeci de cuvinte bizare din limba rusă. Eu vorbeam aproape fluent, dar accentul mă dădea de gol de la prima silabă. Maşa și Katia m-au mirosit că sunt străin, probabil chiar înainte de a deschide gura. Bănuiesc că eram ușor de citit. Era duminică și mă îndreptam spre casă; fusesem la o petrecere dată de un expat cam ciudățel, într-un apartament de contabil singuratic. Îmi aduc aminte că purtam niște blugi nou-nouți, cizme de piele întoarsă, un pulover negru cu anchior și un tricou de la Marks & Spencer. Lumea nu se-mbrăca așa la Moscova. Oamenii cu bani își cumpărau tricouri cu actori de cinema și pantofi italienești, iar cei fără bani, adică majoritatea, purtau haine de contrabandă din surplusul armatei sau ghete ieftine din Bielorusia și pantaloni ponosiți.

Maşa, pe de altă parte, vorbea într-adevăr o engleză frumoasă, deși mai făcea greșeli gramaticale. Unele rusoaice ridică tonul atunci când vorbesc în engleză, exagerând emfatic, scoțând niște sunete ce par un fel de cârâit, dar ea avea un ton potolit, jos, rotunjind r-urile cu poftă. Vocea ei suna ca și cum ar fi trecut printr-o petrecere ce ținuse toată noaptea. Sau printr-un război.

Ne îndreptam spre corturile cu bere, ridicate pe timpul verii, încă din prima zi mai caldă a lunii mai, când tot orașul iese pe străzi și orice e posibil, și strânse la loc în octombrie, când se termină vacanța de vară.

— Zi-mi și mie, te rog, a spus cea mai tânără. Prietena mea mi-a povestit că în Anglia aveți două...

S-a întrerupt, să se consulte în rusește cu amica ei. Am deslușit „cald", „rece", „apă".

— Cum îi zice, m-a întrebat fata mai mare, la chestia aia prin care curge apa în baie?

— Robinete.

— Așa, robinete, a continuat cea mai tânără. Prietena mea mi-a zis că în Anglia este două robinete. Așa că apa fierbinte câteodată frige la mână.

— *Da, eto pravda*. Da, e adevărat.

Eram pe o alee pietonală din mijlocul Bulvarului, aproape de niște leagăne și niște tobogane cam șubrede. O babușcă grasă vindea mere.

— Și e adevărat că la Londra e mereu ceață mare?

— *Niet*, i-am răspuns. Acum o sută de ani, da, dar acum nu mai e așa.

Fata a lăsat capul în jos. Maşa, fata cu ochelari de soare, a zâmbit. Când mă gândesc acum ce anume mi-a plăcut la ea în acea primă după-amiază, în afară de trupul ei lung și suplu de gazelă și vocea ei, și ochii ei, cred că a fost ironia ei. Avea un aer ce spunea că știe deja cum se va termina totul și aproape că voia să aflu și eu. Poate că așa mi se par lucrurile acum, dar cred că, într-un fel, atunci își cerea deja iertare. Cred că pentru ea oamenii și faptele lor erau cumva niște lucruri separate – ca și cum ai putea să îngropi pur și simplu orice ai fi făcut și să uiți de acel lucru, ca și cum trecutul tău i-ar aparține altcuiva.

Am ajuns la intersecția cu strada mea. Aveam senzația aia de beție pe care, înainte de tine, o aveam mereu în compania femeilor de primă clasă – pe jumătate nervos, pe jumătate nerăbdător, ca și cum aș fi jucat un rol, ca și cum aș fi trăit viața altcuiva și ar fi trebuit să mă bucur de ea cât mai puteam.

Am gesticulat și am zis:

— Eu aici locuiesc.

Apoi m-am auzit spunând:

— Vreți să urcați să bem un ceai?

Știu, o să ți se pară ridicol, eu, încercându-mi norocul cu astfel de replici. Dar acum câțiva ani, când străinii erau încă considerați exotici la Moscova și un avocat era cineva cu un salariu

suficient de mare încât să merite să-i spui „da", ar fi mers. În alte dăți, mersese.

M-a refuzat.

— Dar dacă ți s-ar părea interesant să ne suni, a zis ea, poți s-o faci. S-a uitat la prietena ei, care a scos un pix din buzunarul de deasupra sânului stâng și a scris un număr de telefon pe spatele unui bilet de troleibuz. Mi l-a întins și l-am luat.

— Mă cheamă Mașa, a spus. Ea e Katia. E soră-mea.

— Eu sunt Nick, am zis.

Katia s-a aplecat spre mine în fusta ei roz și m-a sărutat pe obraz. A zâmbit cu celălalt zâmbet pe care-l au ei, cel asiatic, care nu înseamnă nimic. Au luat-o în jos pe Bulvar și eu le-am urmărit cu privirea mai mult decât ar fi trebuit.

***

Bulvarul era plin de beți, oameni somnoroși și perechi de îndrăgostiți care se sărutau. Găști de adolescenți se strângeau în jurul chitariștilor ghemuiți pe trotuar. Era încă destul de cald pentru ca toate ferestrele restaurantului din colțul străzii mele să fie larg deschise, aerisind mulțimea de minigarhi[1] și prostituate de nivel mediu care obișnuiau să se adune acolo pe timpul verii. A trebuit s-o iau pe stradă ca să ocolesc șirul lung și lipsit de imaginație de Mercedes-uri și Hummer-uri negre care invadaseră trotuarul din jurul restaurantului. Am dat colțul pe strada mea și, în drum spre apartament, am trecut pe lângă biserica de culoarea mustarului.

Cred că e posibil să fi fost o altă zi – poate că imaginea cadrează bine cu întâlnirea de la metrou, așa încât mi le amintesc împreună –, dar în mintea mea tot în aceeași seară am remarcat

---

[1] Minigarhul este un fel de oligarh (termen folosit mai ales cu sensul de miliardar, posesor de capital financiar uriaș), doar că nu la fel de bogat. Termenul a început să fie folosit în presa internațională începând din anul 2006.

prima dată acel Jiguli[1] vechi. Era pe partea mea de stradă, făcut sendviș între două BMW-uri, ca o fantomă din trecutul Rusiei, sau ca o piesă de puzzle care a rămas pe dinafară. Părea o mașină dintr-un desen de copii: o cutie pe roți, cu altă cutie deasupra, în care copilul putea să adauge un șofer cât un omuleț din jocuri, cu tot cu un volan și cu niște faruri rotunde stupide, pe care, când era vesel, copilul desena niște cerculețe ca niște pupile, ca să le facă să semene cu niște ochi. Era genul de mașină pentru care, pe vremuri, cei mai mulți bărbați din Moscova erau dispuși să aștepte și jumătate de viață ca s-o cumpere, sau cel puțin așa se spunea; și-o doreau cu ardoare, puneau bani deoparte pentru ea și se înscriau pe lungi liste de așteptare ca să primească una. Apoi, după căderea Zidului, când au putut vedea America la televizor, iar compatrioții lor cu dare de mână și-au luat modele de import de ultimă oră, și-au dat seama că până și visele lor fuseseră meschine. Nu puteai fi sigur, dar mașina asta, pe timpuri, fusese de un oranj-ruginiu. Avea noroi și ulei pe aripi, ca un tanc după o bătălie – o crustă întunecată, care, dacă era să fii sincer cu tine însuți, știai că seamănă cu propriile măruntaie după câțiva ani de stat la Moscova și poate chiar cu sufletul tău.

Trotuarul care ducea spre blocul meu fusese lăsat să se dizolve în șosea, într-un fel specific rusesc. Am trecut pe lângă cimitir și pe lângă Jiguli și am ajuns în fața clădirii în care locuiam, am format codul de la interfon și am intrat.

Locuiam într-unul dintre blocurile de apartamente din Moscova, construite ca niște reședințe grandioase de către comercianții cu dare de mână, chiar înainte de Revoluție. Ca și orașul în sine, fusese cârpit atât de mult, încât ajunsese să arate ca și cum mai multe clădiri diferite ar fi fost strivite la un loc. Un ascensor urât fusese montat pe exterior și fusese adăugat un al cincilea nivel, dar fuseseră păstrate decorațiile originale din fier forjat ale balustradei scării interioare. Majoritatea ușilor de la intrare ale

---

[1] Model de automobil popular în Rusia, înainte de destrămarea U.R.S.S.

apartamentelor erau făcute din oțel foarte rezistent și capitonate cu piele, de efect – o modă care te făcea să crezi că toată partea luxoasă a Moscovei era un fel de azil prost păzit. La etajul trei, mirosul de excremente de pisică și sunetul strident, ca de cădere nervoasă, al unei simfonii rusești se revărsau din apartamentul vecinului meu, Oleg Nikolaevici. Ajuns la etajul patru, am deschis cele trei încuietori ale ușii mele capitonate și am intrat. M-am dus în bucătărie, m-am așezat la măsuța mea de burlac și am scos din portofel biletul de troleibuz cu numărul de telefon al Mașei.

În Anglia, înainte de tine, am trăit o singură poveste de dragoste pe care ai putea s-o numești la modul serios relație. Cred că știi despre ea – Natalie. Ne-am cunoscut în facultate, deși, până la petrecerea aniversară, cu mult alcool, a cuiva din Shoreditch, nu ne gândiserăm unul la altul ca la un posibil partener. Cred că niciunul dintre noi n-a avut energia să pună capăt relației odată ce-a început, așa că, după șase sau șapte luni, s-a mutat la mine, în vechiul meu apartament, fără ca eu să fi aprobat sau dezaprobat acest lucru. Nu pot să spun că m-am simțit chiar ușurat când s-a mutat de la mine, zicându-mi că are nevoie să se gândească și că vrea să fac și eu la fel, dar nici n-am fost devastat. Am pierdut legătura cu ceva vreme înainte să vin la Moscova.

Au existat câteva rusoaice, care păreau că-mi vor deveni iubite în toată regula, dar niciuna n-a rezistat mai mult de-o vară. Una dintre ele a fost dezamăgită că nu aveam și nici nu voiam să cumpăr lucruri care ei i se păreau indispensabile: o mașină, un șofer pentru mașină și un cățeluș din ăla stupid, pe care îl trag după ele prin magazinele de lux de pe străduțele pietruite de lângă Kremlin. A mai fost una, cred că Dașa o chema, care, după a treia noapte petrecută la mine, a început să-și ascundă lucruri în șifonier și în dulăpiorul de deasupra chiuvetei de la baie: o eșarfă, o sticluță de parfum goală, bilețele pe care scria „te iubesc" în rusește. L-am întrebat pe Steve Walsh ce părere are (ți-l aduci aminte pe Steve, corespondentul ăla de presă libidinos, ai venit și tu o dată când m-am întâlnit cu el în Soho și nu ți-a plăcut deloc). Mi-a spus că-și marca teritoriul, anunțând pe

oricine aș fi adus acasă că altcineva ajunsese prima acolo. Prin acel septembrie trebuia să ai grijă cu cine te cuplai în Moscova – din cauza SIDA, dar și pentru că bărbații străini mergeau prin cluburi, unde agățau fete și își lăsau băuturile pe masă cât se duceau la toaletă, iar apoi se trezeau fără portofele pe banchetele din spate ale unor taxiuri în care nu-și aminteau să fi urcat, sau se trezeau cu fața într-o baltă ori, o dată sau de două ori, când probabil înghițeau o doză prea mare, nu se mai trezeau deloc.

N-am știut niciodată ce anume au oamenii ca fratele meu, sau ce a crezut și soră-mea că are până n-a mai avut, ceva ce și noi ne angajăm să avem de acum înainte: contractul, înțelegerea, doar același trup pentru totdeauna – și, în schimbul tuturor acestor lucruri, fondul de rezervă, animalele de companie și mângâierea pe cap noaptea, atunci când îți vine să plângi. Să-ți spun sincer, am fost dintotdeauna convins că n-o să vreau așa ceva niciodată, că aș fi unul dintre oamenii care sunt mai fericiți fără aceste lucruri. Mă gândesc că poate părinții mei m-au îndepărtat de toate astea – începând o relație prea repede, făcând copii fără să se gândească prea mult la asta, uitând ce anume le plăcuse la celălalt la început. Cam de pe atunci mi se părea că mama și tata nu făceau decât să se complacă într-o situație ce părea fără ieșire, ca doi câini bătrâni legați în același coteț, dar prea obosiți ca să mai lupte. Acasă se uitau tot timpul la televizor ca să nu fie nevoiți să-și vorbească. Sunt sigur că, în rarele ocazii în care au ieșit să mănânce în oraș, au fost unul dintre acele cupluri jalnice, pe care le vezi uneori mestecând împreună în liniște.

Dar, când am cunoscut-o pe Mașa, în acea zi de septembrie, m-am gândit, într-un fel, că s-ar putea ca ea să fie „cea" pe care nu o căutasem. Șansa nebună a acestei întâlniri mi se părea extraordinară. Da, era o atracție fizică, dar nu era numai atât. Poate că era exact momentul potrivit, și imediat mi s-a părut că-i văd părul revărsat pe spatele unui halat de baie, în timp ce făcea cafeaua; mi-o imaginam adormind cu capul pe umărul meu, într-un avion. Dacă ar fi să ți-o spun pe șleau, cred c-aș putea s-o numesc „îndrăgostire".

Mirosul plopilor se strecura în bucătăria mea prin fereastra deschisă, împreună cu un sunet de sirene și de sticlă care se sparge. O parte din mine voia ca ea să fie viitorul meu, iar cealaltă parte voia să facă ceea ce ar fi trebuit să facă, adică să arunce biletul cu numărul de telefon pe geamul de la bucătărie, în aerul roz și plin de promisiuni al înserării.

Doi

Am sunat-o a doua zi. În Rusia, lumea nu prea se dă-n vânt după rezerva ipocrită, după așteptarea și manevrele fățarnice, după tot acel joc și dans al întâlnirilor pe care eu și cu tine l-am jucat la Londra – oricum, mă tem că n-aș fi fost în stare să mă abțin. A intrat robotul și i-am lăsat numărul meu de mobil și pe cel de la birou.

Vreo trei săptămâni n-am primit niciun semn și aproape reușisem să mi-o scot din minte. Aproape. M-a ajutat și faptul că eram ocupat până peste cap la serviciu, ca toți avocații occidentali din Moscova, în vremea aceea. Banii țâșneau din pământul siberian și, în același timp, un alt șuvoi de bani intra la loc în pământ. Conglomeratele rusești de tip nou se dezmembrau frenetic unele pe altele, iar băncile străine le împrumutau miliardele necesare pentru a-și face achizițiile. Bancherii și oamenii de afaceri ruși veneau la noi la birou să stabilească termenii împrumuturilor: bancherii în cămășile lor cu butoni și cu danturile lor albite, petroliștii – foști KGB-iști – cu cefe groase, în costumele lor croite pe corp, și noi, care redactam actele și ne luam mica noastră parte. Biroul se afla într-un turn bej crenelat din Piața Paveleţkaia, o clădire care nu prea căpătase aerul acela de bunăstare și eleganță pe care îl urmărise arhitectul său, dar care era casa din timpul zilei, dotată cu aer condiționat, a jumătate dintre expații din Moscova. În celălalt capăt al pieței se afla stația de tren Paveleţki, teritoriul beților, al oamenilor străzii și al aurolacilor, bieți bastarzi fără speranță, ce căzuseră de pe sârma Rusiei. Stația și turnul se holbau unul la altul, fiecare din capătul său de piață, ca niște armate care se măsurau din ochi înaintea unei bătălii.

La serviciu aveam o secretară nouă, isteață, pe nume Olga, care purta pantaloni mulați și era de loc din Tatarstan, cred, și de care sunt sigur că acum conduce o companie care importă țevi sau distribuie rujuri, trăind noul vis rusesc[1]. Avea niște ochi căprui adânci și niște pometi senzaționali și am avut niște discuții foarte amuzante, în glumă, despre cum o să-i arăt eu Londra și ce-o să-mi arate ea la schimb.

Apoi, pe la mijlocul lui octombrie, m-a sunat Maşa și m-a întrebat cu vocea ei mormăită dacă nu vreau să iau cina cu ea și Katia.

— Bună dimineața, Nicholas, a zis, sunt Maşa.

În mod evident, nu s-a gândit că mai e nevoie să precizeze și care Maşa, și avea dreptate. Am simțit cum mi se înroșește gâtul.

— Bună, Maşa, ce mai faci?

— Sunt bine, Nicholas, mulțumesc. Spune-mi, te rog, ce planuri ai pentru seara asta?

Nu-i aşa că-s ciudate acele prime telefoane, când vorbești cu persoana aia nouă, la care te gândești tot timpul și pe care, de fapt, n-o cunoști deloc? Acele momente ciudate care ar putea însemna o cotitură în viața ta, care ar putea însemna totul sau nimic.

— Niciunul, i-am răspuns.

— Atunci te invităm la cină. Știi unde este restaurantul care se numește Meșta Vostoka?

Visul Estului. Da, îl știam. Era unul dintre localurile caucaziene kitsch, aflate pe niște platforme uriaşe acostate pe râu, în apropierea Parcului Gorki – genul de restaurant care la Londra te-ar face să strâmbi din nas, dar care la Moscova înseamnă plimbări estivale de-a lungul cheiului, vin roșu tare caucazian, nostalgia celorlalți după vacanțele însorite din vremea U.R.S.S., dansuri stupide și libertate. Mi-a zis că au rezervat o masă pentru ora 20.30.

---

[1] Aluzie la visul american.

În aceeași zi, în aceeași după-amiază, de data asta sunt sigur, l-am întâlnit prima oară pe cazac. A apărut în biroul nostru de la etajul nouă al turnului din Paveleţkaia, zâmbind cu superioritate.

Fuseserăm împuterniciţi să acţionăm în numele unui consorţiu de bănci occidentale, pentru un împrumut de cinci sute de milioane de dolari, care să fie plătit în trei rate şi rambursat cu o dobândă babană. Cea care lua împrumutul era o societate mixtă, formată dintr-o firmă de logistică de care nu auziserăm niciodată şi din Narodneft. (Poate că ai citit despre Narodneft: e compania aia energetică de stat, colosul care a înghiţit bunurile pe care Kremlinul le-a luat cu forţa de la oligarhi, folosindu-se de procese fictive şi impozite inventate.) Împreună aveau de gând să construiască un terminal petrolier plutitor, undeva în largul Mării Barents – sincer să fiu, n-am fost prea atent la geografie, cel puţin până n-am ajuns în sfârşit acolo. Planul lor era să transforme un uriaş vas petrolier sovietic pentru a staţiona în largul oceanului, cu o conductă legată de ţărm care să colecteze petrolul.

Narodneft se pregătea să-şi listeze o mare parte din acţiuni la bursa din New York şi avea nevoie ca registrele contabile să fie curate; aşa că, pentru a nu-şi încărca bilanţul contabil cu datorii, conducerea găsise un partener şi înfiinţase o nouă companie, înregistrată în Insulele Virgine Britanice. Reprezentantul ei era cazacul.

Adevărul e că mi-a plăcut de cazac, cel puţin la început, şi, în felul lui, şi el m-a plăcut pe mine. Avea ceva fermecător – hedonismul nerușinat, poate, sau huliganismul blazat. Poate c-ar fi fost mai bine să spun că-l invidiam. Era un om mărunţel, avea cam un metru şi cincizeci şi doi de centimetri sau pe-acolo, cu cincisprezece centimetri mai scund decât mine, cu un breton de cântăreţ într-o trupă de băieţi, un costum de zece mii de dolari şi un zâmbet de ucigaş. Era pe jumătate fermecător, pe jumătate ameninţător. Când a ieşit din ascensor, nu avea nicio servietă, niciun act, niciun avocat, doar o gardă de corp cât un tanc, cu capul ras şi ţuguiat.

Am întocmit o scrisoare de împuternicire, un fel de contract preliminar, pe care cazacul trebuia să-l contrasemneze în numele companiei sale mixte. Le trimiseserăm prin fax o copie avocaților săi, cu câteva zile în urmă: banca principală s-a angajat să strângă fondurile, luându-și ca asociați alte câteva bănci pentru a împărți riscul, în vreme ce cazacul s-a angajat să nu împrumute de la nimeni altcineva. L-am condus în sala de conferințe cu pereți de sticlă, dintr-un colț al biroului nostru necompartimentat. Au venit la întâlnire și șeful meu, Paolo, și Serghei Borisovici, unul dintre cei mai ambițioși tineri ruși din departamentul nostru de drept comercial. Paolo era trecut binișor de patruzeci de ani, dar era într-o formă bună și afabil, cum sunt în general bărbații italieni de vârstă mijlocie, cu o coamă pitorească de păr alb pieptănată cu cărare într-o parte și o soție pe care o evita cât de mult putea. Se trezise într-o dimineață pe la începutul anilor '90, în patul său milanez confortabil, adulmecase mirosul de bani care adia dinspre est, mersese după el și rămăsese acolo prea mult. Serghei Borisovici era scund, cu o față de cartof dezorientat. Tocmai terminase de învățat limba engleză în cadrul unui program de schimb de experiență în Carolina de Nord, dar începuse cu MTV-ul, iar cuvântul lui preferat continua să fie „extrem".

I-am dat documentul cazacului. A dat prima pagină, apoi s-a întors la ea, a dat la o parte dosarul, s-a lăsat pe spătarul scaunului și a început să-și umfle obrajii. Se tot uita în jur, ca și cum ar fi așteptat să se întâmple altceva – un spectacol de striptease sau o bătaie cu arme albe. Cupolele albastre și aurii, de forma unor cepe, ale mănăstirii Novospasski ne făceau cu ochiul prin fereastra de la etajul nouă, de pe celălalt mal al râului Moscova. Apoi cazacul a început să facă glume.

Avea un simț al umorului cu dublu tăiș. Dacă râdeai la glumele lui, te simțeai vinovat, dacă nu râdeai, simțeai că ești în pericol. Întrebările personale păreau întotdeauna un fel de preludiu la un șantaj.

Ne-a spus că este cazac, din Stavropol, dacă-mi aduc bine aminte, sau de undeva de mai jos, din stepele sudice. Știam ce

erau cazacii? Misiunea lor istorică, ne-a explicat el, era să le închidă gura deznădăjduiților de sub aripa Rusiei. Ce-ar fi să-i facem o vizită mai la nord de petrolier, unde tocmai s-a mutat în interes de serviciu? Așa o să cunoaștem ospitalitatea căzăcească.

— Poate o să venim într-o zi, a răspuns Paolo.

Eu i-am spus că am la Moscova o nevastă căreia nu-i place să fie lăsată singură. De-aia știu precis că a fost în aceeași zi cu cina oferită de Maşa şi Katia: pentru că-mi amintesc acele cuvinte; când le-am spus, mi s-au părut doar pe trei sferturi minciună, poate doar un fel de minciună temporară.

— Păi, a zis cazacul pe rusește, poți să ai două soții – una la Moscova și una în regiunea arctică.

A fumat o țigară, dezvelindu-și dinții, apoi a semnat împuternicirea fără să se uite la ea, a râgâit și a zâmbit larg. I-am condus pe el și pe paznicul lui la lift. Când și-a luat rămas-bun, a devenit brusc sobru.

— Băieți, a spus, strângându-ne mâinile, asta-i o treabă specială. Rusia vă e recunoscătoare.

— Pe-afară-i vopsit gardul, înăuntru-i leopardul, a spus Paolo după ce s-au închis ușile. Așa ziceam când negociam cu oameni de afaceri nedomesticiți, cum era și cazacul. Astfel de afaceri, între noi fie vorba, constituiau jumătate din profitul nostru total pe vremea aceea, dar mirosul lor nu putea fi acoperit, oricâte contracte, angajamente, garanții și înștiințări cu rol de curățare am fi folosit. Uneori părea josnic, ca un fel de spălare de bani legală. Îmi spuneam mereu că s-ar fi întâmplat oricum, și dacă n-am fi fost noi, că nu eram decât niște oameni de legătură, că nu noi finanțam lucrurile alea, oricare ar fi fost ele, pe care le făceau rușii cu împrumuturile respective. Treaba noastră era să ne asigurăm că clienții noștri își vor primi până la urmă banii înapoi. Scuza obișnuită a avocatului.

— Un porc dat cu ruj, am aprobat și eu.

— Extrem, a spus Serghei Borisovici.

Mi-am petrecut restul după-amiezii într-o agitație din aia care te distrage și care dă peste tine fix când ai un interviu de

angajare sau o programare de rău augur la doctor, și dai din cap și răspunzi automat când oamenii vorbesc cu tine, dar de fapt nu-i asculți. Sunt zile în care până și ceasului tău pare să-i ia o eternitate ca să treacă peste un minut, când a mai rămas atât de mult și a trecut atât de puțin timp de la ultima oară când te-ai uitat la el. Și apoi, la sfârșit, când devii dintr-odată nervos și nu mai ai chef de nimic, timpul o ia la goană și clipa mult-așteptată a sosit. Seara, pe la șase, m-am dus acasă să mă schimb de costumul de imbecil și să fac curățenie în baie, pentru orice eventualitate.

Trei

Pe vremea aia, înainte să încep să-l evit, cred că-l vedeam pe vecinul meu Oleg Nikolaevici aproape în fiecare zi. De obicei, când urcam sau coboram scările, îl găseam stând în picioare pe palier, în fața apartamentului său, prefacându-se că nu mă așteaptă pe mine. Îmi făcuse plăcere să vorbesc cu el atunci când abia mă mutasem și nu cunoșteam prea multă lume în Moscova. Era tolerant cu rusa mea de baltă și îmi spunea de ce părți ale orașului să mă feresc. Mai târziu, după ce m-am acomodat, nu mă costa prea mult să pălăvrăgesc cu el câteva minute. Simțeam că-i datorez asta, iar din când în când era chiar interesant.

Oleg Nikolaevici locuia singur, doar cu pisica lui. Avea un cioc alb și păr în urechi. Odată mi-a spus că este redactor la o revistă literară, dar nu eram sigur că publicația respectivă chiar mai exista. Era unul dintre acei crabi ruși foarte prudenți, care se prind de fundul oceanului, știind când să se ascundă și când să nu facă gălăgie, ferindu-se din calea răului și încercând să nu facă la rândul lor niciun rău. Era bătrân și singur. Când am plecat la cina de la Visul Estului, el își pierdea vremea pe palier, purtând o eșarfă de mătase, ca un artist.

— Bună seara, Nikolai Ivanovici, a spus el în rusă. Cum mai e viața de avocat?

Așa mă saluta Oleg Nikolaevici de fiecare dată. După ce aflase că pe tata îl cheamă Ian, începuse să-mi spună Nikolai Ivanovici, cum mi s-ar fi spus, dacă aș fi fost rus. Li te adresezi celorlalți cu numele tatălui și cu al lor, până ajungeți să vă cunoașteți bine, și întotdeauna faci acest lucru cu oamenii mai în vârstă și cu șefii tăi. Din moment ce nimeni nu-mi mai spunea așa, într-un fel îmi plăcea, pentru că îmi reamintea de unde vin și

pentru că oglindea o curtoazie de modă veche. I-am spus că fac foarte bine şi l-am întrebat şi eu ce face.

— *Normalino*, mi-a răspuns el. Normal.

L-am rugat să mă ierte că sunt în mare grabă. Cred că era destul de evident ce fel de grabă. Eram dat cu o tonă de after-shave – acelaşi pe care-l mai folosesc şi acum, uneori, cel care ţie ţi se pare că miroase a urină de cal – şi purtam o cămaşă turcoaz, ţipătoare, pe care în mod normal o păstram pentru nunţi. Avusesem şi o tentativă nereuşită de a-mi da cu gel pe păr.

— Nikolai Ivanovici ! mi-a spus el, ridicând un singur deget păros. Presimţeam că urmează unul dintre proverbele ruseşti care-i plăceau atât de mult. „Singurul loc în care găseşti brânză pe gratis e o capcană de şoareci."

Mirosul de blană de pisică, enciclopedii vechi şi cârnaţi învechiţi care ieşea din apartamentul lui m-a ajuns din urmă în timp ce coboram în grabă scările, câte două o dată.

***

Dacă-nchid ochii, pot să revăd cu ochii minţii întreaga seară, ca şi cum ar fi un film din ăla vechi, cu purici, din anii '70, făcut la un eveniment din familie.

Se întuneca când am plecat de-acasă şi se simţea în aerul rece că stă să plouă. O luasem spre Bulvar, când am văzut doi bărbaţi stând în Jiguli-ul portocaliu. Nu păreau genul de bărbaţi pe care i-ar fi desenat un copil după ce ar fi făcut maşina. Privirea mi s-a încrucişat cu a unuia dintre ei, dar m-am uitat rapid în altă parte, cum se face de obicei la Londra şi în mod deosebit la Moscova, unde surprinzi tot timpul diferite scene prin ganguri şi prin parcări şi pasaje subterane, de la care e înţelept să-ţi întorci repede privirea. Am grăbit pasul spre colţul străzii, să găsesc un taxi. A doua sau a treia maşină care a trecut a oprit la braţul meu întins. (N-am avut niciodată o maşină a mea în Rusia. Când am ajuns, Paolo m-a sfătuit să încep să conduc imediat, pentru că, dacă aşteptam să mă obişnuiesc cu anarhia şi cu gheaţa şi cu poliţia rutieră de pe şosele, n-aveam să reuşesc în veci, şi

a avut dreptate. Dar sistemul neoficial de taxiuri e o variantă surprinzător de sigură pentru a ajunge peste tot, atâta vreme cât respecți două reguli simple: nu urca în taxi dacă șoferul mai are un prieten cu el și niciodată dacă e mai beat decât tine!)

Mi se pare că taximetristul din seara aia era georgian. Avea două iconițe cu Maica Domnului lipite pe tabloul de bord; icoanele mă făceau să mă simt mai în siguranță, dar, în același timp, și mai vulnerabil – pe de o parte, scădea probabilitatea de a mi se lua gâtul, pe de alta, viața mea se afla în mâinile cuiva care credea că uitatul în oglindă sau frânatul erau mai degrabă grijile Domnului decât ale lui. M-am întins după centura de siguranță, iscând un avertisment vehement despre pericolele purtării uneia, dar și niște asigurări legate de felul cum conducea. Era refugiat, fugise de unul dintre războaiele alea mici și urâte care au izbucnit în Caucaz după ce s-a prăbușit imperiul răului, războaie despre care nici nu auzisem până să încep să merg cu taxiul prin Moscova. A început să-mi povestească despre el de îndată ce ne-am afundat în tunelul de sub Novi Arbat (un bulevard larg și sălbatic, cu buticuri și cazinouri), blocat de traficul de zi cu zi, apoi a accelerat pe lângă statuia lui Gogol. Când am ajuns la stația de metrou Kropotkinskaia și la râu, și la catedrala reconstruită acolo în grabă, în anii '90, își luase amândouă mâinile de pe volan, ca să-mi arate ce făcuse cineva cu părți ale trupului altcuiva.

În sfârșit, a tras pe dreapta pe chei. I-am dat suta de ruble pe care o negociaserăm, plus un bacșiș de fraier, de cincizeci de ruble, și am traversat strada în fugă, spre râu. Prin burniță care începuse să cadă, am zărit albul navetei spațiale și buclele montagne russe-ului șubred din Parcul Gorki, de pe celălalt mal al apei întunecate. Îmi aduc aminte că, în timp ce traversam mica schelă de acces la bordul restaurantului, am văzut un bărbat într-un slip strâmt, ieșind din râu și urcându-se pe platforma învecinată.

În restaurant era o hărmălaie asurzitoare, fiecare încercând din răsputeri să se facă auzit. O formație muzicală în costume

populare țipătoare cânta Sinatra cu inflexiuni azere. Am fost oprit de o chelneriță, căreia m-am apucat să-i spun că am stabilit o întâlnire cu cineva, dar mi-am dat seama că nu știam pe ce nume făcuse Maşa rezervarea, sau dacă o chema într-adevăr Maşa, iar o clipă m-am gândit: *Ce fac eu în țara asta nebună, în cămaşa asta turcoaz? Sunt prea bătrân pentru asta, am treizeci şi opt de ani şi sunt din Luton.* Apoi le-am văzut făcându-mi cu mâna din celălalt capăt al restaurantului, din partea care fusese amenajată ca să arate ca un galion medieval. S-au ridicat de la masă ca să mă-ntâmpine, în timp ce eu mergeam în zig-zag printre mese.

***

— Bună, Nicholas, a spus Katia în engleză.

Contrastul era întotdeauna tulburător. Vocea ei părea să-i aparțină unei școlărițe sau unui personaj de desen animat, dar apoi dădeai cu ochii de picioarele lungi, în cizme de piele albă, până la genunchi, şi de fusta scurtă plisată, cum sunt cele purtate de majorete sau de chelneriţele de la Hooters. Părul blond îi cădea liber pe umeri. Știu că pentru o grămadă de bărbați ar fi fost atracția principală, dar pentru mine era un pic cam tânără şi un pic cam stridentă. Încă îşi evalua potențialul, să vadă cât de departe o pot duce mersul şi părul şi silueta.

— Bună, Nikolai, a spus Maşa.

Purta o fustă mini, care aproape că se asorta cu cămaşa mea, şi o bluză neagră, care părea aproape sfioasă prin comparație cu fusta. Ruj şi rimel, dar nu atât de țipătoare ca altele. Unghii de un roşu aprins.

M-am aşezat în fața lor. La masa din spatele meu se aflau vreo şase oameni de afaceri zgomotoşi şi, cu ei, vreo şapte sau opt femei îndeajuns de tinere ca să le fie fiice.

Evident că nu mai era nimic de adăugat.

Ne-am uitat mai mult decât era nevoie în meniuri, cu listele lor interminabile de fripturi şi sosuri (şi lângă ele, două coloane de cifre: prețul şi, de asemenea, la fel ca în majoritatea

restaurantelor din Moscova, greutatea ingredientelor din fiecare fel, un detaliu cinstit, menit să-i asigure pe clienți că nu sunt trași în piept). Îmi aduc aminte cum mi-a alunecat privirea pe prețurile de la Shashlik Royale (Frigărui regale) și Sea Surprise (Surpriza mării). Burlăcia te face să devii econom, chiar și când ești bogat.

— Deci, Kolia, a spus în cele din urmă Maşa, în engleză, folosind un diminutiv rusesc. De ce-ai venit în Rusia noastră?

— Hai să vorbim rușește, i-am spus. Cred c-ar fi mai simplu.

— Te rog, a spus Katia. Vrem să ne exersăm engleza.

— Bine, i-am spus.

Nu mă dusesem la Visul Estului ca să mă cert cu ele. După aia, am continuat să vorbim în engleză, în afară de cazurile în care erau și alți ruși cu noi.

— *Tak*, a zis Katia. Deci, de ce în Rusia?

Am dat răspunsul ușor, pe care-l dau întotdeauna atunci când mi se pune această întrebare.

— Voiam o aventură.

Nu era tocmai adevărat. Motivul, îmi dau seama acum, era că mă vedeam intrând în zona dezamăgirilor care se acutizează după treizeci de ani, când avântul și ambiția încep să pălească și părinții prietenilor încep să moară. Momentul când te întrebi: „Asta e tot ce se poate?" Oamenii pe care-i cunoșteam în Londra, care se căsătoriseră deja, începuseră să divorțeze, iar cei care n-o făcuseră, adoptau pisici. Unii se apucaseră să participe la maratoane sau trecuseră la budism, ca să poată trece cu bine de această etapă. În cazul tău, cred c-au fost seminarele alea evanghelice dubioase, la care mi-ai spus odată c-ai participat de câteva ori, înainte de a ne fi cunoscut. Adevărul este că cei de la firmă m-au întrebat dacă m-aș duce la Moscova doar pentru un an, au spus ei, poate doi. Au lăsat să se înțeleagă că era cel mai scurt drum către un parteneriat. Am acceptat și am plecat din Londra și nu mi-am dat seama cum a trecut timpul peste mine.

Au zâmbit.

Am zis:

— Șefii mei mi-au cerut să vin la biroul din Moscova. Era o bună ocazie pentru mine. În plus, am spus, mi-am dorit întotdeauna să vin în Rusia. Bunicul meu a fost în Rusia în timpul războiului.

Partea aia era adevărată, după cum știi și tu. Nu l-am cunoscut prea bine, dar când eram copil am tot auzit de pățaniile lui din timpul războiului.

— Unde a fost înrolat bunicul tău? a întrebat Maşa. A fost spion?

— Nu, am spus, a fost marinar în convoaie – ați auzit de navele care aduceau provizii din Anglia în Rusia? A fost într-unul dintre convoaiele care plecau spre Arctica. Spre Arhanghelsk. Și spre Murmansk.

Maşa s-a aplecat spre Katia și i-a șoptit ceva; am presupus că i-a tradus vreun cuvânt.

— Pe bune? a spus ea. Nu glumești? A fost în Murmansk?

— Da, de mai multe ori. A avut noroc. Ambarcațiunea lui n-a fost lovită niciodată. Cred c-ar fi vrut să se-ntoarcă în Rusia după război, dar erau sovieticii la putere și nu se putea. Tata mi-a povestit toate astea, fiindcă bunicul a murit când eram mic.

— Asta pentru noi este interesant, a spus Katia, fiindcă noi suntem din acest oraș. Pentru noi, Murmansk este acasă.

Chiar atunci a venit chelnerul să ne ia comanda. Amândouă au cerut frigărui de sturion. Eu am comandat miel, clătite azerbaidjene umplute cu brânză și mirodenii, niște rulouri mici din vinete umplute cu pastă de nuci, niște sos de rodii și jumătate de sticlă de vodcă.

La vremea aceea, faptul că bunicul meu fusese în orașul lor natal mi se părea o coincidență sau un indiciu importante. Le-am întrebat cu ce se ocupaseră părinții lor acolo. Știam că Murmansk fusese unul dintre orașele militare cu restricții speciale, unde sfârșeai doar dacă aveai un motiv sau dacă altcineva avea un motiv pentru tine.

Maşa m-a privit în ochi și s-a bătut ușor cu unghiile roșii de la mâna dreaptă pe umăr. Am crezut că trebuie să spun

sau să fac şi eu ceva ca răspuns, dar nu ştiam ce. După câteva secunde, m-am bătut şi eu uşor cu degetele pe umăr. Au râs, Maşa lăsându-şi capul pe spate, iar Katia chicotind în barbă, cum fac şcolarii când au un acces de râs în timpul orelor şi nu vor să dea de necaz.

— Nu, a spus Maşa. Cum se numeşte lucrul ăla pe care-l au bărbaţii în armată? S-a bătut din nou cu degetele pe umăr.

— Epoleţi? am zis.

— Când un rus face asta, a spus ea, repetând gestul, înseamnă bărbat care e în armată, sau în poliţie, sau în altă instituţie.

— Tatăl tău?

— Da, a răspuns ea. A fost marinar. Tatăl lui a fost şi el tot marinar. La fel ca bunicul tău.

— Da, a zis Katia. Bunicul nostru lupta şi el alături de convoaie. Poate chiar se cunoşteau.

— Poate, am zis eu.

Am zâmbit. Am început să ne foim. M-am uitat la Maşa, dar m-a surprins, aşa că mi-am mutat privirea; era jocul de-a şoarecele şi pisica de la prima întâlnire. În spatele fetelor, prin geamul aburit şi ploaia care începuse să cadă în râu, întrezăream aleile liniştite ale parcului şi podul Krimski, iar dincolo de ele, strălucirea statuii ridicol de mari a lui Petru cel Mare, care se află pe malul râului, aproape de fabrica de ciocolată Octombrie Roşu.

Le-am întrebat cum e să creşti în Murmansk. Sigur că a fost greu, a spus Maşa. Sigur că nu era ca la Moscova. Dar vara era lumină zi şi noapte şi puteai să te plimbi prin pădure în miez de noapte.

— Şi avem una din asta! a spus Katia, arătând cu degetul spre roata Ferris[1] din Parcul Gorki. A zâmbit din nou, şi mi s-a

---

[1] Roata Ferris, cunoscută şi sub numele de „roata mare" sau „roata de observare", este o structură constând dintr-o roată în poziţie verticală, care se roteşte, cu mici locuri pentru pasageri (denumite gondole sau capsule), anexate la jantă, astfel încât roata se întoarce. Capsulele sunt ţinute în poziţie verticală, de obicei de forţa gravitaţiei.

părut o fată inocentă și naivă, care crede că o roată Ferris este totuna cu Disney World.

— Doar că era prea scump. De dat în ea, a spus Maşa. Când eram mică, în anii '80, pe vremea lui Gorbaciov, puteam doar să mă uit la ea. Mi se părea că e prea frumoasă.

Am întrebat:

— De ce-ai plecat de-acolo? De ce-ai venit la Moscova?

Credeam că ştiam deja răspunsul. Cele mai multe rusoaice tinere din provincie, care veneau în capitală, aveau la ele atâţia bani cât să arate bine câteva săptămâni, în timp ce dormeau pe podeaua cuiva şi încercau să-şi găsească un serviciu, sau – ideal – un bărbat care să le ducă să locuiască în spatele gardurilor electrice ale „elitniei" de pe Şoseaua Rublovskoe; sau, dacă era un bărbat însurat, să le instaleze într-un apartament de pe străzile din jurul Patriarşie Prudî – lazurilor Patriarhului, un fel de Hampstead al Moscovei, însă cu mai multe arme automate –, unde le-ar fi deranjat doar de două ori pe săptămână; eventual, după ce s-ar fi plictisit de ele, să le lase apartamentul. În acele zile, fetele disperate cu picioare lungi erau principalul produs naţional al Rusiei, imediat după petrol. Puteai să le comanzi pe internet, din Leeds sau din Minneapolis.

— Din cauza familiei, a spus Maşa.

— Părinţii tăi s-au mutat la Moscova?

— Nu, a spus ea. Părinţii stat la Murmansk, dar eu trebuit să mă mut.

A făcut un alt gest, unul pe care de data asta l-am înţeles. A ridicat mâna din nou şi a făcut semn cu degetul arătător spre gâtul ei alb. Băutura. Simbolul pentru băutură al întregii Rusii.

— Tatăl tău?

— Da.

Îmi imaginam certurile şi lacrimile din Murmansk şi salariile băute la chefurile din ziua de plată şi pe fetiţele care se ascundeau în dormitorul lor, visând la roata cea mare în care nu-şi permiteau să se dea.

— Acum, a zis Maşa, doar mama mai trăieşte.

Nu ştiam dacă să spun sau nu că-mi pare rău.

— Dar, a intervenit Katia, şi la Moscova avem rude.

— Da, a zis Maşa, la Moscova nu suntem singure. Avem mătuşă. Poate s-o cunoşti. Este comunistă veche. Cred că pentru tine va fi interesant.

— Mi-ar plăcea s-o cunosc pe mătuşa voastră.

— În Murmansk, spuse Maşa, nu ştiam nimic. Am învăţat tot la Moscova. Tot ce e bun. Şi tot ce e rău.

Au adus toate felurile de mâncare o dată, aşa cum se face la restaurantele caucaziene, unde nu se pune prea mare preţ pe plăcerea amânată pe care o presupune conceptul de aperitiv / fel principal. Am mâncat. În spatele nostru, oamenii de afaceri se săturaseră de mâncare şi-şi pipăiau însoţitoarele, fără să se sinchisească că se află într-un loc public. Masa lor era o orgie de fumători. Îmi imaginez că fumau şi în duş.

Am încercat să aflu unde locuiau Maşa şi Katia. Mi-au spus că au închiriat un apartament pe Şoseaua Leningradskoe, şoseaua de centură care duce la Aeroportul Şeremetievo şi spre nordul oraşului. Am întrebat-o pe Maşa dacă-i place serviciul ei de la magazinul de telefoane mobile.

— E doar ceva de lucru, a spus Maşa. Nu e mereu interesant.

Mi-a aruncat un zâmbet scurt, ironic.

— Tu cu ce te ocupi, Katia?

— Sunt studentă la MGU, zise ea. MGU însemna Universitatea de Stat din Moscova, varianta rusească a Oxfordului, dar la care trebuia să dai mită ca să intri şi ca să ieşi cu o diplomă. Studiez managementul afacerilor, zise ea.

Am fost impresionat, aşa cum se cuvenea să fiu. Am început să le povestesc despre anii mei de facultate din Birmingham, dar Maşa m-a întrerupt.

— Hai să dansăm, a zis ea.

Formaţia cânta *I Will Survive* la viteză dublă, muzicienii părând nişte bocitoare adunate la o înmormântare caucaziană,

când i s-au alăturat corului. Singurii dansatori erau un copil nebunatic și un tată cherchelit, pe care ea îl trăsese după ea în spațiul din fața formației. Maşa și Katia erau toate numai ondulări și mișcări sugestive din șolduri, cu un adaos de lesbianism care era *de rigueur* pe ringurile de dans moscovite, degajate, cum numai oamenii care nu au nimic de pierdut pot fi. Ăsta era alt lucru care-mi plăcea la Maşa: știa să trăiască clipa, desprinzându-se de trecut și de viitor pentru a fi fericită.

M-am sucit, m-am smucit și am încercat și o mică piruetă, apoi mi s-a părut că am exagerat (știu că trebuie să mă duc la cursurile de dans înainte să ne facem numărul în ziua nunții, n-am uitat). Maşa m-a luat de mână și ne-am poticnit vreo câteva minute, încercând un fel de dans de salon, eu agățându-mă de ea ca de un paravan. Am răsuflat ușurat când am ajuns la sfârșitul cântecului și ne-am putut întoarce la masă.

— Ești dansator frumos, a spus Katia și au râs amândouă.

— În cinstea femeilor! am zis, un toast cât se poate de obișnuit, și, pentru că în Rusia și cel pentru care se toastează bea, fetele au ciocnit paharele butucănoase de vodcă de al meu și am băut.

Încă nu eram sigur care era propunerea, dacă exista vreuna, și dacă la mijloc nu erau doar curiozitatea și șansa unei cine gratuite. La Moscova, evenimentul principal era de obicei a treia întâlnire, la fel ca pentru noi la Londra – presupun că și pe Marte e la fel -, sau poate a doua, dacă era vară. Nu știam ce trebuia să se întâmple cu Katia.

— Poate ai vrea să vezi fotografiile noastre? m-a întrebat Maşa.

I-a făcut un semn cu capul Katiei, care și-a scos telefonul mobil. Fetelor din Rusia le plăcea la nebunie să se fotografieze una pe alta, era ceva legat de noutatea tehnologiei, cred, și de ideea că ar exista ceva la ele suficient de important încât să merite să fie fotografiate.

— De la Odessa, a spus Katia. Fuseseră acolo la începutul verii, mi-au explicat. Se pare că aveau o rudă acolo sau cam așa ceva. Toată lumea din Moscova părea să aibă o rudă la Odessa (un fel de încrucișare între Tenerife și Palermo).

Ne-am aplecat spre mijlocul mesei și Katia ne-a pus un *slideshow*[1] pe ecranul micuț al telefonului ei. În prima fotografie erau într-un bar, ele două și încă o fată. Katia nu se uita în obiectiv și râdea. În cea de-a doua, erau la plajă, stând una lângă cealaltă, în bikini, iar în fundal era ceva ce semăna cu o piramidă egipteană. În următoarea era doar Maşa, fotografiindu-și singură imaginea reflectată în oglinda unei cabine de probă: avea o mână pe șold, cu cealaltă mână ținând telefonul, așa încât un sfert din față nu se putea desluși. În oglindă purta niște bikini roșii și nimic altceva.

M-am lăsat pe spătarul scaunului și le-am întrebat dacă vor să vină la mine, să bem un ceai.

Maşa m-a privit în ochi și a zis da.

I-am făcut semn cu mâna chelnerului și am descris o buclă mică în aer cu un stilou imaginar, semnalul internațional pentru lasă-mă-să-plec-de-aici, pe care, adolescent fiind și văzându-i pe părinți făcându-l, credeai că n-o să-l faci vreodată.

* * *

Când am ieșit afară, era mai frig. După trei ierni în Rusia, știam ce urmează: frigul zdravăn, gheața care rămâne în aer până în aprilie. Fumul alb de la uzina din aval părea înghețat pe fundalul nopții adânci. Încă burnița, picăturile mici așezându-mi-se pe lentilele ochelarilor și înceţoşându-mi vederea, făcând ca totul să pară chiar mai ireal decât era deja. Maşa purta haina ei cu guler de blană de pisică, iar Katia se îmbrăcase cu o haină de ploaie din plastic de culoare violet.

---

[1] Derulare automată a unor cadre foto sau video.

Am făcut semn cu mâna ca să opresc un taxi și o mașină care ne depășise deja cu douăzeci de metri a frânat și a dat cu spatele, oprind la bordură. Șoferul a cerut două sute de ruble și, cu toate că era jaf la drumul mare, am acceptat și m-am așezat pe scaunul din față. Era un rus gras, antipatic și mustăcios. Parbrizul mașinii avea o crăpătură ce părea că fusese făcută de fruntea cuiva sau de un glonț. Avea un televizor minuscul, legat cu niște fire improvizate de bricheta de la mașină, la care urmărea o telenovelă braziliană în timp ce conducea de-a lungul râului. Deasupra noastră erau stelele pâlpâitoare din vârful turnurilor Kremlinului și al domurilor de basm ale bisericii Sfântul Vasile din capătul Pieței Roșii, iar lângă noi, cețosul râu Moscova, încă neînghețat și șerpuind misterios prin orașul sălbatic. Pe bancheta din spate, Mașa și Katia șușoteau. Mașina rusului gras era ca un rai pe roți, un paradis de zece minute de speranță și uimire.

***

Dacă te uitai cu atenție la tavanul apartamentului meu, zăreai o rețea de linii care se intersectau și care spuneau istoria apartamentului, la fel ca inelele de pe trunchiul unui copac sau ca ridurile de pe fața unui poet. Fusese o *komunalka*, un apartament comun, în care trei sau patru familii locuiseră la un loc, dar separat. Îmi imaginam cum mureau oamenii și erau descoperiți de colegii lor de apartament, sau cum mureau fără să fie descoperiți. Ca milioane de alți oameni, probabil că-și luau din cui colacele de toaletă individuale când se duceau să-și facă nevoile, se certau pe laptele din bucătăria lor comună, se pârau și se salvau unii pe alții. Apoi, în anii '90, cineva a dărâmat pereții despărțitori ai vechilor dormitoare, transformând întregul loc într-un „cuibușor" de bogătaș, iar din viața trecută au rămas doar dungile de pe tavan, acolo unde se întâlneau pereții. Acum mai erau doar două dormitoare, dintre care unul pentru oaspeții care nu veneau aproape niciodată. Istoria nedreaptă și norocul meu mă făcuseră să mă simt vinovat, cel puțin la început.

Și-au scos pantofii la ușă, așa cum sunt învățați rușii să facă, și ne-am îndreptat toți spre bucătărie. Mașa s-a așezat în poala mea și m-a sărutat. Buzele ei erau reci și puternice. M-am uitat la Katia și ea zâmbea. Știam că risc să fiu jefuit, dar nu exista nimic în apartamentul meu pe care să-l vreau mai mult decât o voiam pe Mașa și, în plus, nu credeam că m-ar omorî. M-a luat de mână și m-a condus spre dormitor.

M-am dus la fereastră să trag perdelele – erau maro și împodobite cu multe volănașe și păreau că ascund un decor de operă – și, când m-am întors, Mașa își scosese bluza și stătea pe marginea patului meu, în fusta ei scurtă și într-un sutien negru. Katia stătea pe un scaun, zâmbind. N-a mai făcut-o niciodată, dar în seara aia a stat acolo până la capăt, poate pentru siguranța Mașei, nu știu. Era tulburător într-un mod pervers, dar, pe de altă parte, toată povestea părea de pe altă lume, iar vodca amplifica senzațiile.

Mașa era diferită de fetele din Anglia. Diferită de tine. Diferită și de mine. Mai puțin formală, jucând și prefăcându-se mai puțin. Avea un soi de energie telurică primară, te apuca strâns, te ațâța și râdea, dornică să-ți facă pe plac și să improvizeze. Ori de câte ori mă uitam în sus, Katia era acolo, rânjind, suficient de aproape ca s-o pot vedea chiar și fără ochelari, complet îmbrăcată, ca și cum ar fi urmărit un experiment științific.

După aceea, în timp ce stăteam îmbrățișați și Mașa respira greu, nefiind nici trează, dar nici complet adormită, a scuturat mâna pe care am întins-o peste ea ca s-o țin de mână, ca și cum ar fi fost o jucărie stricată – ca să mă facă să o strâng mai tare în brațe, sau ca să se convingă că eu și mâna suntem reali, ca și cum eu și mâna am fi fost niște lucruri de care avea nevoie. Sau cel puțin așa mi s-a părut mie atunci. La celălalt capăt al patului, parte din noi și totuși la mile distanță, ea și-a încolăcit piciorul în jurul piciorului meu, îmi amintesc, până am simțit unghiile date cu ojă de la piciorul ei alb săpând în gamba mea.

Dimineață, când lumina s-a furișat în dormitor, am văzut-o pe Katia adormită pe scaun, cu genunchii ghemuiți sub bărbie, tot îmbrăcată, părul blond acoperindu-i fața ca un văl. Maşa era culcată lângă mine, cu fața întoarsă, cu părul pe perna mea şi cu mirosul ei pe pielea mea. Am adormit la loc şi, când m-am trezit a doua oară, plecaseră amândouă.

Patru

— Aici e, a zis Maşa.

Stăteam în faţa unei vechi clădiri moscovite, care avea o faţadă pastel scorojită şi o curte mare, unde nobilimea îşi va fi ţinut odinioară caii şi servitorii intriganţi. Acum, curtea adăpostea doi copaci trişti, cu frunzele veştejite, şi trei sau patru maşini destul de fiţoase, care sugerau că acolo locuia cineva cu bani. Am trecut pe sub o boltă şi am ajuns la o uşă de metal cu un interfon vechi, în colţul stâng, din fundul curţii. Aerul era umed – îngreunat de ceva care nu era lapoviţă, dar nici zăpadă, o umezeală rusească cu gust de gaze de eşapament, care-ţi intra în ochi şi în gură. Era genul ăla de vreme moscovită care te face să-ţi doreşti ca cerul să-şi facă odată treaba, ca un prizonier condamnat care se uită în sus la cuţitul ghilotinei.

Maşa apăsă pe unul dintre butoanele interfonului. Urmă o pauză, apoi un pârâit. O voce de femeie a întrebat:

— *Da?*

— Noi suntem, a zis Maşa în rusă. Maşa, Katia şi Nikolai.

— Urcaţi, a spus vocea. Etajul trei.

Ne-a dat drumul la interfon şi am urcat scările de marmură, pătate.

— A fost comunistă pe vremuri, a zis Maşa, dar acum cred că nu mai e.

— Mai uită chestii, a spus Katia, dar e foarte amabilă.

— Cred că nu e prea fericită, a zis Maşa, dar noi ne dăm silinţa.

Ne aştepta pe palier. Avea o siluetă de babuşcă miniaturală aruncătoare de greutăţi şi o faţă care părea mai tânără decât părul cărunt, tuns într-un stil sovietic, practic, în formă de castron. Purta nişte pantofi negri cu şireturi, şosete cafenii, o fustă

de lână curată, dar uzată și un pulover tricotat, care îți spuneau imediat că nu făcea casă bună cu banii. Avea ochi inteligenți și un zâmbet plăcut.

— Draga mea, a zis Maşa, el e Nikolai... Și-a dat seama, surprinsă, că nu-mi știe numele de familie. Cred că era doar a patra oară când ne vedeam, fără să punem la socoteală prima întâlnire, de la metrou. Eram niște străini, de fapt, și probabil că așa am și rămas. Dar pe atunci mi se părea normal să-i fiu prezentat mătușii ei. Părea că relația noastră ar avea un viitor.

— Platt, am spus eu, și apoi, tot în rusă, în vreme ce ne strângeam mâinile:

— Încântat să vă cunosc.

— Intrați, a zis ea, zâmbind.

Mă tem că mă ia valul. Dar am vrut să-ți povestesc cum am cunoscut-o – cum am cunoscut-o pe Tatiana Vladimirovna, bătrâna doamnă.

***

În zilele acelea ale goanei după aur – când jumătate dintre clădirile din centrul orașului erau acoperite de reclame la Rolex, de mărimea unor submarine, iar apartamentele din zgârie-norii ca niște torturi de nuntă ai lui Stalin se vindeau la aceleași prețuri ca-n Knightsbridge –, banii aveau la Moscova propriile lor apucături. Banii știau că cineva de la Kremlin ar putea decide în orice moment să-i ia înapoi. Nu se relaxau în cafenele și nu se plimbau în trăsurici cu trei roți în Hyde Park, așa cum fac banii din Londra. Banii din Moscova emigrau în Insulele Cayman, în vilele de la Cap Ferrat sau în orice alt loc călduros care i-ar fi primit cu brațele deschise, fără să pună întrebări. Ori se consumau ostentativ, scurgându-se în jacuzziuri pline cu șampanie și luându-și zborul în elicoptere particulare. Banilor le plăceau în mod special reprezentanțele cu automobile de lux aflate de-a lungul Kutuzovski Prospekt, în drum spre Muzeul Războiului și Parcul Victoriei. Își dotau Mercedes-urile și Hummer-urile blindate cu girofaruri cu lumini albastre intermitente, rezervate serviciilor de urgență, care se comercializau la treizeci de mii

de dolari sau pe-acolo, avându-i la mână pe funcționarii de la Ministerul de Interne, lumini care despărțeau traficul congestionat din Moscova ca pe mările Egiptului. Mașinile se strângeau în jurul restaurantelor în care era obligatoriu să fii văzut și al cluburilor de noapte, ca niște fiare în jurul unui ochi de apă, în vreme ce banii intrau să se îmbuibe cu caviar și șampanie Cristal.

Într-o noapte de vineri, chiar la sfârșitul lui octombrie – cu două sau trei săptămâni înainte de a-i fi prezentat Tatianei Vladimirovna la ușa apartamentului ei, cred că la aceeași distanță de timp de prima mea noapte cu Mașa –, le-am dus pe cele două fete la Rasputin. Era, pe vremea aceea, unul dintre cele mai selecte cluburi de noapte ale orașului, într-un loc retras aflat între Grădinile Hermitage și secția de poliție de pe Petrovka (secția unde se filmează varianta rusească a *Crimestoppers*[1], împodobită cu cadavre și scene cu împușcături atent regizate). Cel puțin am încercat să le duc la Rasputin.

Ne-am croit drum prin marea de monștri auto cu geamuri fumurii parcați la intrare. Era apărată de ceea ce moscoviții numesc *feis kontrol*: două sau trei gorile din Himalaya și o blondă arogantă, care purta o cască de transmisie, a căror treabă era să le țină la distanță pe femeile insuficient de strălucitoare sau pe bărbații cu salarii mici. Blonda le-a măsurat din ochi pe cele două fete, în felul acela competitiv, pe față, al femeilor din Rusia. Katia purta o fustă mini, cu imprimeu de leopard, și cizmele ei albe și îmi aduc aminte că Mașa își strânsese părul ei lung într-un fel de coamă zbârlită; la mână avea o brățară de argint, cu un ceas minuscul, în formă de inimă. Cred c-a fost vina mea că ne-au oprit. Mă străduisem să mă integrez în atmosfera aia mafiotă, purtând costumul meu de serviciu închis la culoare și o cămașă neagră, dar probabil că arătam ca un membru al corului

---

[1] Crimestoppers este o organizație de caritate din Marea Britanie, care lucrează în parteneriat cu poliția și mass-media pentru a ajuta la rezolvarea infracțiunilor. Aceasta pune la dispoziție o linie telefonică la care se poate suna gratuit și anonim, pentru a da informații despre indivizi implicați în infracțiuni sau despre activități infracționale.

dintr-o adaptare şcolărească a *Guys and Dolls*. Îmi dădeam seama că femeia de la uşă cântărea câtă durere aş fi fost în stare să provoc în caz că m-aş fi înfuriat, estimând seriozitatea *krişei* mele – „acoperişul" protector uman, de preferinţă dintr-un serviciu de securitate, de care orice rus are nevoie dacă vrea să iasă dintr-o încurcătură, să plătească mai puţine impozite sau să intre într-o seară de vineri la Rasputin. De la negustorul din piaţă cu poliţistul lui prietenos, care se uită-n altă parte când e nevoie, până la oligarhul cu stăpânul lui de la Kremlin, care-i este îndatorat, oricine vrea să prospere are nevoie de *krişa*: cineva care să pună o vorbă bună sau să răsucească un braţ, poate o rudă sau un vechi prieten sau poate doar cineva puternic, ale cărui secrete compromiţătoare ai fost suficient de norocos să le afli. Femeia i-a şoptit ceva unuia dintre vlăjgani, care ne-a condus după colţ, într-o zonă delimitată de un cordon, unde erau cei respinşi. Am putea fi primiţi mai târziu, ne-a spus el, dacă se va face loc şi pentru noi printre cei de rangul întâi.

Ningea. Era o zăpadă moale de octombrie, pe care ruşii o numesc *mokri sneg*, zăpadă jilavă, care se aşază pe suprafeţe primitoare, ca ramurile copacilor şi capotele maşinilor, dar care se topeşte când atinge suprafeţe neprietenoase, cum sunt trotuarele Moscovei. O parte din fulgi nici nu ajung până acolo, fiind prinşi în vârtejuri, peste capetele felinarelor, făcând piruete peste piruete în lumina artificială, ca şi cum s-ar fi răzgândit. Era frig – nu îngrozitor de frig, încă nu, dar cochetând cu zero grade. Ceilalţi din grupul nostru, al respinşilor, îşi băgaseră mâinile în mâneci; păreau o adunătură de ologi. Gangsterilor asortaţi, coloneilor de securitate în civil şi funcţionarilor de rang mediu din Ministerul de Finanţe li se făcea semn cu mâna să intre, fiecare dintre ei târând după el un harem pe tocuri. Eram supărat şi stânjenit, pe punctul de a renunţa şi a pleca. Atunci a sosit cazacul.

Era cu alţi doi sau trei bărbaţi şi cu patru fete înalte. L-am strigat şi a rămas în urmă, în vreme ce prietenii lui au trecut de perdelele de catifea de la uşă. A fost unul dintre acele momente când părţi din viaţa ta care ar trebui să fie străine unele de altele

se intersectează, ca atunci când dai peste şeful tău în foaierul cinematografului sau la vestiarele de la piscină.

— Bună seară, a zis el. Vorbea cu mine, dar se uita la fete. Nu e rău.

— Bună seară, am zis.

Îl mai văzusem pe cazac cu câteva zile în urmă. Venise în Paveleţkaia să semneze nişte acte, să facă promisiuni şi să râgâie. Fusese de acord cu propunerea noastră de a numi un arpentor, care trebuia să viziteze şantierul terminalului petrolier o dată la câteva săptămâni şi să confirme că lucrările decurg conform planului. Asta ne-ar fi ajutat să demonstrăm că rambursările vor fi onorate în cele din urmă şi că, aşa cum prevedea în cele mai mici detalii contractul pe care-l încheiaserăm, va exista ceva pe care băncile să poată pune sechestru, în caz că el şi prietenii lui nu şi-ar mai fi îndeplinit obligaţiile. Arpentorul, pe care l-am pus la curent cu toată situaţia, era un omuleţ cu figură de cârtiţă, pe nume Viaceslav Alexandrovici. Mai lucraserăm cu el, la finanţarea pentru dezvoltarea unui port pe coasta Mării Negre.

— Nu mă prezinţi?

— Scuzaţi-mă, am zis eu. Ele sunt prietenele mele, Maşa şi Katia.

— *Enchante*, a zis cazacul. Care dintre voi e soţia lui Nicholas?

Mirosise mica minciună cu însurătoarea, dar nu părea să se fi supărat. M-am înroşit. Katia a chicotit. Maşa a dat mâna cu el. A fost singura dată când s-au întâlnit, din câte ştiu eu, şi într-un fel sunt mulţumit că s-a-ntâmplat aşa. Cumva, amintirea Masei şi a cazacului la un loc simplifică lucrurile pentru mine.

— Ai vreo problemă? m-a întrebat el.

— Nu, am zis eu.

— Ba da, m-a contrazis Maşa. Era mereu calmă, hotărâtă, sigură pe ea. Mereu. Şi asta-mi plăcea la ea.

— Poate că am, am admis eu.

— Numai o secundă, a zis cazacul.

S-a îndreptat spre blonda cu cască de transmisie. Era cu spatele la noi, aşa că n-am putut să-i vedem expresia feţei, dar i-am

văzut omoplatul contractându-se în direcția noastră și pe femeie uitându-se spre noi. A continuat să vorbească și fața i-a căzut, apoi a lăsat capul în jos, a vorbit în cască și mi-a făcut semn.

— Distracție plăcută! ne-a urat cazacul.

Știi cum, în filmele de acțiune, îi arată pe soldații ăia urmăriți prin niște ochelari de vedere nocturnă – încadrați de un fel de aură? Cazacul arăta așa mereu, cred. Era înconjurat de o aură de violență. Era invizibilă, dar evidentă pentru toată lumea.

— Mersi, i-am zis.

— N-ai pentru ce, a răspuns.

Am dat mâna și mi-a ținut-o mai mult decât era firesc, câteva secunde, poate, ca să știu că el are puterea.

— Salută-l pe prietenul meu Paolo, a mai zis.

Înăuntru era un ring de dans, cu trei dansatori pe podium – două negrese energice, fără sutiene, iar între ele, un pitic care purta un slip cu imitație de blană de tigru. Katia a arătat în sus, spre tavan. Două fete goale, stropite cu auriu și purtând aripi, ca să arate ca niște heruvimi, pluteau pe deasupra capetelor noastre. Ne-am îndreptat spre bar. Avea podea din sticlă și dedesubt era un acvariu plin cu moruni, plus câțiva rechini cam oropsiți. Era plin de femei inestimabile și de bărbați periculoși.

I-am comandat trei cocktailuri mojito unui barman care avea uitătura aia de om prost plătit și hărțuit a barmanilor de pretutindeni, într-o seară aglomerată, plus o porție de sushi picant, care pe atunci era un fel standard în cluburile de noapte moscovite. Mă simțeam ca un câștigător la loterie, stând la Rasputin, cu mahării și amantele lor modelate cu bisturiul – eu, cu părul meu fără noimă de des și trăsăturile ascuțite de englez și cu o nouă căptușeală de carne în jurul fălcilor, care spunea că am treizeci și ceva de ani și pe care o priveam în fiecare dimineață în oglindă, sperând să fi dispărut de la sine. Mă simțeam important, nu un oarecare, care în acel moment s-ar fi putut plimba pe London Brigde, la un loc cu toți ceilalți. Cred că așa și trebuia să mă simt.

Katia m-a întrebat mai multe lucruri despre Anglia. Întrebările obișnuite: Sherlock Holmes a existat în realitate? Era greu să

obții viză? De ce a așteptat Churchill până în 1944 ca să deschidă un al doilea front? Era un copil bun, așa mi se părea, sub fusta ei micromini, respectuoasă cu sora ei, dornică să răzbată pe o cale îngustă, dar lesne de înțeles.

Maşa m-a întrebat de serviciul meu.

— Kolia, știi doar legi englezești sau și legi rusești?

I-am răspuns că am studiat Dreptul englez, dar că înțeleg destul de bine și legislația rusă, în special Dreptul comercial.

— De ce afaceri te ocupi?

I-am spus că în mare parte de împrumuturi și mai rar de fuziuni sau achiziții.

— Asta-nseamnă că n-ai contracte legate de proprietăți?

Vocea îi era aproape înăbușită de ritmul cardiac al muzicii de dans rusești și de croncănitul mardeiașilor. Am zis că nu, nu lucram la așa ceva. Știam câte ceva despre legislația din domeniul imobiliar, dar nu prea multe – cu excepția părților ce se refereau la închirierile pe termen lung ale unor clădiri cu destinație comercială.

Știu că ar fi trebuit să mă gândesc mai mult la acele întrebări decât am făcut-o atunci. Dar eram ocupat să mă gândesc la Maşa și la întoarcerea acasă și dacă ceea ce simțeam era faimoasa „dragoste adevărată".

* * *

Katia ne-a spus că trebuie să ajungă la o zi de naștere. I-am propus s-o însoțim, dar a refuzat, zicând că se descurcă, și a plecat grăbită în direcția Teatrului Balșoi, prin zăpada timpurie și prin noaptea rusească destrăbălată.

Am propus să luăm un taxi, dar Maşa a spus că vrea să meargă pe jos. Am luat-o înapoi în sus, spre Piața Pușkin: pe lângă biserica frumoasă pe care comuniștii o cruțaseră, în stânga, clubul de striptease de lângă cinematograful Pușkin (unde, câteva luni mai târziu, mai mulți oameni de afaceri unguri aveau să ardă de vii, în cabinele de sus), iar pe partea cealaltă, un cazinou cu o mașină sport expusă la intrare, într-o cutie înclinată, de sticlă. Prin zăpada jilavă, orașul părea să se înmoaie, marginile

clădirilor dispărând treptat ca într-o pictură impresionistă. În fața noastră, piața luminată de neoane, cu restaurantele de tip „all you can eat" și cu statuia celebrului poet, strălucea ca o tabără mongolă țipătoare.

Maşa mi-a spus în noaptea aia că este îngrijorată pentru Katia, că – în afară de mătuşa lor – sunt singure la Moscova, că au visat mereu să ajungă acolo, dar cât de greu era! Fusese nevoită să dea cinci sute de dolari ca să obțină slujba pe care-o avea, mi-a povestit ea, șpaga normală de angajare pentru directorul magazinului ei, și că îi luase șase luni ca să dea înapoi banii pe care-i împrumutase. Mi-a spus că spera ca într-o zi să trăiască într-un loc mai sigur și mai curat.

— Cum ar fi Londra, am zis eu. Ar putea fi Londra.

O luasem prea repede, știu, prin comparație cu felul în care s-au întâmplat lucrurile între noi doi. Dar, cumva, ideea nu mi s-a părut deplasată, nu la început. Încerc să fiu sincer cu tine. Cred că e cel mai bun lucru pentru amândoi în acest moment.

— S-ar putea, a zis ea. M-a luat de mână în timp ce coboram treptele alunecoase ale pasajului subteran unde ne întâlniserăm prima oară și a continuat să mă țină și după ce am ajuns la capăt.

Sus, pe cealaltă parte a străzii Tverskaia, ne-am mai plimbat o vreme, pe mijlocul Bulvarului. Autoritățile orașului scoseseră florile din răzoarele lor, așa cum fac în fiecare an când se termină distracția, cărându-le departe în noapte, ca pe niște prizonieri condamnați, ca să nu moară în public. Rușii își luaseră hainele intermediare – femeile, cele mai multe, aveau haine de lână sau cu imprimeu de leopard, pe care le purtau până venea vremea pentru blănurile ținute la naftalină. Pe bănci, vagabonzii zăceau asezonați cu zăpadă, precum hălcile de carne presărate cu sare de pe butucul măcelarului. Pe strada mea, capota Jiguli-ului ruginiu era presărată cu fulgi de zăpadă care se topeau.

Când am ajuns acasă, Maşa a pus un CD, și-a dat jos haina, apoi, încet și ca și cum ar mai fi făcut-o și altă dată pe muzică, și restul hainelor.

După aceea a dat drumul la apă în cadă. S-a strecurat înăuntru prin spatele meu, părul ei pubian dichisit zbârlindu-se pe coccisul meu, și și-a încolăcit picioarele lungi în jurul burții mele generoase. Avea o priveliște de rândul întâi a pădurilor de păr de pe umerii mei și din colțul din stânga sus al spatelui meu, acele farse asimetrice pe care mi le-au jucat genele și care ție nu-ți prea plac. Pe jumătate cânta, pe jumătate fredona un cântec popular rusesc lacrimogen, plimbându-și degetele ude prin părul meu. Mi se părea un nou gen de goliciune, corpurile noastre fiind moi și deschise, mai mult decât niște simple exponate sau arme. Când ne-am stropit unul pe altul, am avut o senzație de sinceritate, iar cada striată, din imitație de marmură, ale cărei duze de hidromasaj nu funcționau, mi se părea micul nostru pântece.

Îmi amintesc că mi-a povestit în baie cât de mândră fusese de tatăl ei în copilărie, dar cum lucrurile se schimbaseră după ce vechiul imperiu murise și nu i se mai plătise salariul. Atunci a început să bea zdravăn, mi-a zis ea. Mi-a povestit cum, atunci când era foarte mică, erau învățați la școală să ridice în slăvi o pușlama din era Stalin, care-și turnase propriul tată pentru că adunase grâne. Au cântat cântece despre el, despre nătărăul ăla mic din Siberia, până când, într-o zi, profesoara le-a spus să nu mai cânte și să rupă fotografiile, iar atunci și-a dat și ea seama că ceva îngrozitor se întâmplase.

— Nu te-ai simțit eliberată? am întrebat-o. Când a căzut comunismul, nu te-ai simțit liberă?

— În Murmansk, mi-a răspuns, nu am simțit decât săraci. Și frig. „Libertate nu putem să mâncăm", așa ziceau oamenii.

Mi-a spus că atunci când avea șaptesprezece ani, mama ei avusese nevoie de o operație. La fel cum se întâmpla cu tot ceea ce, teoretic, era asigurat de guvern, de la moașa care te aducea pe lume până la locul de veci, trebuia să plătească – a trebuit să-i dea șpagă doctorului și să cumpere medicamentele, săpunul și firele de sutură. Așa că Maşa a abandonat facultatea, la doar o săptămână după ce o începuse, așa mi-a povestit, ca să lucreze la cantina bazei navale. Încă îi mai trimitea bani mamei ei, în

fiecare lună. Bănuiala mea se cam adeverise: avea douăzeci și patru de ani, mi-a zis, iar Katia avea douăzeci.

Am întrebat-o ce simte în legătură cu toate astea – cu abandonarea școlii, cu plecatul la muncă, cu faptul că-și sacrificase viitorul pentru mama ei.

— A fost normal, a zis. Știi, Kolia, în vremurile alea nu aveam speranțe atât de mari. Mâncare proastă. Bărbați răi. Ghinion. N-a fost surpriză.

Mașa oferea, desigur, combinația corectă de tărie și de neșansă. Era dură și încercată de viață, fiind într-un fel mai bătrână decât mine, dar și mult mai tânără (deși, după standardele moscovite, diferența de vârstă era considerabilă). În același timp, părea neajutorată și aproape singură. A acoperit combinația optimă de nevoi: nevoia de a salva pe cineva, sau de a crede că poți s-o faci, pe care cred că toți bărbații o simt pe undeva, și nevoia de a fi salvat.

Știam că nu am veniturile la care probabil că spera, dar credeam că pot să-i ofer siguranță.

Am întrebat-o pe ce fel de navă a servit tatăl ei. Mi-a spus că nu are voie să spună nimănui, cu atât mai puțin unui străin. Apoi a râs zgomotos și a spus că probabil nici nu mai conta.

— Era pe un vas – cum se spune? – un vas împotriva gheții. Care face drum pentru alte nave.

— Spărgător de gheață.

— Da, a zis, spărgător de gheață. Era spărgător de gheață atomic. Și bunicul meu a servit pe spărgător de gheață. În timpul războiului, a ajutat la spargerea gheții pentru navele occidentale. Poate chiar pentru bunicul tău.

— Cum se numea nava? A tatălui tău, vreau să zic.

Mi se părea o întrebare pe care era potrivit s-o pui în legătură cu niște marinari.

Mi-a răspuns că nu e sigură, c-a uitat. După câteva secunde, însă, a zis:

— *Petrograd*. Spărgătorul de gheață se numea *Petrograd*. În cinstea revoluției.

A zâmbit, ca atunci când reușești să extragi din memorie o informație prețioasă, pe care-o credeai pierdută.

A doua zi, de dimineață, când încă dormea, cu capul în profil, pe pernă, am descoperit o mică umflatură la două treimi de la vârful nasului, invizibilă din față – rezultatul, am presupus, al unei lovituri paterne cu dosul palmei sau al unui iubit marinar bătăuș. Am descoperit și niște pistrui întunecați, așezați simetric în mijlocul feselor ei de un alb palid. Și am observat și micile încrețituri abia vizibile de la colțurile ochilor. Îmi amintesc cum acele riduri m-au făcut s-o doresc și mai mult, pentru că o făceau reală, un lucru fizic ce putea să moară, dar nu numai să moară.

Mai târziu, în timp ce ne beam ceaiul cu felii de lămâie în bucătărie – căni IKEA, scaune IKEA, mare parte din apartamentul meu era de la IKEA, ceea ce la vremea aia, în Moscova, era inevitabil, la fel ca moartea și evaziunea fiscală (și ciroza) –, mi-a povestit din nou despre mătușa ei, cea care locuia la Moscova. Mi-a spus că ea și Katia o vizitau cât de des puteau, dar nu atât cât ar fi trebuit. Mi-a spus că i-ar plăcea să ne facă cunoștință, cât de curând.

— Poate săptămâna viitoare, a zis. Sau peste două săptămâni. Este singură la Moscova și se bucură când vizităm. O să-i placă de tine. Cred că nu cunoaște mulți străini. Probabil, nici măcar unul. Te rog!

— Bine, i-am zis. Bineînțeles că vreau s-o cunosc pe mătușa ta.

Mașa și-a băut ceaiul, m-a sărutat pe nas și am plecat la serviciu.

* * *

Se apropia mijlocul lui noiembrie. Toată *mokri sneg* se topise, dar o parte din gheața care se formase în timpul gerului din octombrie supraviețuise, retrăgându-se în crăpăturile trotuarelor și în gropile din șosele, ca niște plutoane prinse în cursă, așteptând întăriri.

— Intrați, ne-a invitat Tatiana Vladimirovna.

Puteți spune ce vreți despre sovietici, dar ei au fost campionii mondiali absoluți ai parchetului. Acesta se întindea de la ușa simplă de la intrare a apartamentului, ca niște bumeranguri încleștate din epoca lui Hrușciov, înlănțuirea lor fiind întreruptă în mijlocul podelei de un covor turkmen decolorat. Exista și un candelabru comunist strălucitor, care arăta fabulos, atâta vreme cât nu te apropiai prea tare de el.

Ne-am descălțat, ne-am lăsat hainele la cuier și am urmat-o pe Tatiana Vladimirovna pe coridor. Îmi aduc aminte de apartamentul ei mai bine decât aș vrea. Am trecut pe lângă un dormitor cu două paturi de o persoană, doar unul dintre ele făcut, plus un șifonier de lemn închis la culoare și o masă albă de toaletă cu oglindă ornamentală. Mai era o cameră ocupată pe jumătate de cutii de împachetat, apoi ușa de la baie și o bucătărie cu un linoleum demodat și un frigider primitiv. Sufrageria în care ne-a condus avea pereții acoperiți cu un fel de tapet maro păros, un pic decojit într-un colț, la îmbinarea cu tavanul, un raft de cărți plin cu vechi enciclopedii sovietice și rapoarte și un birou mare de lemn, acoperit cu postav verde. Pe birou se aflau aperitivele tipice unui chef rusesc, de care mi-era groază, fiind pe cât de necomestibile, pe atât de extravagante. Probabil că o costaseră pensia pe o lună și vreo două săptămâni de gătit, numai pește greu, bucăți de animale neidentificabile făcute piftie, ciocolată rusească făcută bucăți, niște *blinii*[1] care se răceau, smântână și o brânză specială dulce, care de obicei se prăjește sub formă de mici rulouri.

Ferestrele erau închise și încălzirea centrală – care era încă controlată de la centru, de către administrația orașului, la fel ca pe vremuri – era inumană. Tatiana Vladimirovna a făcut un gest spre noi, arătându-ne o canapea năpârlită.

— Ceai, a spus, o afirmație, nu o întrebare, apoi a ieșit din încăpere.

---

[1] Un fel de clătite subțiri, specific rusești, servite cu diferite umpluturi.

Fetele s-au așezat să șușotească. Eu m-am ridicat și am început să cercetez împrejurimile. Apartamentul Tatianei Vladimirovna avea vedere la Bulvar și la iazul de la Cistie Prudî („Iazurile Curate" – visul tipic rusesc în ceea ce privește apa, dar și un cartier din ce în ce mai select din centrul Moscovei). Avea o fereastră mare, care dădea spre iaz și spre copacii care-l flancau. Restaurantul în formă de cort beduin, ce fusese ridicat pe o platformă pe apă pe timpul verii, fusese împachetat, iar gondolele care ofereau serenade la prețuri piperate fuseseră trase pe uscat. De cealaltă parte a iazului se afla o clădire albastră ciudată, decorată cu siluete în relief de animale reale și imaginare, unul dintre lucrurile frumoase de care te poți împiedica în orașul ăla, ca de niște flori pe un câmp de luptă. Se distingeau bufnițe, pelicani, grifoni cu două capete, crocodili cu două limbi și niște ogari care stăteau să se năpustească, dar care păreau cumva abătuți. Cerul confuz de noiembrie îmi amintea de un televizor alb-negru la care se vedea cu purici.

Pe peretele camerei era un set de farfurii, cu modelul clasic albastru cu auriu, specific Sankt Petersburgului, și o diplomă de la o facultate tehnică din Novosibirsk. Existau și un radio vechi, din bachelită, și o drăcie învelită într-o imitație de mahon, mare cât un cufăr, care se desfăcea deasupra. Pe raftul de cărți se găseau două fotografii alb-negru înrămate. Una înfățișa un cuplu tânăr cocoțat pe niște stânci bătute de vânt la malul mării, ea râzând și uitându-se la el, el cu o chelie prematură, purtând niște ochelari serioși și privind în obiectiv. Arătau fericiți într-un fel în care nu credeam că puteau să fie oamenii din Uniunea Sovietică. În colțul din dreapta jos al fotografiei scria cu litere albe serigrafiate: „Ialta, 1956". Cealaltă fotografie înfățișa o fată întinzându-se pe diametrul unui soi de roată de hamster uriașă, de marginea căreia se ținea strâns cu mâinile, luând parte, se pare, la un exercițiu de gimnastică sincronizată: două sau mai multe roți cu fete în interiorul lor se profilau în fotografie. Când mi-am aplecat capul și m-am uitat mai de aproape, am observat că silueta înclinată era aceeași cu cea din fotografia de pe plajă, poate cu câțiva ani mai tânără, purtând niște pantaloni scurți de

tenis, care erau probabil mai sexy decât ar fi trebuit şi având un zâmbet larg, întipărit pe faţă. Era ea, a înţeles capul meu aplecat. Era Tatiana Vladimirovna.

În spatele bufetului de pe birou se afla o altă fotografie, înfăţişându-l pe bărbatul cu ochelari, de data asta mai bătrân, stând la acelaşi birou, care în fotografie era acoperit cu hârtii puse în ordine, o scrumieră şi un telefon demodat cu disc. Se întorsese pe jumătate de la munca lui pentru a se uita în obiectiv, ca şi cum munca ar fi fost prea importantă şi nu putea să uite cu totul de ea.

— E soţul meu, a spus Tatiana Vladimirovna în rusă. Stătea în picioare lângă mine, cu un samovar mic de argint în mână. El e Piotr Arkadievici.

A făcut ceaiul în manieră rusească, turnând doze foarte concentrate, închise la culoare dintr-un ceainic, apoi completându-le până sus cu apă clocotită din samovar. Ne-a dat fiecăruia câte o farfurioară cu dulceaţă şi linguriţe, ca să mâncăm dulceaţa cu ceai, alternând sorbiturile şi înghiţiturile, într-un fel pe care nu l-am deprins niciodată.

Am stat de vorbă. O parte din conversaţie mi-a dat senzaţia unui interviu de angajare, iar cealaltă, a unui ghid turistic de geografie rusă.

— Ce profesie ai, Nikolai?

— Sunt avocat.

— Ce profesie are tatăl tău?

— E profesor. Şi mama e profesoară. Dar s-au pensionat amândoi.

— Îţi place la Moscova?

— Da, îmi place foarte mult.

— Şi în afară de Moscova, unde ai mai fost în Rusia noastră?

I-am zis că vizitasem una sau două dintre aşezările monahale de pe lângă Moscova; din păcate, le uitasem numele.

Nu mersesem în Siberia să văd „marele nostru Lac Baikal"? Ştiam că e cel mai mare lac din lume? Ştiam că există unsprezece feluri de somon în râurile din Kamceatka?

Am trecut pe pilot automat. Privirea îmi fugea întruna spre curbura coapsei Mașei. Și atunci, așa cum fac rușii adesea, Tatiana Vladimirovna a menționat ceva care m-a făcut să mă simt îngrozitor de naiv, născut ieri în comparație cu ce trăise și văzuse ea – o variantă extremă a felului în care te simți când ai doisprezece ani și părinții tăi vorbesc parcă într-o limbă străină, despre impozite și despre cineva care divorțează. În Rusia, discuțiile respective ar fi despre cum unchiul cutare a fost deportat în Gulag și nu s-a mai întors sau un fapt oarecare, de eroism sau de nedreptate cotidiană – despre cineva care a trăit în aceeași cameră cu părinții până la patruzeci de ani, sau despre cum li se cenzura corespondența sau despre cum stăteau trei zile la cozi pentru cartofi.

M-a întrebat dacă fusesem la Sankt Petersburg. Am spus că nu, nu încă, dar că mama avea de gând să-mi facă o vizită, poate chiar curând (era adevărat, mă tot amenința că o va face), și că speram să mergem împreună.

— Eu sunt din Sankt Petersburg, a zis. Din Leningrad. M-am născut într-un sat din apropiere de Leningrad.

În satul ăla, a continuat, mama ei avea vaci cu lapte și se ruga în secret. Tatăl ei lucra la o fermă colectivă. Se mutaseră în oraș după ce el murise, a spus Tatiana Vladimirovna, chiar înainte de Marele Război Patriotic, când ea avea șapte sau opt ani. Și-a pierdut mama și sora în asediu. Un frate mai mare, mi-a zis, tot zâmbind, fusese ucis în bătălia de la Kursk. La câțiva ani după război, plecase cu proaspătul ei soț, bărbatul din fotografii, la Novosibirsk, un oraș universitar din Siberia. Era ciudat, a spus ea, că în Siberia s-au simțit aproape liberi, mai mult decât la Leningrad înainte de război sau, mai târziu, la Moscova. Soțul ei era om de știință și – aici, rusa mea a dat semne de epuizare, deși nu sunt sigur nici că engleza ar fi fost la înălțime – cred că a ajutat la crearea unei vopsele pentru interiorul buncărelor de rachete, sau ceva de genul ăsta, care era suficient de dură, încât să reziste la căldură când decolau rachetele.

— A fost mare om de știință, a zis Katia în engleză.

— De-aia are Tatiana Vladimirovna apartamentul ăsta în centrul Moscovei, a zis Maşa pe ruseşte. Pentru servicii aduse patriei.

— Da, a intervenit Tatiana Vladimirovna. Tovarăşul Hruşciov i-a dat apartamentul soţului meu, în 1962. Era o mare problemă la vremea aia, cum să lansezi proiectilele fără să dai foc la buncăre. Piotr Arkadievici a muncit foarte mult şi, în cele din urmă, a găsit soluţia.

Ea însăşi încă lucra, mi-a spus, ca ghid cu jumătate de normă la un muzeu din apropierea Parcului Gorki, dedicat unui om de ştiinţă rus celebru, de care nu auzisem. Avea respectul acela pe care oamenii în vârstă îl au uneori faţă de cei tineri, trecând în goană prin povestea vieţii lor, ca să nu-ţi răpească prea mult din timpul tău preţios şi tânăr. Mi-a plăcut de Tatiana Vadimirovna. Mi-a plăcut de ea pe loc şi mi-a plăcut de ea până la final.

— Deci, Nikolai, a întrebat, ce crezi despre micul nostru plan?

N-aveam nicio idee despre ce vorbea. M-am uitat lung la Maşa. Şi-a descrucişat picioarele şi a dat din cap.

— Cred că e un plan excelent, i-am răspuns, vrând să-i fac pe plac.

— Da, a zis Tatiana Vladimirovna. Excelent.

Am zâmbit cu toţii.

— Nikolai! a exclamat Tatiana Vladimirovna, sărind în picioare şi schimbând subiectul. Fetelor! N-aţi mâncat nimic.

Am început să gângurim toţi în jurul biroului unde Tatiana Vladimirovna ne înmâna farfuriile şi am văzut că primisem peştele care nu-mi plăcea. M-am asigurat că am destule *blinii* reci, sub care să-l ascund.

Ne-am aşezat. Tatiana Vladimirovna a întrebat-o pe Katia de facultate.

— E mult de muncă, a zis Katia, dar foarte interesant.

Ne-am adâncit într-o tăcere bine intenţionată, dar stranie.

— Peştilor le place să înoate! a exclamat Tatiana Vladimirovna.

S-a ridicat în picioare, s-a dus la bucătărie şi s-a întors cu o sticlă nedesfăcută de vodcă şi patru pahare mici vechi, cu fulgi

de zăpadă gravate în ele. A turnat și ne-am ridicat toți în picioare să ciocnim.

— Pentru succesul vostru, copii ! a zis Tatiana Vladimirovna, dând vodca peste cap într-un mod eficient, tipic rusesc.

Și noi trei am băut. Am simțit vodca în fundul gâtlejului, apoi în stomac și după aceea căldura din piept și brusca exaltare care a transformat-o într-un asemenea blestem. Am simțit culoarea din obraji și răul de la ficat și indiscrețiile care urmau să vină. Nu m-am mai obosit să întreb care era planul.

Zece minute mai târziu („Pentru Rusia !", „Pentru noi !", „Pentru Regina Angliei !"), am întrebat-o pe Mașa în engleză dacă e gata de plecare. A spus că nu, că trebuie să vorbească ceva cu Tatiana Vladimirovna. Știam că ar putea fi nepoliticos să plec înainte ca sticla să se golească, dar i-am spus Tatianei Vladimirovna că, din păcate, trebuie să ajung la o întâlnire.

— Dar n-ai mâncat nimic, a protestat ea, uitându-se la farfuria mea supraîncărcată și bătând din palme.

Am spus că-mi pare rău. Și că îmi făcuse o mare plăcere s-o cunosc.

Le-am pupat pe amândouă fetele pe obraz. Tatiana Vladimirovna m-a urmat, în timp ce alunecam pe parchet spre cuier, ca să-mi pun haina și încălțările.

— La revedere, am zis. Mii de mulțumiri. Să ne vedem cu bine.

— N-ai mâncat nimic, a repetat ea în timp ce închidea ușa în urma mea. Am luat-o la goană pe scări, fugind de atmosfera grea, sufocantă, de cămin în care nu existaseră copii.

***

În ziua aceea, mai târziu, am dat de Oleg Nikolaevici pe palierul dintre etajele noastre. Purta un costum negru, cămașă neagră și pălărie Trilbi neagră. Era imaculat de negru, cu excepția unor fire răzlețe de blană de pisică de pe rever. Se pare că-și aranjase și barba. Arăta de parcă s-ar fi dus la propria lui înmormântare.

— Ce mai faceți, Oleg Nikolaevici ? Cred că eram încă cherchelit.

— Normal, Nikolai Ivanovici, zise el. Cum se spune-n engleză? *Without news is good news.*[1] Doar că nu-l găsesc pe vecinul nostru, Konstantin Andreievici.

— Ce păcat, am spus. Îmi pare rău.

— Prietenul meu Konstantin Andreievici, a continuat el. Locuiește în clădirea din spatele bisericii. Nu răspunde la telefon.

S-a uitat lung la mine, ca și cum ar fi așteptat să spun: *A, acum știu de care Konstantin Andreievici vorbești, de ce n-ai spus așa, e sus la mine, în bucătărie.*

Am încercat să zâmbesc, dar să par și îndurerat în același timp.

— Sunt sigur că e totul în regulă, am zis.

Îmi amintesc că mi-a trecut prin cap că Konstantin Andreievici, oricine o fi fost el, avea probabil telefonul deconectat sau se îmbătase până la surzenie temporară, dar am făcut tot posibilul să-l iau în serios pe Oleg Nikolaevici.

— Poate că s-a dus la fratele lui în Tver.

— Poate, am spus.

— Poate îmi dați o mână de ajutor. Să-l găsesc.

— Cu plăcere, dar nu văd ce-aș putea face eu.

— Ba da, puteți. Sunteți avocat. American.

— Nu sunt american.

— Ei, a insistat el, aveți carte de credit. Aveți secretară. Puteți vorbi cu cei de la poliție sau de la procuratură. Eu sunt un om bătrân. Și suntem în Rusia.

— Bine, i-am spus. Dacă o să pot să v-ajut, o s-o fac. O să-ncerc. Promit, Oleg Nikolaevici.

A venit spre mine și o secundă am crezut că are de gând să mă pocnească. Dar și-a pus mâna pe umărul meu stâng și gura foarte aproape de urechea mea dreaptă, așa încât, atunci când a vorbit, limba lui a fost efectiv în urechea mea.

— Stimabile Nikolai Ivanovici, mi-a spus, numai idioții zâmbesc tot timpul.

---

[1] Expresia corectă este *No news is good news* (engl.).

Cinci

Cred că, măcar în teorie, exista un moment al zilei, poate după-amiaza devreme, când Steve Walsh rezista mai mult de cinci minute fără o gură de cafea sau de vin roşu – aşa cum, în teorie, exista probabil o perioadă intermediară în viaţa rusoaicelor, pe la treizeci şi ceva de ani, între exhibiţionismul pe tocuri înalte şi delăsarea vârstei mijlocii. Dar, ori de câte ori îl vedeam pe Steve, dădea pe gât unul sau altul dintre drogurile lui. Ca majoritatea expaţilor alcoolici, avea o tactică de a se convinge că nu face parte din rândul lor: îşi comanda vinul la pahar, chiar dacă bea douăsprezece sau douăzeci la o masă, ceea ce era mai păgubos pentru portofelul lui, dar mai liniştitor pentru respectul de sine. Când ne-am întâlnit la masa de prânz şi i-am spus de mine şi de Maşa, avansase deja de la cafea la vin.

— Ia zi, m-a-ntrebat Steve, după ce-i prezentasem pe scurt relaţia noastră, te-a pus să-i cumperi ceva până acum? Diamante? Maşină? Silicoane, ceva?

— Nu aşa stau lucrurile.

— Atunci cum?

— E altceva, Steve. Nu-ncepe.

— Crezi că te vrea pentru cum arăţi?

Steve era, tehnic, britanic, dar încercase să evite Anglia şi pe sine însuşi atâta amar de vreme şi în atâtea locuri îndepărtate – Mexic, timp de trei sau patru ani înainte de Moscova, cred, iar înainte de asta, Balcanii, iar mai înainte, în altă parte, de care eu şi probabil nici măcar el nu ne aduceam aminte –, încât până să ne cunoaştem devenise unul dintre acei corespondenţi străini pierduţi, despre care citeşti în cărţile lui Graham Greene, un cetăţean al republicii cinismului. Mă exploata pentru informaţii pe

care nu trebuia să i le dau – ponturi despre ce cartel împrumuta cât, de la cine, ca să preia nu-știu-care rafinărie de petrol sau fabrică de aluminiu, ecuații de lăcomie care-l ajutau să deducă cine se ridica și cine cădea în Kremlin, cine avea să fie următorul președinte și cine se îndrepta spre vreun lagăr din Magadan. Steve pretindea că verifică ponturile pe care i le dădeam, apoi le folosea în articolele sale pentru *The Independent* și pentru nu știu ce ziar canadian, despre care angajatorii lui din Londra nu știau. Îl exploatam și eu, la rândul meu, pentru conversația în engleză, care nu avea legătură cu bonusurile. Ne exploatam reciproc. Cu alte cuvinte, eram prieteni. Se prea poate să fi fost singurul meu prieten din Moscova.

Era blond slinos și probabil că odată, demult, arătase bine, dar în vremea aceea avea deja fața buhăită și roșie ca vinul. Aducea puțin cu Boris Elțîn.

— Steve, am spus, sper să nu te oftici, dar cred că m-am îndrăgostit. N-ai fost niciodată un tip gelos, deși, pe de altă parte, nu prea ai avut motive să fii gelos. Presupun c-o să poți trăi cu gândul ăsta.

— Futu-i mama mă-sii, a spus Steve, clătinându-și paharul în aer.

Mâncam stroganov de vită în restaurantul franțuzesc din spatele centrului comercial Smolenski, unde se duc amantele minigarhilor să bea ceai la suprapreț, între programările la pedichiură. Cred că era aproape sfârșitul lui noiembrie. Tocmai venise zăpada mare și grea, căzând peste noapte ca o glumă proastă și transformând orașul într-un loc nou într-o oră. Lucrurile urâte deveneau frumoase, iar lucrurile frumoase deveneau magice. Piața Roșie părea un platou de filmare – mausoleul împodobit și Kremlinul acoperit de zăpadă, pe o parte, și magazinul imperial luminat ca un parc de distracții, pe partea cealaltă. În preajma clădirilor și în curțile bisericilor, haite de câini vagabonzi amușinau optimiști prin zloată. Taximetriștii crescuseră prețurile: puteai să-ți dai seama de cât timp se aflau străinii la Moscova după timpul pe care-l petreceau târguindu-se în zăpadă. Babuștele cerșetoare

își luaseră poziția de șantaj pe timp de iarnă, îngenunchind în zăpadă pe trotuar, cu brațele întinse. Știai că, pe sub hainele lor de blană și în spatele grimaselor lor, rușii sunt relativ fericiți. Pentru că, pe lângă fatalismul și borșul lor, zăpada e parte din ceea ce îi definește, pe ei și numai pe ei.

— Și ea mă iubește, așa cred. Probabil. Oricum, cel puțin, mă place.

— Ți-a spus ea?

— Nu.

— Fii atent, dacă-ți spune, înseamnă că-i adevărat. E adevărat din momentul în care o spune. Dar, după douăzeci de minute, o să fie la fel de sinceră când o să pună mâna pe cardul tău. Ele cred tot ce spun.

— Ai fost vreodată îndrăgostit, Steve?

— Știi ce-ți trebuie ție, Nick? Trebuie să scapi de reperele tale morale. Altfel, ești terminat.

Am schimbat subiectul. Mă hotărâsem să-l rog pe Steve să mă ajute să-l ajut pe vecinul meu Oleg Nikolaevici să-și găsească prietenul. Fusesem eu însumi la poliție, așa cum promisesem să fac, dar nu ajunsesem nicăieri. Maşa venise cu mine: în ultima clipă, Oleg Nikolaevici îmi spusese că are o întâlnire urgentă și nu poate merge, deși cred că mai degrabă fusese demoralizat de o fobie adânc înrădăcinată de uniforme. Detectivul adolescentin și plin de coșuri cu care ne-am întâlnit purta blugi și asculta *gangsta rap*. Deasupra biroului avea un semn pe care scria „Nu pot bea flori sau bomboane de ciocolată" și portretele în alb-negru al vicleanului președinte rus și al lui Erwin Rommel. Ne-a întâmpinat cu privirea specifică pe care o au unii bărbați ruși, și unele rusoaice – versiunea comercială a unui avans, un fel de zâmbet de „bani-ncoace". „Trebuie să plătești", mi-a șoptit Maşa în engleză. Am refuzat și detectivul mi-a spus că nu există nicio dovadă de crimă și deci nu poate face nimic. La plecare, mi-a spus că dacă voi avea vreodată nevoie să ajung repede la o întâlnire sau la aeroport, va putea să-mi împrumute niște motocicliști ca escortă. („Păi, a comentat Oleg Nikolaevici

când i-am spus ce se întâmplase la secția de poliție, atâta vreme cât suntem vii, avem șansa ca într-o zi să fim fericiți.")

Mă gândeam că poate cunoaște Steve vreun polițist amabil sau vreun spion de treabă, sau vreun spărgător, cineva care ar fi putut face niște investigații sau zdruncina niște amintiri ori conștiințe.

Steve mi-a spus că regretă, dar polițiștii pe care-i cunoștea el nu se pretau la așa ceva. Mi-a spus să nu-mi pierd vremea, pentru că, mai mult ca sigur, Konstantin Andreievici este mort – căzut în vreun râu, sau sub vreo mașină, sau poate băuse ceva contrafăcut și se dăduse de-a dura prin vreo pădure.

— Nu te implica prea mult, m-a sfătuit Steve. Oricum trăiesc doar până la șaizeci. Dacă stai aici suficient de mult, oamenii pe care-i cunoști vor muri. Dacă știi doi ruși trecuți de șaizeci de ani, sunt șanse mari ca unul dintre ei să dea ortul popii. Mai ales bărbații. Își beau mințile până intră-n pământ, înainte să apuce pensia. Dacă te plictisești în metrou, poți să joci un joc: încearcă să găsești un om bătrân. „I-Spy", varianta rusească.

— Ai altă idee, Steve? Vreau să spun, ca să-l ajutăm să-l găsească. Serios. E un boșorog simpatic, vecinul ăsta al meu. Dar n-are nici bani, nici *krișa*, nimic. Cred că sunt singura lui speranță.

— Asta e Rusia, mi-a spus Steve. Roagă-te.

M-am dat bătut și l-am întrebat dacă știe ceva despre noua mea cunoștință de afaceri, cazacul. Cazacul i s-a părut mult mai interesant.

— Un individ mic de statură? m-a întrebat Steve. Palid, cu privire libidinoasă?

— Da. El este.

— Nu e petrolist, a spus Steve. Lucrează pentru SSR.

În cazul în care nu recunoști inițialele, SSR-ul este noul model de KGB, minus comunismul și regulile lui.

— Se zice c-a fost închis pentru crimă, undeva prin Urali, la începutul anilor nouăzeci. SSR-ul l-a băgat la închisoare, pe urmă l-a scos și l-a trimis în Extremul Orient, să-i ajute la

înșelătorii. N-am vorbit niciodată față în față, dar odată eram într-un bar de pe Insula Sahalin, și un scoțian, pilot de elicopter, mi l-a arătat. Fusese în Kamceatka, să conducă contrabanda de caviar, parcă așa spunea pilotul, până când îl mutaseră la somon. Fusese în cursă pentru poziția de guvernator-adjunct al insulei, dar apoi îl îndepărtaseră și de-acolo. N-am mai auzit de el de-atunci. Cred că s-a descurcat atât de bine cu peștele, că l-au promovat în echipa de petrol. Crimă, afaceri, politică, spionaj, obișnuitul carusel rusesc.

— Poate c-a plecat din SSR și s-a apucat de afaceri.

— Toți sunt în afaceri, dar nu pleacă niciodată. Nu există foști KGB-iști, exact cum spune și președintele.

L-am întrebat dacă știe ceva despre proiectul terminalului petrolier din nord, pe care îl finanțaserăm cu împrumutul nostru. Afacerea părea să meargă ca pe roate: cazacul urma să ia prima tranșă de bani, în curând. Băncile care îi împrumutau banii aveau modele de flux de numerar și studii de fezabilitate pentru proiect, întocmite de obișnuita ceată de consultanți, și o sută de pagini de declarații și garanții întocmite de noi. De fapt, mai așteptam garanții de cooperare de la guvernatorul regiunii în care se construia terminalul, de la Narodneft, în legătură cu debitul petrolului pe care aveau să-l pompeze după ce lucrarea se va fi finalizat, și de la cazac, în legătură cu veniturile care urmau a fi puse deoparte pentru rambursare, într-un cont escrow. Toate astea erau pe drum, fuseserăm asigurați. Toate erau la locul lor pe șantier, ne spusese cazacul: era sigur că terminalul avea să pompeze primele încărcături de petrol în petrolierele care aveau să acosteze la terminal, până la sfârșitul verii următoare. Singura problemă era că atunci când Viaceslav Alexandrovici, arpentorul, se pregătise să viziteze șantierul, oamenii cazacului îi spuseseră că avusese loc un incendiu minor și că ar fi fost mai bine să mai aștepte câteva săptămâni.

— Sună plauzibil, mi-a spus Steve. Rușii au cam rămas fără capacitate de conducte, așa că sunt disperați să găsească noi rute de export. Președintele a vorbit despre asta în ultimul interviu

telefonic dat la televiziune: „Este una dintre marile provocări pentru economia rusă, salutăm ajutorul și investițiile din partea partenerilor noștri străini", obișnuitele fraze sforăitoare. Se presupune că transportul petrolului pe cale maritimă e următorul mare pas. Îl pot duce pe piața europeană fără să mai depindă de vecinii bolșevici, cu care rușii par să nu se mai înțeleagă. Au ei un golf fără gheață pe undeva pe acolo – cred că e pe Curentul Golfului –, mai mult ca sigur că de asta se folosesc. Cine sunt partenerii?

— Doar firma de logistică și Narodneft, am spus.

— Interesant. Ascultă, sunt sigur că băncile tale o să fie în regulă. Rușii au petrol și trebuie să-l vândă. Cunosc regulile: pot să-și jefuiască în continuare propriul popor, atâta timp cât se joacă frumos cu străinii. Dar există întotdeauna o șmecherie la mijloc, în avantajul lor, Nick. Mă gândesc că vor folosi echipamentul logistic să sustragă o parte din câștiguri, după ce vor începe să facă bani, în așa fel încât Narodneft să nu fie nevoită să-mpartă tot cu publicul. Știi ce-nseamnă Narodneft?

— Da.

— „Petrolul poporului". Da, cum să nu?!

Steve fusese odată chemat prin somație la Ministerul Afacerilor Externe, ca să se urle la el pentru că se dusese în Cecenia fără să ceară permisiunea, iar apoi relatase discuțiile pe care le avusese cu criminalii de război ruși în ziarele pentru care lucra. Ministrul îl amenințase că-i revocă viza, iar drept răspuns, conform legendei, el le spusese că n-au decât să-l dea afară, să-i facă și lui o bucurie. Dacă într-adevăr făcuse asta, blufase și scăpase basma curată, pentru că, asemenea tuturor jurnaliștilor pe care-i întâlnisem la Moscova, Steve iubea Rusia. Țara punea la dispoziție toate restaurantele de lux și berea importată pe care și le puteau dori, dar păstrase suficient de multe obiceiuri proaste de școală veche ca să țină scribii în rubricile de ziar și în celălalt capăt al lumii, departe de lucrurile, oricare ar fi fost ele, de care fugiseră. Majoritatea, și Steve în special, își ascundeau dragostea sub un fel de atitudine machistă. Era ca și cum ar fi avut o

obligație contractuală să vadă ce era mai rău în toți și în toate, sau măcar să pretindă c-o fac. Deși era o vulpe bătrână, uneori putea fi un nemernic pios.

— Nu știu, Steve, am spus. E o practică standard pentru magnații petrolului, știi asta – înființează o companie separată pentru investiții noi, ca să nu le apară datoriile în bilanț. Nu e numai cazul lui Narodneft, și marile companii din Occident fac asta.

Ăsta era adevărul – era o manevră contabilă obișnuită. Pe de altă parte, probabil că încercam să-l apăr pe cazac doar pentru că Steve îmi tăiase macaroana cu Mașa.

— Nu e o firmă occidentală, Nick. Ascultă, a spus, sorbind cu nesaț din vin, trebuie să-nțelegi că Uniunea Sovietică a produs exact opusul a ceea ce a vrut ea să creeze. Trebuia ca toți să se iubească unii pe alții, dar au sfârșit prin a nu da nici doi bani unul pe altul. Nici pe public. Nici pe acționari. Nici măcar pe tine.

Știam unde duce discursul lui: nu comunismul ruinase Rusia, ci invers, iar, după alte trei pahare, urmau ascensiunea statului KGB-ist, moștenirea lui Ivan cel Groaznic și avantajele comparative ale femeilor din Sankt Petersburg. Uitându-mă la ochii lui injectați, am decis că Steve este gelos, pe mine și pe Mașa, pe oricine care avea speranța și ambiția de a fi fericit. Prelegerea lui întortocheată despre istoria rusă tocmai ajungea la impactul pe termen lung al jugului mongol, când l-am întrerupt.

— Mă simt ca naiba, am spus, mințind, în timp ce-mi dădeam farfuria la o parte. Noapte grea cu Mașa, aseară. Cred c-ar trebui să plec. Îmi pare rău, Steve. Hai să ne mai vedem în curând, bine?

— Toți ne simțim ca naiba, a spus Steve, ridicând o sprânceană la un chelner și bătând cu degetele în pahar. E blestemata asta de Rusie. Băutura. Poluarea. Mâncarea de rahat. Nenorocitele de avioane. Rahatul care cade din cer când plouă, despre care nici nu știi ce să crezi. Rusia e ca poloniul. Îți atacă toate organele deodată.

— La ce lucrezi acum? l-am întrebat în timp ce-mi puneam fularul.

— O poveste grea, în domeniul energetic. Mult mai mare decât micul tău terminal petrolier.

— Ce abordare ai de data asta? Afaceri sau politică?

— În Rusia, a spus Steve, nu există povești de afaceri. Și nu există povești despre politică. Și nici povești de dragoste. Numai povești cu crime.

Șase

În fiecare iarnă rusească, aveam momente când credeam că n-o să mai rezist. Momente când aș fi putut să mă duc direct la aeroport, dacă n-aș fi știut că traficul este îngrozitor. Plimbatul devenea o cursă cu obstacole, cu mormane de zăpadă de ocolit și poteci înguste pe trotuar, pe care te luptai cu alți oameni care veneau din direcția opusă. Știi cum se-ntâmplă la Londra când te lovești de alții pe trotuar: încerci să-i ocolești, o iau în aceeași direcție ca tine și sunteți tot unul în calea celuilalt, dar, în cele din urmă, vă descurcați, zâmbiți de intimitatea accidentală creată și de ghinionul inofensiv și fiecare merge mai departe. Așa ceva nu se-ntâmplă la Moscova. Cam o dată pe lună, uitam să-mi încleștez degetele în ghetele îmblănite, picioarele o luau în sus, fundul în jos și treceam printr-o lungă, lungă secundă de groază neajutorată, așteptând să lovesc gheața.

Apoi, mai sunt oamenii portocalii. In fiecare an, după prima ninsoare adevărată, cineva din biroul primarului apasă pe un buton și o armată de oameni în salopete portocalii, șerbi moderni din Tadjikistan, Uzbekistan și *Deoriundestan*, ies de sub pământ sau din capătul celălalt al șoselei de centură a orașului, ca niște extratereștri placizi pregătiți de invazie. Umblă de colo-colo în niște camioane preistorice, adunând zăpada cu lopata și dizlocând peticele de gheață încăpățânate cu chimicale de distrugere în masă. Pe strada pe care locuiam, adunau toată zăpada în grămezi pe o parte, îngropând toate mașinile care fuseseră lăsate acolo din neglijență, printre care, în acea iarnă, s-a numărat și Jiguli-ul ruginit. Și în fiecare noapte, pe la patru dimineața, oamenii portocalii veneau cu lopeți să hăcuiască gheața de pe trotuare, făcând un zgomot de numai morții nu se sculau din

somn – un zgomot între scârțâitul unghiilor pe sticlă, bubuiturile de pe un șantier naval și miorlăitul pisicilor în călduri. Partea cea mai rea era lipsa mea nemernică de recunoștință. Îi uram, dar, în același timp, știam că numai norocul chior făcea ca eu să fiu înăuntru, la căldură, uneori cu o femeie alături, în timp ce ei erau afară, rupându-și spinările.

Într-o seară mohorâtă, cam pe la sfârșitul lui noiembrie, în loc să fug la aeroport, am fugit s-o văd pe Mașa la magazinul de telefoane mobile unde lucra, mai jos de stația de metrou Novokuznețkaia. Nu ne dăduserăm întâlnire. Am făcut dreapta spre galeria Tretiakov, pe lângă o biserică părăginită și peste drum de o cafenea la care fusesem odată, unde copiii ruși de bani gata ascultă muzică supărată și se pretind disidenți. Imediat după el, era magazinul Mașei. M-am uitat înăuntru pe geam.

Stătea în spatele biroului, cu părul prins cu o cordeluță, ascultând în timp ce un cuplu de tineri prespălați îi explicau nevoile lor telefonice. Magazinul avea o zonă de recepție, cu un automat de la care luai un bilet de ordine, și așteptai să fii chemat la birou, unde se aflau Mașa și restul personalului de vânzări. Era o încăpere în care se putea sta numai în picioare, cu o atmosferă ce-mi închipuiam că seamănă cu cea dinăuntrul Arcei. (La ora aia, la Moscova, existau mai multe telefoane mobile decât oameni, în mare parte, se spunea, din cauză că toți bărbații aveau câte un număr separat pentru toate amantele lor.) O femeie din colțul opus se tânguia de parcă ar fi stat să nască. Mi-am șters ochelarii aburiți și mi-am făcut loc cu coatele prin mulțime, când ușile interioare s-au deschis și Mașa a ieșit să mă întâmpine.

— Kolia, a spus ea cu vocea ei joasă uimitoare, care-mi ajungea până-n rărunchi, te rog du-te-n Raskolnikov pe Piatnițkaia și așteaptă-mă. Ajung în douăzeci de minute, poate.

— Bine, am spus. Am privit-o întorcându-se la biroul ei, cu partea de jos a corpului ambalată în niște pantaloni negri de birou, mulați și cu rotunjimile de sus îmblânzite de un tricou verde închis, cu logoul companiei.

Am făcut cum mi s-a spus și am așteptat la o masă de la fereastră în Raskolnikov, o cafenea caldă, care era îngropată

într-o curte mică, nestrăduindu-se prea tare să iasă în evidență. În cele din urmă, a apărut și Maşa în curte. Purta o haină care semăna cu un fel de pilotă roșie peticită, doar că mai sexy. Avea tocuri înalte, de vreo șapte centimetri, pe care și le pusese după ce-și terminase tura și cu care mergea prin zăpadă cam ca Iisus pe apă. Avea niște suspensii de iarnă perfecte. A intrat, și-a scos haina și s-a așezat în fața mea.

— Cum a fost la muncă? am întrebat-o.

— Care-i problemă cu tine?

Nu știu ce caut aici, am vrut să spun, *și nici măcar ce caut în Rusia, mă simt singur, te iubesc.*

N-o să fii surprinsă s-auzi că n-am spus asta. În schimb, am mormăit ceva în engleză. I-am spus că eram puțin demoralizat, puțin obosit, că voiam s-o văd, că speram să n-o supere deranjul.

— Ascultă, a spus. Sâmbătă mergem la *dacea.*

— Ce *dacea*?

Dacea rusească e un loc real, cel mai real loc, un refugiu pământesc, unde cresti cartofi, pui ceapă la murat și mergi la pescuit. Dar e și un loc din imaginație, un loc care nu e Moscova, fără blocaje în trafic, fără pungași și fără poliție.

— La *dacea* bunicului prietenei mele Ania. El nu merge niciodată. E și *bania.* O să facem *șașlik.* Cu Katia. O să te simți mai bine.

— Bine. Mă bucur.

— Dar mâine mai întâi de dimineață mergem la Butovo.

— De ce să mergem la Butovo?

— Mergem cu Tatiana Vladimirovna.

— Și Tatiana Vladimirovna ce treabă are la Butovo?

Butovo e o suburbie agățată de orașul monstruos la extrema lui sudică, un loc care, presupun, fusese un sat de sine stătător înainte ca Moscova să se umfle și să-l înghită, ca localitățile din Middlesex, contopite în Londra de metrou.

— Se gândește că poate locuiește acolo și sâmbătă mergem cu ea ca să hotărască. Mi-am amintit că făcuseră referire la planul ăsta, în după-amiaza aia când Maşa și Katia îmi făcu-

seră cunoștință cu mătușa lor. Mi-am dat seama că despre asta era vorba.

Maşa mi-a pus mâna pe genunchi pe sub masă, plimbându-şi degetele spre coapsa interioară.

— Nu-ți face griji, Kolia. Te iubesc.

***

Sâmbătă am sunat toți trei la interfonul pârâitor de la intrarea în clădirea Tatianei Vladimirovna şi am întrebat-o dacă e gata.

— Întotdeauna gata, a spus, deschizându-ne ca să nu fim nevoiți să aşteptăm în zloată.

„Întotdeauna gata" era sloganul pionierilor, mi-a spus Maşa, vechiul echivalent sovietic al cercetaşilor, care învățau cum să demaşte spionii şi să denunțe chiaburii, la fel de uşor cum învățau să facă un foc de tabără.

Tatiana Vladimirovna a coborât, îmbrăcată într-un fel de tunică de iarnă căptuşită, cafenie cu imprimeu, un fular albastru deschis, mănuşi cu un deget şi încălțată cu ceea ce în Luton, în anii optzeci, se numeau mobuți. Avea o pungă mare de plastic, în care, am aflat pe urmă, se găseau o cutie cu heringi murați în casă, nişte ouă fierte tari şi un termos cu ceai îndulcit, pe care a început să ni le bage pe gât imediat ce-am schimbat metroul la Borovițkaia şi ne-am instalat pentru călătoria lungă spre Butovo. Împachetase nişte sare într-o bucată de hârtie maronie, ca să punem pe ouă.

— Demult de tot, mi-a şoptit Tatiana Vladimirovna în rusă, eu şi Piotr Arkadievici obişnuiam să mergem la Butovo, să culegem ciuperci din pădure şi să înotăm în iaz. Dar pe atunci nu exista metroul. Luam un autobuz şi pe urmă mergeam pe jos.

Ne întorceam acolo, mi-a explicat Maşa, pentru că Tatiana Vladimirovna cunoştea un om pe care-l chema Stepan Mihailovici şi a cărui companie construia un bloc nou chiar la marginea oraşului, iar Tatiana Vladimirovna se gândea să se mute acolo. Avea de gând să înceteze lucrul la muzeu, în primăvară, mi-a spus Maşa, şi să plece din centrul Moscovei, unde erau prea

multe maşini şi infractori şi nu erau destui copaci. Planul era să-şi schimbe apartamentul de lângă iaz cu unul în Butovo.

Obiceiul de a schimba locuinţele era o moştenire a vremurilor sovietice, mi-a spus Maşa. În vremurile trecute, nu erai proprietarul apartamentului în care locuiai – nu deţineai nimic, poate cu excepţia mormântului –, dar puteai ceda dreptul de a locui în el, în schimbul dreptului altcuiva care locuia în altă parte. Unii încă mai recurgeau la schimburi, în parte pentru că le era frică că şi-ar fi risipit toţi banii pe băutură, dacă ar fi fost plătiţi cu bani gheaţă pentru proprietăţile lor. În cazul acesta, a mai spus ea, probabil că Stepan Mihailovici urma să-i dea şi nişte bani Tatianei Vladimirovna, pentru că apartamentul ei din centru valora mai mult decât cel nou, din Butovo. Încă nu se înţeleseseră asupra sumei, urmau să discute detaliile mai târziu. În ziua aceea mergeam să ne întâlnim cu el şi să vedem apartamentul, apoi ne întorceam la Moscova, făceam cumpărături şi luam alt tren spre *dacea*.

***

Partea veche a metroului Moscovei, din centrul oraşului, e genul de sistem de transport subteran pe care-l obţii dacă-i dai unui maniac tiranic toată marmura, onixul şi mâna de lucru la care visează. Dar reţeaua lasă în urmă tot malahitul, vitraliile şi basoreliefurile sofisticate şi te împinge la suprafaţă cu mult înainte de a opri la Butovo, care este oricum capătul de linie. Când am ieşit din staţia de metrou, de jur-împrejur se înălţau blocuri nou construite, zugrăvite în alb şi crem, nu atât de urâte ca cele sovietice şi cu petice de iarbă ţepoasă între ele.

I-am făcut semn unui taximetrist care, în drum spre clădire, îmi amintesc, ne-a livrat o lamentaţie la foc automat despre tinereţea lui pierdută şi despre patria lui pierdută. Fusese inginer în vremurile sovietice. În zilele noastre, ne-a spus, „Chinezii sunt prea şmecheri pentru noi... Noi cedăm toate resursele noastre naturale... Dacă eşti trecut de patruzeci, eşti terminat în Rusia".

Am mers până unde se terminau blocurile înalte și am făcut la stânga.

Clădirea la care am ajuns marca un capăt al Moscovei. De o parte era întregul oraș, cu toată nebunia lui, iar de partea cealaltă, era acel Butovo pe care Tatiana Vladimirovna și-l amintea de acum mulți ani, un peisaj idilic rusesc cam obosit, cu case de lemn gârbovite, mărginite de mici livezi, pe laturi și în spate. Dincolo de casele cu tocurile lor ornamentale, gardurile șubrezite și acoperișurile cenușii, se vedea un crâng de mesteceni argintii, iar dincolo de ei, o pădure mai verde – o pădure în care părea că se mai putea merge la cules de ciuperci.

Era în jur de zece și jumătate sau unsprezece dimineața. Stăteam în fața intrării în clădire, bătând din picioare și așteptând să ajungă Stepan Mihailovici. Era frig, dar îmi luasem o haină de iarnă de ultimă generație, cu căptușeală termonucleară, care îmi ținea sângele în mișcare chiar și la temperaturi napoleonice.

Maşa a dat un telefon, apoi ne-a spus:

— Vine. Stepan Mihailovici e pe drum.

Stepan Mihailovici a ajuns după vreo cinci minute. Era un bărbat plăpând, cu părul prins într-o coadă mică și cu un zâmbet nervos. Nu avea cum să aibă mai mult de douăzeci și cinci de ani, dar, din moment ce mulți dintre oamenii de afaceri de succes din Rusia erau practic la pubertate, nu am fost prea surprins. A dat mâna cu Maşa, cu Katia și cu mine și s-a înclinat în fața Tatianei Vladimirovna. Am intrat în clădire, Stepan Mihailovici în coada grupului, bâjbâind după un comutator. Clădirea nu era terminată: pereții nu erau zugrăviți, podeaua din vestibul nu era acoperită și încălzirea nu părea să meargă. Liftul nu fusese încă instalat, așa că am urcat pe scările de beton până la etajul al șaptelea, până la apartamentul care avea să fie în curând al Tatianei Vladimirovna, trecând pe lângă fire electrice neizolate, atârnând din tavan. Tatiana Vladimirovna n-a vrut să se sprijine de brațul pe care i-l oferisem, dar s-a oprit de vreo două ori să-și tragă sufletul, aplecată și cu mâinile pe genunchi. Clădirea mirosea a vopsea și aracet.

La etajul al şaptelea, Stepan Mihailovici a deschis uşa încăpătânată a apartamentului, cu o cheie şi cu umărul. Nici apartamentul nu era gata, totul era gol şi de culoarea ghipsului, dar puteai să-ţi dai seama cum avea să arate – un mic paradis IKEA, cu ferestre mari şi tavane înăltuţe, două dormitoare spaţioase şi o bucătărie deschisă spre camera de zi. Avea două balcoane, unul într-un dormitor, cu vedere spre Moscova, şi celălalt, în camera de zi, îndreptat spre pădure.

— Vezi, Tatiana Vladimirovna, a spus Maşa în camera de zi, n-o să mai fii nevoită să cari mâncarea din bucătărie, aşa cum faci acum.

Tatiana Vladimirovna nu a zis nimic şi a ieşit pe balcon. Am urmat-o, asigurându-mă că voi putea sări înapoi dacă va fi să se prăbuşească. De sus se vedeau haosul micilor parcele amestecate de pe partea cealaltă a drumului şi câteva capre bine priponite şi licăririle unui iaz îngheţat, undeva între copaci. Deasupra lor, soarele strălucea slab pe cerul lăptos de noiembrie, trecut, dar încă puternic. În aprilie – între dezgheţ şi explozia de vegetaţie a verii – sau în mijlocul unui octombrie aspru, sunt convins că aceeaşi privelişte era stearpă şi deprimantă. Dar când am stat acolo, toate piesele vechi de tractor şi frigiderele aruncate şi mormanele de sticle goale de vodcă şi animalele moarte, care tind să contamineze periferiile oraşelor ruseşti, erau invizibile, acoperite de uitarea ce se aşterne în fiecare an odată cu zăpada. Zăpada îţi dă răgaz să uiţi de cicatrice şi de alte cusururi, având acelaşi efect ca amnezia temporară asupra unei conştiinţe încărcate.

Tatiana Vladimirovna a respirat adânc şi a oftat. Mi s-a părut c-o văd anticipându-şi restul vieţii, o coda norocoasă neaşteptată, în care va face compoturi dulcegi de fructe, o îndeletnicire îndrăgită a rusoaicelor, vorbind cu alte babuşte îmbrobodite, pretinzând că ultimii şaptezeci de ani nu existaseră.

— Îţi place, Tatiana Vladimirovna? a strigat Maşa.

Din nou, Tatiana Vladimirovna nu a răspuns nimic, dar s-a întors înăuntru şi s-a plimbat prin camera de zi. S-a oprit în dreptul unei ferestre din lateralul clădirii, care prindea şi marginea oraşului, şi începutul zonei rurale. Prin ea, se vedeau turnurile

albe ale unei biserici ascunse în pădure, cu niște domuri aurii mici, în vârfurile cărora se înălțau niște cruci ortodoxe argintii.

— Cred, a spus Tatiana Vladimirovna, că aici o să așez biroul lui Piotr Arkadievici. Tu ce părere ai, Nikolai?

— Cred c-ar arăta foarte bine, am spus. Chiar credeam că era frumos și bine pentru ea, sunt sigur că așa credeam. Dar nu credeam destul. Voiam să mă întorc în oraș și să merg la *dacea*, și la *bania*, și să mă pierd în noapte.

— Da, a spus Katia, cu zâmbetul ei enigmatic, cu năsucul ei drăguț, roșu de la frig, e foarte plăcut, Tatiana Vladimirovna. Foarte frumos. Și un aer atât de curat!

— Stepan Mihailovici, a spus Mașa, pășind spre el pe podeaua rece, în haina ei roșie de puf, și atingându-i brațul, când crezi că va fi gata clădirea asta?

— Într-o lună, cred, a răspuns Stepan Mihailovici. O lună părea o estimare optimistă, cu toate că în Rusia nu știai niciodată ce avea să se-ntâmple. Puteau să se bălăcească în noroi și vodcă timp de un deceniu, iar apoi să înalțe ca prin farmec un zgârie-nori sau să execute o familie regală într-o după-amiază, dacă-și puneau mintea și dacă aveau destule stimulente.

Stepan Mihailovici a făcut o pauză și apoi a spus:

— Cred că Tatiana Vladimirovna va fi foarte fericită aici. E curat și nu sunt prea multe mașini, și nici prea mulți imigranți.

Tatiana Vladimirovna a zâmbit și a ieșit iar pe balcon, singură. Am văzut-o ducându-și o mână înmănușată la ochi. M-am gândit că poate plânge, dar stăteam în spatele ei și nu puteam fi sigur.

N-am făcut nimic de care să-mi fie rușine, nu-i așa? Nimic pentru care mi-ai putea purta pică? Nu chiar. Nu încă.

* * *

Ne-am oferit s-o conducem pe Tatiana Vladimirovna pe jos până acasă, dar ne-a refuzat. Atunci ne-am luat rămas-bun și am lăsat-o în metrou, când am coborât ca să schimbăm pe linia roșie, încă două stații, spre Pușkinskaia. Am mers în jos pe Balșaia

Bronnaia spre supermarketul de la colțul blocului meu. La raionul de carne am făcut alt gest cu mâna, ce părea să fie înțeles de orice rus, ca și mișcarea aceea bruscă a gâtului și bătutul unor epoleți invizibili, pe care mi le arătase Maşa în seara petrecută la Visul Estului. Am întins mâinile și mi-am răsucit încheieturile, ca și cum aș fi învârtit două mânere imaginare. Omul din spatele tejghelei a înțeles semnul de *şaşlik* și a împachetat repede un kilogram de miel marinat. Am prins un tren de navetiști de la stația Belarusski spre capătul opus al orașului față de Butovo și spre *dacea* promisă.

Preț de o oră în trenul care uruia, am stat toți trei înghesuiți într-un fel de cabaret prăfuit – un șir de cerșetori și vânzători ambulanți care se fugăreau unii pe alții prin vagoane, vânzând bere, creioane, țigări, semințe de floarea soarelui prăjite, DVD-uri contrafăcute, parfumuri cu multiplă destinație (de purtat sau de băut). Ori cântau la acordeon, ori povesteau cum își pierduseră piciorul sau vreun soț prin Cecenia. Erau prostituate, fugari, diferiți sacrificați ai soartei. I-am dat o sută de ruble unei bătrâne cu față strâmbă și haină subțire. Pe la trei, cred, ne-am dat jos din tren.

Deja era frumos. Stația era o platformă simplă de lemn, înălțată pe niște stâlpi, cu un semn demodat care spunea *Orekovo* sau *Polinkovo* sau ceva de genul ăsta, unul dintre numele drăgălașe prerevoluționare de localități ruse, care fuseseră schimbate când colectivizaseră tot ce se putea și care fuseseră adoptate la loc după ce căzuse Zidul. Eram singuri pe platformă, amestecându-ne respirațiile și tăind umbre adânci în zăpadă. Peste tot în jurul nostru era pădure, crengile copacilor fiind acoperite de zăpadă, ca și cum ar fi fost trase în glazură de zahăr. Ne-am târșâit picioarele până la treptele de la capătul platformei și am trecut peste linii și peste traversele de lemn dintre ele, cu Maşa și Katia prinse de coatele mele. Am urcat pe o potecă înzăpezită, printr-un pâlc de mesteceni argintii, cu crengile mult prea viclean ascuțite ca să poată sta zăpada pe ele, spre ceva ce dădea impresia de activitate umană.

E o țară bizară, Rusia asta, cu păcătoșii ei talentați și cu sfinții ei de ocazie, sfinți de bună-credință, pe care numai un astfel de loc, de o desăvârșită cruzime, i-ar putea produce, un amestec nebun de mizerie și glorie. În după-amiaza aceea, am dat de exact aceeași combinație. S-a dovedit a fi tipul de sat rusesc care arată de parcă tocmai ar fi trecut printr-un război, dar războiul nu se terminase: un sat din care toți cei întregi la minte și la trup au plecat, lăsând în urmă doar nebunii, criminalii și polițiștii. Exista un singur magazin. Doi bărboși decrepiți stăteau afară, așteptând probabil să apară un al treilea, care să împartă cu ei o sticlă de vodcă. Am intrat să cumpărăm apă de băut și cărbuni.

Fetele au luat gențile de la Moscova și cărbunii, lăsându-mi mie doar apa; mânerele sticlelor mari de plastic îmi tăiau mâinile prin mănuși. M-au condus pe o potecă ce trecea pe lângă un bloc gri și ajungea la o portiță ruginită. Maşa a deschis-o cu o cheie mare și veche, ca cea a unui paznic de închisoare, și eram din nou în Rusia din cărțile poștale de Crăciun, cu mesteceni alternând cu pini luxurianți încremeniți, spațiul dintre ei fiind de un alb naiv de imaculat. Pe când înaintam greoi prin zăpadă, crengile de sub stratul de nea plezneau cu sunete ca de bici, care ricoșau în copacii din jur. La vreo sută de metri de la poartă, am dat de un pârâu pe jumătate înghețat; niște firicele de apă încă goneau printre lespezile de gheață. Am trecut pe un podeț din care lipseau mai multe traverse și care se legăna când păşeam. Mă simțeam ca un figurant într-un *Indiana Jones* siberian.

Pe celălalt mal al pârâului, din loc în loc, printre copaci, erau căsuțele – *dacea*-urile, colibe șubrede de lemn ițindu-se din zăpadă. Am văzut fum ieșind pe unul dintre coșuri, dar restul păreau pustii. Țurțuri, ca niște săbii ornamentale, atârnau de streșini. N-am văzut alți oameni pe acolo.

Locul nostru era cam la a cincea sau a șasea căsuță, așezată într-o grădiniță troienită, zăpada fiind deranjată doar de amprentele geometrice superficiale lăsate de picioarele păsărilor. Clădirea era aplecată amenințător, ca turnul din Pisa, și, din afară, părea o casă caricaturală dintr-un film mut comic, gata să se prăbușească peste noi, iar noi să rămânem în picioare,

încadrați de tocul unei ferestre, în mijlocul dărâmăturilor. Dar înăuntru era mult mai spațioasă decât părea posibil. În încăperea din față era un ceas vechi de perete oprit, fotografii ale străbunilor decedați, iar în tavan era un bec simplu. Mai exista și o canapea, care fusese probabil comoara cuiva odată; era tapițată cu un material aurit peticit, iar în casetele de sub brațe avea sculptate niște berze în cuiburi. Mai era o cămăruță, în care am găsit un ochi de aragaz și o butelie, o masă și o scară neașteptată, care ducea la un dormitor din mansardă. Dormitorul avea un pat de o persoană improvizat și o fereastră înghețată, care dădea înspre pădure.

Maşa a îngenuncheat imediat, îndesând lemne dintr-un coș de lângă uşă în gura unei sobe – o sobă rusească veche, care era construită în perete și pe care obișnuiau să doarmă șerbii din casă. Katia a ieșit afară să se apuce de încălzit *bania*, un mic șopron, cu soba ei proprie și un horn, aflată la vreo douăzeci de metri în spatele *dacea*, aproape între copaci. Maşa mi-a arătat grătarul, o cuvă de metal cu picioare detașabile, ascunsă sub o masă.

Am despachetat carnea pe care o cumpăraserăm de la Moscova și am înfipt bucățile în niște frigărui surprinzător de ascuțite. Am ieșit afară cu grătarul și cărbunii. Am stat singur, păzind focul în liniștea iernii. Începuse să ningă din nou, iar fulgii mari, imponderabili, sfârâiau când aterizau pe cărbuni. Stând acolo, îmi amintesc, m-a încercat sentimentul fericit de bunăstare, de care se bucură câteodată expații. Eram foarte departe de lucrurile și de oamenii la care nu voiam să mă gândesc – inclusiv eu, vechiul meu eu, un avocat superficial cu o viață superficială, pe care o lăsasem în urmă în Londra. Eu, cel pe care-l știi acum. Eram într-un loc în care azi, și în fiecare zi, se putea întâmpla aproape orice.

Peste o oră, stăteam toți pe canapea, în *dacea* încălzită, mâncând miel la grătar cu lipie armenească și sos picant georgian, de rodii, bând vodcă răcită în zăpadă din păhărușe ciobite și stinsă cu bere. Maşa își lăsase părul pe umeri. Mâncau amândouă, cu oportunismul tăcut și concentrat pe care toți rușii par să-l moștenească.

— Îmi place de prietenul tău, a spus Katia.

— Care prieten?

— De la club. La Rasputin. Prietenul care ne ajută.

— Nu e prietenul meu, am spus.

— Poate ar trebui să fie, a spus Maşa. E persoană utilă.

A zâmbit, dar nu cred că glumea. Îmi plăcea francheţea ei, dar nu voiam să vorbesc despre cazac.

— Cine e Ania? le-am întrebat.

— Cine? a întrebat Katia.

— Fata al cărei bunic are *dacea* asta.

— Bunicul ei avut *dacea* de când lucrat pentru calea ferată, m-a lămurit Katia. Căile ferate avut tot pământu' ăsta şi dat la toţi o bucată. Dar el nu venit niciodată şi Ania acum stat în Nijnîi Novgorod. Cred că poate bunic e mort. Este şi ea sora noastră.

— Mai aveţi şi altă soră?

Au zâmbit. S-au gândit un pic.

— Ştii, Kolia, a spus Maşa, în rusă, cuvântul ăsta, soră, nu înseamnă numai fiica părinţilor tăi. Poate însemna şi fiica fratelui sau surorii părinţilor. Cred că în engleză aveţi un cuvânt diferit pentru soră de felul ăsta?

— Verişoară, am spus. N-am ştiut.

— *Da*, a spus Maşa. Verişoară.

— Şi ce fel de soră e Katia? am întrebat.

— Şi ea tot verişoară, a răspuns Maşa, după o pauză.

— Da, a întărit Katia, cu obrajii îmbujoraţi de la sos şi de la vodcă. Sunt verişoară. A lins ultimele picături de pe mâini.

— Famila ta e tot în Murmansk? Cu mama Maşei?

— Cred că aşa, a spus Katia. Da, în Murmansk.

Nu erau surori, aşadar. Nu erau chiar ce-mi închipuisem eu că sunt. Pentru prima dată, cu ele, m-am simţit cum mă simţeam uneori, când îmi dădeam seama că un şofer de taxi din Moscova e fie băut, fie nebun, şi stăteam pe bancheta din spate a maşinii pipăind mânerul uşii şi cântărind când ar fi bine să sar, ştiind în tot acest răstimp că nu voi sări, de fapt. N-am făcut-o niciodată.

Aș fi putut întreba mai mult despre familia lor și despre cum erau înrudite, dar Maşa și-a pus farfuria jos și a spus: „Să mergem, e gata *bania*."

* * *

Șopronul avea un mic antreu murdar, cam de mărimea unui dulap mare de haine, cu câteva cârlige pe perete și o gură de sobă în care Katia a mai băgat câțiva bușteni. Am stat acolo preț de câteva secunde, ca și cum am fi fost niște străini înghesuiți într-un lift înghețat. Apoi ne-am scos hainele, lovindu-ne de coatele și fundurile celorlalți. Amândouă purtau niște bikini minusculi – impresia mea este că rusoaicele nemăritate sunt obligate să îi poarte prin lege –, roz cu volănașe pentru Katia, cu un sutien asortat, iar pe ai Mashei nu mi-i amintesc. Și le-au dat și pe acelea jos. Mi-am scos boxerii șic pe care-i alesesem cu atâta grijă și mi-am pus ochelarii într-un bocanc.

— Haideți, a spus Maşa, grăbiți-vă! Și ne-am repezit în căldură înainte să se piardă.

Nu aveai niciuna dintre facilitățile – ceaiul de lămâie, maseurii brutali, conversația în șoaptă a bărbaților păroși și puternici – pe care le găsești în saunele de lux din Moscova, unde mergeam câteodată cu Paolo. Dar asta e, de departe, *bania* pe care mi-o amintesc cel mai bine. Avea o bancă butucănoasă lucrată în casă și o fereastră care lăsa să intre lumina slabă de afară. Pe peretele opus celui cu fereastra era o placă metalică care forma spatele sobei: ca să facă aburi, aruncai apă pe plită dintr-o găletușă. Era deja imposibil de cald. Ne-am așezat pe bancă, încercând să nu stăm cu picioarele pe podeaua încinsă. Stăteam în locul cel mai fierbinte, cel mai aproape de sobă, iar Katia se așezase într-un loc semiobscur din dreptul ferestrei. Știi cum e când încerci să nu te uiți la ceva sau la cineva și nu reușești și te consolezi cu gândul că n-ai încotro. Avea sâni fermi de manechin, mai mari ca ai Maşei, și nu era blondă natural.

Stăteam lipiți unii de alții; curgeau apele de pe noi, iar pe jos se făcuseră niște bălțoace.

— Deci, Kolia, a spus Katia, ce crezi de Butovo? Ca locuință pentru Tatiana Vladimirovna.

— Mi s-a părut foarte drăguță.

— Nu sunt sigură, a spus Maşa. I se vedeau numai picioarele lungi, având fața cufundată în întuneric. E foarte departe. Poate îmi place mai mult vechi apartament al Tatianei Vladimirovna.

— Dar dacă vrea să meargă la Butovo, a spus Katia, poate o ajuți, Kolia. Vreau să zic, cu actele. Chestiuni legale. Acte pentru apartamentul vechi, de care are nevoie Stepan Mihailovici. Ea e femeie bătrână din epoca sovietică şi nu-nțelege.

Era greu să vorbesc, din cauza aerului fierbinte care-mi năvălea pe gât şi care mă ardea când deschideam gura, aşa că am spus doar: „Da."

Ne-am copt vreo douăzeci de minute, probabil. Eram deja amețit de la vodcă şi după cinci minute îmi doream deja să plec, dar nu voiam să fiu primul care renunță. În cele din urmă, Maşa a zis:

— Acum ne spălăm.

— Cum să ne spălăm?

— În zăpadă, a spus Katia.

— Sărim în zăpadă, a completat Maşa.

— Nu e periculos? Știi, am oftat, arătând spre piept în întuneric, pentru inimă.

— Viața e periculoasă, a spus Maşa, înconjurându-mă cu brațul. Nimeni nu i-a supraviețuit încă.

Am ieşit, alunecând pe podeaua udă, şi am închis uşa. Am trecut prin antreu. Maşa şi Katia au plonjat cu fața în jos, chicotind, într-un morman de zăpadă adâncă şi neatinsă, de lângă gardul din spate, sub un pin greu. Am mai tremurat vreo trei secunde şi m-am aruncat după ele.

M-am simțit de parcă aş fi fost pălmuit peste tot sau înțepat de o mie de albine, dar totuşi bine, zăpada omorând căldura din *bania*, într-o clipită. Mai mult decât atât, mă simțeam de parcă aş fi făcut ceva nesăbuit, o săritură de la mare înălțime sau jefuirea unui tren, şi aş fi supraviețuit. Durerea care mă furnica

dovedea că sunt viu, fiecare părticică din mine era vie, mai vie ca niciodată.

Acesta este adevărul despre ruși, pe care l-am descoperit abia când a fost prea târziu. Rușii fac imposibilul: ceea ce credeai că nu pot face și la care nici măcar nu te-ai fi gândit. Îi dau foc Moscovei când vin francezii peste ei sau se otrăvesc unii pe alții în orașe din străinătate. O fac, iar pe urmă se poartă ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Și dacă stai suficient de mult timp în Rusia, ajungi și tu la fel ca ei.

Când ne-am ridicat, m-am uitat în jos la zăpada acum mată, dar strălucind în întuneric, iar pentru ochii mei slabi fără ochelari, urma pe care o lăsase trupul Mașei în zăpadă părea să aibă formă de înger. Am fugit înapoi în șopron, cu picioarele amorțite și cu gheață în păr. Katia și-a înșfăcat lucrurile și a luat-o la fugă goală, înapoi în *dacea*. Mi-am apucat ghetele, dar Maşa mi le-a luat, le-a dat drumul și m-a condus înapoi la căldură.

— Aveați *bania* în Murmansk? am întrebat-o. Abia o zăream în semiîntunericul arzător.

— Da, a spus, laconic.

La început mi s-a părut ciudată la atingere, rece ca un cadavru din cauza zăpezii aproape peste tot, cu excepția gurii, dar umedă și electrică. Era uitarea mea personală, avalanșa mea personală în aerul subțire din *bania*. Mi i-a șters din minte, în minutele acelea, pe înfiorătorul cazac, anii irosiți de la treizeci încolo și toate îndoielile.

***

M-am trezit în miez de noapte, fără să am nici cea mai vagă idee unde mă aflu. Îmi amintesc că m-am liniștit la gândul că sunt în patul meu din Birmingham, în ultimul cămin studențesc în care locuisem, pe una dintre străzile mai neelegante din Edgbaston. Pe urmă am văzut-o pe Maşa adormită lângă mine, sub cuverturile tocite din patul îngust din mansardă. Firicelele fine de păr blond de pe șira spinării străluceau în lumina lunii

din fereastră, ca o scrisoare de dragoste scrisă pe trupul ei, cu cerneală invizibilă.

Trebuia să fac pipi, slăbiciunea nocturnă ce mă pândea la cei peste treizeci de ani ai mei – un indicator timpuriu spre mormânt, dacă stai să te gândeşti, ca şi noile şi cruntele dureri de cap ale mahmurelii de la douăzeci de ani. Am coborât pe scara care scârţâia, în boxeri, am trecut pe lângă Katia care dormea pe canapea, mi-am pus ghetele şi haina şi am ieşit ameţit afară. Am urinat şi mi-am văzut căldura animală topind zăpada înaltă din faţa mea. La lumina lunii, am văzut frunzele verzi afundate la capătul găurii pe care o făcusem în noianul alb.

Acum, când privesc în urmă, la anii mei pierduţi în Moscova, în ciuda a tot ce s-a întâmplat şi a tot ce am făcut, încă mă mai gândesc la acea noapte, ca la cel mai fericit moment din viaţa mea, la care m-aş întoarce mereu, dacă aş putea.

Șapte

Când eram la Moscova, auzeam uneori, pe stradă sau pe fereastră – sau mi se părea că aud –, un sunet ca cel făcut de taxiurile negre londoneze atunci când frânează ca să evite o coliziune sau ca să vireze. Din când în când, mi-ar fi plăcut ca cineva să-și ceară scuze când îl călcam pe picior în metrou, așa cum fac englezii. În baza acestor reflecții, s-ar putea spune că o parte din mine ducea dorul Angliei. Ce-i drept, câteodată îmi doream să scap de tensiune, măcar câteva ore, să evadez în familiaritatea ei liniștită, reglementată. Dar sentimentul acela nu era niciodată destul de puternic ca să mă facă să mă-ntorc, nici măcar spre sfârșitul ședерii mele. Londra și Luton nu mai erau cu adevărat casa mea.

În ajunul Crăciunului, în acea iarnă, am fost dus la aeroportul Domodedovo, prin lapovița cenușie, de un șofer dornic să-mi împărtășească dovada științifică a faptului că rusoaicele erau cele mai frumoase femei din lume, exceptându-le, poate, pe venezuelene. Teoria, din ce-mi amintesc, avea legătură cu numărul mic de bărbați rămași în Rusia după război, care putuseră alege din numărul abundent de fete, care, la rândul lor, dăduseră naștere unor fiice frumoase și așa mai departe. Probabil că venise cineva important, pentru că străzile erau temporar baricadate de mașini de poliție, așa că am rămas blocați sub brațul întins și înzăpezit al statuii lui Lenin din Oktiabrskaia. Gheața de pe lacul de acumulare era împânzită de pescari ce stăteau pe lângă copci. La aeroport, în timp ce mi se ștampila pașaportul, am simțit ușurarea pe care o simte toată lumea, chiar dacă iubește Moscova – am scăpat de greutatea vânzătorilor obraznici și a poliției prădalnice și a vremii imposibile –, ușurarea de a părăsi Rusia.

Când am ajuns la Londra, era deja întuneric. Din aer, luminile care mărgineau străzile și râul și care străluceau cu putere pe stadioanele de fotbal păreau să-și prezinte spectacolul electric numai pentru mine, în onoarea mea, eroul cuceritor specializat în Drept comercial.

Trei ore mai târziu, în apartamenul semidecomandat al părinților mei, în Luton, urlam înlăuntrul meu și dădeam pe gât scotch-ul de supermarket al tatălui meu. Ei se străduiesc de fiecare dată, dar știi și tu cum sunt – ajungi cumva să te simți claustrofob și singur, în același timp. Am ajuns înaintea celorlați și am dormit în dormitorul pe care-l împărțisem cu fratele meu până să plec la universitate. Mama mi-a spus din nou că vrea și ea să mă viziteze, să vadă Sankt Petersburgul, și cum era la început de martie? Frig, i-am spus, încă foarte frig. Spatele îi juca feste tatei, dar s-a străduit, am văzut asta, întrebându-mă cum merge treaba la slujbă și dacă președintele rus este așa de rău cum se scrie în ziare. Nu știu de ce părea mereu dezamăgit de mine, în sinea lui. Se poate să fi fost o chestiune de moralitate, pentru că aveam o slujbă care avea legătură mai degrabă cu banii, decât cu transformarea lumii într-un loc mai bun. Sau poate era exact opusul, iar eu, și Moscova, și banii pe care-i câștigam îi aminteam de tot ceea ce el însuși nu realizase și nu avea să realizeze niciodată.

De Crăciun, a venit fratele meu din Reading, cu soția și cu copiii lor, William (cel care ți-a șutit iPod-ul la aniversarea tatei de șaptezeci de ani) și Thomas, iar sora mea a venit de la Londra, singură. Ne-am dăruit unii altora obișnuitele cadouri impersonale și practice, ciorapi, eșarfe și voucheruri John Lewis. Adusesem păpuși rusești și căciuli de blană pentru copii și cumpărasem restul din *duty free*.

Ar fi putut fi frumos. Nu exista niciun motiv să nu fie frumos. Doar că o luaserăm pe drumuri diferite și ne pierduserăm unii de alții, nemaiavând mai nimic în comun, în afară de niște anecdote ușurele cu călărit măgăruși și supradoze de înghețată, pe care le

auziserăm de mii de ori, plus vechile răni care ies la suprafață când suntem împreună, deși le credeam vindecate. Copiii ni se păruseră odată o a doua șansă, mie și fratelui meu, dar nu se schimbase nimic. Am mâncat curcanul și l-am lăudat pentru cât era de pătruns, am aprins lumânările de pe budinca de Crăciun pentru băieți, apoi ne-am mutat pe canapelele tapițate cu creton din foaier, purtând pălării strâmbe de hârtie și continuând supuși cu băutul; erau întrunite toate condițiile să se ajungă la o crimă mai degrabă decât la o atmosferă de veselie autentică.

Am avut o conversație animată, despre restricțiile de parcare din centrul orașului, și o polemică rituală dacă să urmărim sau nu mesajul de Crăciun al Reginei, așa cum voia tata de fiecare dată. Când mi-a sunat telefonul, a fost ca și cum aș fi auzit „liber" într-un adăpost de bombe.

— Cum e Anglia, Kolia?

Mă simțeam amețit, în culmea fericirii, de parcă aș fi fost bolnav.

— În regulă. Bine. Cum e Moscova?

— Moscova e Moscova, a spus Mașa. Drumuri proaste și mulți tâmpiți. Mi-e dor de tine. Când sunt la magazin, mă gândesc la tine. Și noaptea mă gândesc la tine, Kolia.

— *Sekundociku*, o secundă, am spus în rusă, un fel de camuflaj automat care era, fără îndoială, mai incriminator decât vorbitul în engleză. Am ieșit repede din cameră, ca și cum aș fi fost sunat de o iubită adolescentă. M-am dus în bucătărie, unde mama prinsese pe frigider, cu un magnet de la Catedrala Durham, numerele de telefon ale progeniturilor sale. Pe pervazul de la geam era un ghid TV de Crăciun, în care pusese mici asteriscuri tragice în dreptul programelor pe care voia să le vadă. Fusesem atras, ca întotdeauna, în vortexul temporal al familiei, derularea instantanee care te aruncă înapoi în trecut, la rolurile pe care le lăsaseși în urmă.

— Și eu mă gândesc la tine, i-am spus. Le-am povestit alor mei despre tine, Mașa. A doua parte nu era adevărată, mi-am

închipuit doar că ar fi ceva ce şi-ar dori să audă. Dar prima parte era. Deja mă gândeam la ea şi la mine ca la viaţa adevărată, iar la restul, ca la ceva oarecum îndepărtat şi mai puţin important. Am vrut să-i povestesc tot ce mi se mai întâmplase, ca şi cum, dacă ea nu ar fi ştiut, ar fi fost ca şi cum nu s-ar fi întâmplat. Ştii ce vreau să spun?

Am întrebat-o de Katia, de mama ei din Murmansk şi de Tatiana Vladimirovna.

— Ascultă, Kolia, poate aduci ceva pentru Tatiana Vladimirovna, de Anul Nou. Cred că nu primeşte multe cadouri.

— Firește, am spus. Ce idee bună! Sigur. Ce-aş putea să-i aduc?

— Gândeşte tu la ceva, Kolia. Ceva englezesc.

Am vorbit mai mult, dar am uitat cea mai mare parte, însă mi-o amintesc spunând: „Ne vedem în curând, Kolia. Mă gândesc la tine. Te iubesc."

M-am întors în foaier şi toţi şi-au întors privirile de la mine, într-o demonstraţie ostentativă de indiferenţă. Mă simţeam blocat, ca atunci când ai terminat mâncarea din avion şi singurul lucru care contează e ca stewardesa să-ţi ia tava ca să te poţi mişca. Dincolo de toate, cred că eram conştient că aş fi putut ajunge ca părinţii mei şi mi-era teamă că era încă posibil să se-ntâmple – că n-o să reuşesc niciodată să-mi fac propria mea viaţă.

Am stat cu ochii pe copii, sperând să facă ceva adorabil sau ieşit din comun. Am rezistat până după Boxing Day[1], apoi mi-am luat zborul înapoi spre casă, spre Moscova, cu o săptămână mai devreme, chiar înainte de Anul Nou.

***

Mi-am făcut loc prin învălmăşeala de tineri ruşi săraci, care se băteau pe bagajele părinţilor lor la banda rulantă, spre şoferii

[1] Sărbătoare publică englezească, adoptată şi în multe ţări din Commonwealth, sărbătorită pe 26 decembrie, când, prin tradiţie, li se fac cadouri săracilor.

de taxi cu fețe de criminali, îmbulziți la sosiri – m-am aruncat în acel război zilnic specific rusesc, războiul fiecăruia împotriva tuturor celorlalți. Am trecut repede de birourile de înregistrare și am cumpărat un bilet la trenul spre oraș.

Marele îngheț era în toi, un val criogen care mi-a înghețat întâi dinții, apoi tot restul corpului, când am ieșit din pasajul subteran umed, în aerul tăios din Piața Puşkin, după trenul de la aeroport și metrou. Nu fusese așa de frig când plecasem la Londra, poate minus zece grade. Mergând în jos pe Bulvar, spre casa mea, îmi amintesc, îmi înghețа răsuflarea altfel decât îmi înghețase înainte de Crăciun, congelându-se într-un fel de ceață tangibilă. Mica suprafață de piele expusă, de pe obraji, între gulerul ridicat și căciula trasă pe ochi, mă înțepa, apoi mi-a amorțit. Nările mi-au înghețat și ele, iar firele de păr din nări mi s-au lipit, îmbrățișându-se într-o încercare disperată de supraviețuire. Termometrul electronic de lângă McDonald's arăta minus douăzeci și șapte de grade. Era atât de frig, încât nu fuma aproape nimeni pe stradă. Polițiștii de la circulație erau echipați cu ghete demodate de postav, o veche precauție rusească, ca să nu le cadă picioarele în timp ce-și făceau de lucru, storcând mită de la oameni.

Am sunat-o pe Maşa și am aranjat să petrec ajunul Anului Nou cu ea, cu Katia și, măcar la începutul serii, cu Tatiana Vladimirovna. Mai erau două zile de lucru până la vacanța legală de zece zile, un chef național numit de colegii mei „vacanța de schi a oligarhilor". Nu aveam nimic de făcut, așa că m-am dus la birou a doua zi după ce m-am întors.

— Nenorocitul ăla de arpentor! a izbucnit Paolo, când am închis ușa de la biroul lui. Sub fereastra lui, oamenii portocalii care scormoneau prin întinderea albă din Piața Pavelețkaia păreau ca o armată de furnici furibunde. Afurisitul ăla de cazac!

— Un an nou fericit, Paolo!

— E aproape gata, a spus. Clientul e aproape mulțumit. Toată lumea e aproape mulțumită. Cu excepția arpentorului. Unde e, Nicholas?

— Nu știu.

— Știi ceva, câteodată-mi doresc să nu-l mai vedem niciodată pe cazac. De ce trebuie să existe un proiect de finanțare? De ce trebuie să fie Insulele Virgine Britanice? Mereu Insulele Virgine Britanice. Ce mai faci, apropo?

Opt

Adevărul e că, în zilele alea, nici măcar bancherilor nu le păsa prea tare dacă băncile pentru care lucrau îşi luau banii înapoi. Îşi câştigau bonusurile numai din banii daţi şi probabil că avansau, înainte ca vreun împrumut să se dovedească neperformant. Orice bancă occidentală era disperată să facă afaceri în Rusia, fiindcă toate celelalte păreau disperate, şi majoritatea nu-şi băteau prea tare capul cu destinaţia împrumuturilor lor. În jumătate dintre cazuri, când împrumutau vreuna dintre marile firme energetice sau metalurgice, bancherii dădeau banii fără niciun fel de garanţie: ruşii se înecau în petrodolari şi, oricum, şefii firmelor ştiau că se vor îmbogăţi şi mai mult pe termen lung, dacă vor şti să menajeze susceptibilităţile, nu-i aşa?

Cu toate astea, pentru că firma înfiinţată de cazac era nouă şi n-avea niciun istoric de creditare, existau căsuţe pe care trebuia să le bifăm. Primiserăm scrisorile de la guvernatorul regional, prin care se angaja să sprijine proiectul. Narodneft semnase angajamentele referitoare la cât de mult petrol va pompa din zăcămintele nordice în terminal, odată ce acesta va deveni operaţional, şi la taxele de export pe care urma să le plătească. Aveam declaraţii de interes de la potenţiali cumpărători de petrol din Olanda şi America. Băncile încheiaseră asigurări de risc politic (care îi acopereau, în caz de exproprieri sau loviturі de stat). Contractul principal pentru împrumut era neechivoc şi etanş ca un tanc petrolier.

Însă nu era destul pentru ca banca să elibereze prima tranşă de bani. Mai aveam nevoie de raportul de la Viaceslav Alexandrovici, arpentorul, care să confirme că locaţia aleasă pentru terminal era convenabilă, iar construcţia avansa. Aveam nevoie de el urgent, pentru ca banca să transfere banii – o sută

cincizeci de milioane de dolari, cred, sau pe acolo – înainte de sfârşitul anului.

Cazacul făcea presiuni să-şi primească banii; spunea că trebuie să-şi onoreze obligaţiile faţă de muncitorii de pe şantier şi faţă de furnizori. Bancherii voiau să-i dea banii, mai ales că, dacă aşteptau până anul următor, bonusurile lor pentru anul care se încheia aveau să fie mai mici. Dar exista un impediment. La mijlocul lunii decembrie, Viaceslav Alexandrovici ajunsese în sfârşit în Arctica. Apoi dispăruse.

Noi, la birou, ne făceam griji să nu fi căzut în vreo crevasă sau să se fi împrietenit cu vreo individă periculoasă prin barul vreunui hotel. Cazacul spunea că nu există crevase şi că e sigur că e totul în regulă. Ne-a propus să mergem la o întâlnire la sediul firmei Narodneft din Moscova, în ajunul Anului Nou, ca să semnăm ultimele documente pe care trebuia să le trimitem la New York şi la Londra, înainte ca banca să transfere banii. Paolo acceptase. Era convins că va fi o pierdere de vreme, dar, chiar şi aşa, trebuia să fim punctuali. Ne-a luat pe mine şi pe Serghei Borisovici cu el.

***

Narodneft e mai degrabă un stat decât o companie. Pe lângă puţuri, conducte şi petroliere, deţine hoteluri, avioane şi echipe de fotbal. Deţine sanatorii în Caucaz şi o insulă în Caraibe. Are un submarin în Golful Finlandez şi există zvonuri conform cărora ar avea vreo doi sateliţi în spaţiu. Are propriile bordeluri şi asasini supuşi. Se spunea, la vremea aceea, că îi finanţa pe jumătate dintre membrii parlamentului rus. De asemenea, se fălea cu un sediu central straniu, în sudul Moscovei, care fusese construit în anii '90, în perioada de maximă excentricitate a arhitecturii ruseşti, şi care arăta ca o navă spaţială răsturnată. Am parcat în faţa acestei clădiri la prima oră, în jur de opt şi jumătate. Era ajunul Anului Nou, utimul meu An Nou în Rusia.

În mod normal, iarna, te mai aştepţi la douăzeci sau treizeci de secunde de căldură după ce cobori dintr-o maşină sau ieşi dintr-o clădire, înainte de a se risipi căldura dinăuntru şi de a simţi brusc frigul – o iluzie temporară de confort, ca intervalul

de după decapitare, când puiul mai apucă să fugă de colo-colo, înainte să-şi dea seama c-a murit. La minus douăzeci şi şapte de grade, nu ai parte de această perioadă de graţie. Îţi îngheaţă nările instantaneu şi-ţi lăcrimează ochii. (Cât am fost în Anglia, cineva de la mine de la birou îşi scosese mănuşa să răspundă la mobil în Piaţa Paveleţkaia şi îi îngheţase telefonul de palmă.) Ne-am grăbit să intrăm în cabina de securitate din faţa complexului Narodneft, unde ni s-au verificat paşapoartele, apoi am trecut în fugă pe lângă fântânile îngheţate şi am păşit în clădirea principală. O „gazdă" roşcată a Narodneft-ului, într-o fustă mini verde, ne-a dus la lift şi apoi ne-a condus, unduindu-se, într-o sală de şedinţe aproape de nasul navei spaţiale. Camera avea un bufet pregătit, cu vodcă, pahare şi fâşii de hering înfipte în scobitori, şi o vedere din tavan până-n podea a oraşului îngheţat. Cerul era la fel de alb ca zăpada de pe jos, poate chiar mai alb, pentru că gazele de eşapament nu ajungeau atât de departe.

Fata s-a aşezat pe unul dintre scaunele de la perete şi ne-a zâmbit. Serghei Borisovici a mâncat nişte hering. Am aşteptat, prefăcându-ne că n-o vedem.

După vreo oră, pe la nouă şi jumătate, a intrat şi cazacul. Era însoţit de doi avocaţi şi un director-adjunct de la Narodneft, care părea să aibă în jur de nouăsprezece ani. Am aflat mai târziu că era ginerele şefului Serviciilor Secrete ale Armatei Ruse. Cazacul i-a şoptit ceva fetei şi a plesnit-o peste fund când a ieşit.

— Puţină vodcă? a întrebat în rusă.

— Extrem de puţină, a spus Serghei Borisovici, în engleză.

— Nu, mulţumesc, am spus eu.

— Haideţi, a insistat cazacul, doar e ajunul Anului Nou!

— Întâi lucrăm, a intervenit Paolo, şi pe urmă bem.

Dacă ştiai după ce să te uiţi, îţi dădeai seama că Paolo era un veteran al Moscovei. Apărea la petreceri pe la miezul nopţii, la aeroport dădea buzna la controlul paşapoartelor ca un animal hăituit, ca să evite cozile, ieşea la o ţigară când erau minus douăzeci de grade şi nu-l surprindea niciodată nimic.

— Bine, a spus cazacul.

Ne-am aşezat la masa de conferinţe. I-a şoptit ceva unuia dintre avocaţi, care a părăsit încăperea timp de cinci minute şi

apoi s-a întors. Am avut o conversaţie apatică legată de chichiţele legale. Peste vreo douăzeci de minute, a sunat mobilul lui Paolo.

— Poate, a spus cazacul, vin veşti bune.

Paolo a răspuns şi s-a îndreptat spre fereastră să vorbească. L-am auzit spunând „Unde eşti?" şi înjurând în italiană. A acoperit receptorul telefonului cu palma şi a întrebat ce număr de telefon are sala de conferinţe. Unul dintre angajaţii de la Narodneft i-a spus, el l-a repetat şi a închis.

— Viaceslav Alexandrovici, a spus Paolo, aşezându-se la loc. E la Soci. Poate nu ştiţi că Soci se află la Marea Neagră, la vreo trei mii de kilometri depărtare de locul în care ar fi trebuit să fie Viaceslav Alexandrovici. O să ne sune.

Un telefon a sunat în mijlocul mesei de conferinţe. Cazacul s-a întins şi a comutat pe difuzor.

Viaceslav Alexandrovici ne-a spus că-i pare rău, ne-a rugat să-l iertăm, avusese o urgenţă în familie, nu se va mai întâmpla niciodată. Dar n-ar trebui să ne facem griji, a fost în Arctica cu asistenţii săi, de fapt, a petrecut cam o săptămână acolo, şi totul era normal. Firma de construcţii era cu lucrările înainte de termen şi se încadra în buget. Începuseră să sudeze conducta care avea să ajungă de la ţărm la terminalul plutitor, iar primele componente din staţia de pompare terestră ajunseseră şi urmau să fie asamblate imediat ce se mai îmbunătăţea vremea. Superpetrolierul era într-un doc uscat, pe coastă, şi se începuse transformarea lui (carena era adaptată să preia petrolul din conductă într-o parte şi să-l pompeze pe vasele clienţilor pe partea cealaltă). Identificaseră locaţiile de pe fundul mării unde aveau să fie scufundate cele douăsprezece ancore permanente. Toate acestea erau incluse în raportul lui oficial. Tocmai îl finaliza şi urma să ne parvină în formă tipărită, cât mai repede posibil. A vorbit vreo douăzeci de minute, aruncând cu măsurători şi statistici în toate părţile – decibari, barili pe zi, metri pe secundă, tone pe an. S-a mai scuzat o dată şi a închis.

Eu, Paolo şi Serghei Borisovici ne-am tras scaunele de la masă ca să ne consultăm.

— Ţi se pare c-a fost pe bune? m-a întrebat Paolo în şoaptă.

— Este, cu siguranță, convenabil, am răspuns.

— Și ce caută în Soci? a întrebat Serghei Borisovici.

— Pe de altă parte, a spus Paolo, știe despre ce vorbește. Care ar fi diferența dintre un telefon și un raport?

— Avem celelalte garanții, am spus.

— Și e ajunul Anului Nou, a zis Serghei Borisovici.

Nu pot să-mi amintesc acum exact ce-a fost în capul nostru la întâlnirea aceea. Sunt sigur că eram nerăbdători să le dăm bancherilor ce știam că vor, adică să le facem problemele să dispară și să nu mai descoperim altele noi. Era evident, cazacul era un jucător versat. Pe de altă parte, după standardele cowboy-ilor vremii, nu era ceva atât de ieșit din comun. Mai lucraserăm cu Viaceslav Alexandrovici și la alte proiecte. Toate actele erau în regulă. Cel mai important, Narodneft era în spatele proiectului, chiar dacă legal nu era responsabilă, și, cum urma să fie listată la bursă, nici nu ne-a trecut prin cap că nu i-ar păsa de reputația ei. Iar pentru o asemenea companie-monstru, sumele pe care trebuia să le ramburseze însemnau mărunțiș: probabil că membrii bordului director cheltuiau tot cam atât în fiecare an, plimbându-și nevestele la Paris, la cumpărături, în avioanele lor particulare. Narodneft era în spatele afacerii, iar undeva, în spatele Narodneft-ului, era președintele Rusiei. Probabil că ne dăduserăm seama că Steve Walsh avea dreptate: cazacul și amicii lui de la Kremlin sau din FSB sau de oriunde or fi fost ei vor avea grijă să-și ia partea. Sunt sigur, totuși, că eram convinși și că băncile noastre vor fi în siguranță.

În cele din urmă, a fost decizia lui Paolo.

— Bine, a spus el, hai s-o facem!

S-a dus la fereastră să-l trezească pe principalul bancher, care dormea în patul său din Manhattan, și să-i dea veștile bune. Rușii s-au îndreptat spre vodcă și spre hering. Am ciocnit.

Toată lumea era fericită. Băncile erau fericite, la fel și Paolo. La fel și cazacul. Cazacul era foarte fericit. Ne-a invitat pe mine și pe Paolo să mergem la vânătoare cu el, în Munții Altai. Ne-a spus c-o să ne-nvețe să tragem cu lansatorul de grenade. Care era filmul meu preferat cu James Bond? a vrut să știe. Era adevărat tot ce se spunea despre Freddie Mercury? Privind înapoi,

cred că lui i se părea normal, așa proceda el – era normal să bem împreună, să facem glume și să ne împărtășim lucruri despre familiile noastre, iar pe urmă să facă ce trebuia oricum făcut. Cred c-a avut impresia că suntem prieteni.

— Ia zi, Nicholas, când o să vii să ne vezi? m-a întrebat cazacul. Noua ta soție te așteaptă. Deși, pe de altă parte, a spus, mi-au plăcut foarte mult și nevestele tale din Moscova. Mi-a făcut cu ochiul într-un mod subtil șantajist, apoi și-a dat capul pe spate pentru o nouă gură de vodcă.

***

Paolo ne-a invitat pe toți la un prânz sărbătoresc, la Cămila Veselă din Deșert, un local uzbec de pe malul râul Neglinnaia. Ca să ajungem acolo, eu și Serghei Borisovici ne-am urcat într-o Volgă ce trecea pe lângă turnul de la Paveleţkaia. Șoferul uriaș și jovial se străduia să învețe engleza: a scos un ghid de conversație din torpedou și l-a proptit de volan, notându-și din când în când cuvinte care îi plăceau cum sună (*lunch... Wild West... unsecured loan... leveraged buy-out...*[1] ExxonMobil). Probabil conducea cu ajutorul sonarului. În fața restauratului tremura un portar negru, într-un costum alb îmblănit. Înăuntru, la garderobă, o pereche de cocoșei condamnați își zgâriau coliviile mici, pregătindu-se să-și scoată ochii unul altuia în timpul petrecerii de Anul Nou. În sala de mese erau două dansatoare din buric. Una era o blondă suplă și înfiptă, care părea mai degrabă dansatoare de striptease în afara orelor de program, decât dansatoare din buric veritabilă; avea deja un buchet de bancnote de o sută băgate în talia chilotului. Cealaltă era o brunetă durdulie autentică, care-și unduia straturile de grăsime de pe burtă rând pe rând și pe care n-o băga nimeni în seamă.

Olga tătăroaica era prietenoasă, suflându-mi în ochelari și lustruindu-i, dar probabil că ori începusem să răspândesc feromoni pe care scria „rezervat", ori aveam o respirație urât mirositoare, pentru că a renunțat la mine și s-a concentrat pe Paolo.

---

[1] „Prânz... Vestul Sălbatic... credit nesecurizat... preluare prin îndatorare" (engl.).

În timpul mesei, Serghei Borisovici ne-a povestit de eforturile lui de a fenta serviciul militar, care în Rusia părea mai degrabă un pretext pentru sadism în masă și muncă silnică. Familia lui avea două opțiuni, spunea el: să-i plătească ofițerului de recrutare să-l treacă cu vederea sau să plătească un doctor escroc să-l declare invalid. Îi plătiseră ofițerului zece mii de dolari, ne-a spus Serghei Borisovici, dar individul îi trăsese pe sfoară și, în cele din urmă, fuseseră nevoiți să mituiască și doctorul.

— Ce-ai crezut după aia? am întrebat. Despre armată, vreau să zic. Și, știi tu, despre Rusia. După ce ofițerul te-a tras pe sfoară.

Serghei Borisovici și-a întors ochii lui cât cepele în lături și s-a gândit concentrat vreo douăzeci de secunde.

— Păi, a spus, probabil c-ar fi trebuit să-l mituiesc pe doctor de la început.

Abia apoi, cred, am văzut-o – am văzut-o pe Katia. Servea la mesele din celălalt capăt al restaurantului. Purta o fustă scurtă, neagră, de ospătăriță, și o bluză albă simplă și avea părul împletit într-o coadă. La început n-am fost sigur că e ea, apoi am recunoscut-o, așa că m-am ridicat și am oprit-o în timp ce ducea un platou de fructe cu resturi înapoi la bucătărie.

— Bună, Katia.

— Hai să ne-ntâlnim afară peste două minute, mi-a spus în rusă. La ieșirea de incendiu, de lângă bar.

Afară era sinucigaș de frig. Katia și-a încrucișat brațele să se protejeze, când a ieșit în uniforma de ospătăriță, purtând haina altcuiva pe deasupra.

— Kolia, mi-a spus direct, de data asta în engleză și un pic mai calm, nu-i spune Mașei că mă vezi aici. Te rog, Kolia. Te rog. Îmi trebuie bani să plătesc studii, dar Maşa nu știe de slujbă. Poate să se supere dacă nu învăț tot timpul.

Și-a pus mâna băgată în mâneca hainei deasupra șoldului meu și m-a privit fără să zâmbească. Un minut în plus și ne-am fi pierdut extremitățile.

— Bine, am spus, fiindu-mi milă de ea, sentiment pe care probabil că intenționase să mi-l inspire; milă pentru jobul ei

secret, pe lângă studii; milă pentru că trăsese un loz mai puțin norocos decât mine în viață.

— Promit. Ne vedem diseară.

Am intrat. Mai târziu, pe când taxiul nostru se târa prin trafic, înapoi spre turnul Paveleţkaia, am avut un moment de reflecție semimahmură, din acelea care la momentul respectiv ți se par revelații. Sunt doar niște copii, m-am gândit, rușii ăștia cu ferestrele lor acoperite și armele lor automate Uzi. Toate aceste aluzii adolescentine la violență, de la gărzile de corp ale cazacului, la președintele lor instigator la război. Cu toată deșertăciunea și durerea lor, m-am gândit atunci, rușii sunt doar niște copii.

***

— Ce păcat, a glumit Tatiana Vladimirovna, pe când stăteam din nou în foaierul ei supraîncălzit. O asemenea iarnă și niciun război.

Era în jur de ora nouă în seara aceleiași zile, Ajunul Anului Nou. Afară, pe Bulvar și în jurul iazului, adolescenții strigau și aruncau cu pocnitori. Katia scăpase de uniforma de ospătăriță; și ea, și Maşa purtau niște fuste care-mi dădeau de înțeles că urma să mergem în altă parte după aceea. Maşa își aranjase părul cum nu-l mai văzusem, pieptănat pe spate, prins într-o coadă și răsucit într-un coc care îi scotea în evidență ochii verzi și gura mică. Când ne-am salutat, m-a sărutat pe lobul urechii. Tatiana Vladimirovna fusese din nou în oraș, pentru bufet. Când i-am dat cadoul pe care i-l adusesem din Londra – niște prăjituri scoțiene, ciocolată englezească și ceai Earl Gray într-o cutie de metal, care arăta ca un autobuz *doubledecker* –, o secundă, am crezut c-o să plângă.

A pus cutia de ceai pe raft, lângă fotografiile alb-negru ale ei cu Piotr Arkadievici. Îmi revenisem după prânzul de la restaurantul uzbec, fix la timp pentru toasturile de seară. Am ciocnit pentru Anul Nou, pentru dragoste și pentru prietenia anglo-rusă. În timp de ciocneam, îmi amintesc că bluza Katiei s-a ridicat și am observat că are un cercel în buric.

Am discutat planul pentru apartamente.

Tatiana Vladimirovna era încântată, dar îngrijorată. De unde o să cumpere mâncare, se întreba. Și dacă nu o să fie terminat blocul ăla din Butovo? Era adevărat că voia să scape de centrul orașului, era prea bătrână și prea obosită, dar, pe de altă parte, stătea acolo de atâta amar de vreme, nu cunoștea altceva.

Maşa i-a spus că Stepan Mihailovici este sigur că blocul din Butovo o să fie gata până-n aprilie. Dar, ca să fie cât se poate de siguri, ar trebui s-aştepte să semneze contractul final, pe la sfârşitul lui mai sau începutul lui iunie. Sigur o să se mute la timp, înainte să vină vara.

Apoi i-a explicat că ea, Tatiana Vladimirovna, şi Stepan Mihailovici va trebui să obţină diverse documente importante înainte să încheie afacerea. Aveau nevoie de titlurile de proprietate ale celor două apartamente şi dovada că privatizarea casei Tatianei Vladimirovna fusese legală. Vor avea nevoie de un certificat care să ateste că clădirea ei nu este desemnată ca rebut arhitectural de către primărița Moscovei: primărița mai condamna rapid câte o clădire la moarte, iar fratele ei lua un comision frumos pentru ridicarea altei clădiri în aceeaşi locaţie. Aveau nevoie de un document care să ateste că nimeni, în afară de Tatiana Vladimirovna, nu are reşedinţa în acel apartament – nimeni care era, să spunem, în închisoare, niciun soţ înstrăinat, care să apară de pe undeva şi să-şi ceară dreptul la reşedinţă. (În Rusia, încă nu se poate să locuieşti unde vrei; vezi tu, acolo nu poţi să te stabileşti, pur şi simplu, unde te taie capul, cum am făcut noi doi în Kennington. Trebuie să te înregistrezi la o anumită adresă, ca să ştie autorităţile unde să te găsească.) Mai aveau nevoie şi de specificaţiile tehnice pentru ambele apartamente, care conţineau planul casei, al instalaţiilor, structura clădirii şi aşa mai departe. În sfârşit, mai era nevoie de contractul legal în sine. În mod normal, a spus Maşa, toate astea erau întocmite de un agent imobiliar, pentru un comision exorbitant.

— Da' o s-o ajuţi tu pe Tatiana Vladimirovna cu partea legală, nu-i aşa, Kolia? m-a întrebat ea pe ruseşte.

— Sigur că da, am spus. Îi promisesem în *bania* şi niciunul nu uitase.

— Eşti un adevărat gentleman englez, a spus Tatiana Vladimirovna. Am avut aşa un noroc că te-am găsit!

— Nu e mare lucru, i-am spus.

Ne-am înţeles ca, în prima zi de după lunga vacanţă de Anul Nou, să mergem la un notar, la prima oră, şi să facem o procură care să îmi permită să acţionez în numele Tatianei Vladimirovna.

Chiar înainte de miezul nopţii, Tatiana Vladimirovna a deschis o sticlă de şampanie greţos de dulce, din Crimeea. Am privit artificiile care explodau deasupra clădirii magice de lângă iaz.

— Fie ca Domnul să vă ţină în palma Lui! ne-a urat Tatiana Vladimirovna.

Am plecat cât de repede am putut, încercând să nu fim nepoliticoşi, şi am oprit o maşină condusă de un adolescent plin de coşuri, care părea să aibă vreo şaisprezece ani. Am străbătut Bulvarul şi am traversat Tverskaia, apoi am trecut pe lângă cazinourile de pe Novi Arbat, care străluceau în noaptea de iarnă ca o oază într-un deşert arctic, şi peste râul îngheţat, ajungând la Hotel Ukraina.

Hotelul ocupa unul dintre marile turnuri gotice construite în Moscova sub Stalin, cu statuete înnegrite pe faţadă, iar înăuntru, cu gangsteri georgieni, prostituate moldovence de mâna a doua şi petreceri şcolăreşti europene scăpate din frâu. Ne-am îndreptat spre o latură a clădirii, pe trotuarul alunecos, tocurile cui ale fetelor străpungând gheaţa. În spatele hotelului, am urcat pe nişte scări de incendiu şi am sunat la o sonerie. Masa a spus parola pe care o aflase de la una dintre colegele ei şi ni s-a dat drumul într-un club de noapte imens, cu băuturi de contrabandă.

Am plecat pe la patru – Maşa, la mine acasă, iar Katia, de una singură, în anul nou îngheţat. Am încercat s-o conving pe Maşa să mă ducă acasă la ele, dar n-a vrut. Nu voia niciodată. Atunci, credeam că e doar un semn firesc de pudoare.

Nouă

La prima oră în dimineața primei zile de după vacanța de Anul Nou – cred că era 11 ianuarie sau pe-acolo –, m-am dus cu Tatiana Vladimirovna la notar, așa cum ne înțeleseserăm, ca să facem procura. Mașa era la magazin în dimineața aia, dar Katia a venit cu noi. Era însoțitoarea noastră.

Notarii fac parte dintr-o breaslă de bază în Rusia, alături de dezvoltatorii imobiliari, de proprietarii de restaurante georgieni și de prostituate. Sunt niște funcționari în esență inutili, moșteniți de pe vremea țarismului, a căror responsablitate e să emită și să ștampileze documentele legale de care ai nevoie pentru cam orice ai vrea să faci în Rusia. Cei pe care i-am vizitat noi trei în dimineața aceea aveau un birou ascuns într-o veche clădire a circului, la nord de centrul orașului. Bănuiesc că, atunci când s-a oprit muzica și maleficul imperiu s-a prăbușit, iar rușii s-au uitat unii la alții pentru o fracțiune de secundă înainte de a pune mâna pe tot ce se putea, notarii respectivi s-au pricopsit cumva cu o încăpere care, înainte, găzduise o trupă de acrobați sau de îmblânzitori de lei.

Patinam pe trotuarul din fața circului, iar Tatiana Vladimirovna se mișca mai repede pe gheață decât mine, fiind în elementul ei iarna, ca un pinguin în apă. Am bâjbâit de-a lungul coridorului întunecat al circului și ne-am așezat în camera de așteptare a notarilor. Pe perete era o hartă mare, mândră a Uniunii Sovietice. Făcea parte din îndatoririle lor să ne facă să așteptăm, cred. Orice rus care are vreo putere asupra ta (notar, asistentă medicală pe ambulanță, ospătar) se simte parcă obligat să te facă să aștepți înainte să te ajute, ca să știi că are această putere.

În timp ce aşteptam, Tatiana Vladimirovna mi-a spus că fusese la un spectacol la acelaşi circ, cu patruzeci de ani în urmă. Aveau doi elefanţi şi un leu, mi-a povestit.

— Unul dintre elefanţi se ridica pe picioarele din spate, şi-a amintit ea zâmbind şi ridicându-şi mâinile ca nişte lăbuţe de hamster, ca să arate ce făcea elefantul, şi când am văzut elefantul ăla am ştiut că ajunseserăm la Moscova, eu şi cu Piotr Arkadievici. Am ştiut că Moscova era într-adevăr capitala lumii. Un elefant!

Am întrebat-o dacă-i era dor de Siberia sau de satul de lângă Leningrad unde copilărise.

— Firește, a răspuns ea. De pădure. Şi de oameni. Oamenii sunt altfel în Siberia, iar la Moscova am aflat alte lucruri, pe care poate c-ar fi fost mai bine să nu le ştiu. Şi nu vorbesc numai de elefanţi.

Katia a ridicat ochii din SMS-ul interminabil pe care-l compunea şi i-a spus Tatianei Vladimirovna să nu mă plictisească. Am spus că nu mă plictisește, dimpotrivă, mi se pare chiar interesant. Era unul dintre lucrurile pe care-mi plăcea să le gândesc despre mine la Moscova – că eram interesat, implicat, cumva mai nobil decât ceilalţi avocaţi expaţi, care, de obicei, stăteau numai vreo doi-trei ani daţi uitării şi apoi se retrăgeau să slujească escroci mai respectabili de la Londra sau de la New York, uneori, ca parteneri la Shyster & Shyster sau te-miri-pe-unde, luând cu ei vreun bilanţ bancar din vreun paradis fiscal la îndemână sau nişte poveşti cu ţâţe şi Kalaşnikov-uri din Orientul Sălbatic, ca să se consoleze cu ele în navetele nesfârşite.

Am întrebat-o cum trecuse prin toate, prin epoca lui Stalin, prin război şi celelalte. Ştiu că era o întrebare tâmpită, dar era cea mai importantă.

— Erau trei reguli, a spus Tatiana Vladimirovna. Dacă le respectai şi erai norocos, trăiai. În primul rând, să nu crezi niciodată nimic din ce spun ei. În al doilea rând, să nu-ţi fie teamă. Şi, în al treilea rând, să nu accepţi niciun fel de favoruri de la nimeni.

— Cu excepţia apartamentului, am spus.

— Cu excepția apartamentului.

— Ce-i cu apartamentul? a întrebat Katia, ridicând iar privirea.

— Nimic, a spus Tatiana Vladimirovna, zâmbind.

Am întrebat-o ce crede despre vulpoiul de președinte în exercițiu (un criminal în masă, ca toți ceilalți lideri ruși, din câte mi-am dat seama). Mi-a spus că era un om bun, dar era singurul om bun împotriva multor oameni răi și nu putea să rezolve toate problemele țării de unul singur. Și-a coborât vocea și s-a uitat în jur, chiar dacă era politicoasă. Am întrebat-o dacă n-o deranjează că oamenii de la putere par să-și petreacă jumătate din timp furând. Ba da, a spus ea, firește c-o deranjează, dar n-are niciun sens să fie puși oameni noi la Kremlin, pentru c-ar lua-o de la capăt cu furatul. Cel puțin, cei de la putere erau deja bogați și-și puteau permite să se mai gândească și la alte lucruri din când în când.

Am întrebat-o dacă viața era mai bună acum decât înainte. A zis că da, cu siguranță, lucrurile erau mai bune pentru unii. Erau mult mai bune pentru tineri, a spus ea, uitându-se la Katia și zâmbind.

Am tăcut amândoi. Telefonul Katiei a sunat scurt. A citit mesajul, s-a încruntat o clipă și a spus: „Trebuie să plec." S-a aplecat deasupra mea până când i-am simțit răsuflarea în ureche și mi-a șoptit în engleză: „Te rog, Kolia, nu-i spune Masei că plecat de la voi. Trebuie să plecat la universitate." Apoi s-a ridicat și a spus, tot în engleză, ca să nu poată înțelege Tatiana Vladimirovna:

— Kolia, amintește-ți, ea este femeie bătrână și câteodată face greșeli.

Și-a pus haina și a plecat.

O singură dată s-a mai întâmplat să fiu singur cu Tatiana Vladimirovna, în afară de cele cincisprezece minute din strania sală de așteptare a circului, înainte să ne cheme notarul. A doua oară era deja prea târziu, acum îmi dau seama, eram prea implicat, alunecasem prea departe dinspre ceea ce fusesem înainte spre ceea ce aveam să ajung. Dar cred, sper că în acea dimineață

de ianuarie încă nu căzusem, nu de tot. Lucrurile ar fi putut sta altfel, sunt sigur, dacă aș fi pus câteva întrebări simple, în loc să stau acolo, în liniște, zâmbind și urmărind cum se scurge zloata de pe ghetele noastre pe parchet.

In cele din urmă, am întrebat-o despre prietenul lui Oleg Nikolaevici.

— Tatiana Vladimirovna, îmi dau seama că sunt șanse foarte mici să știți, dar am vrut, totuși, să vă întreb dacă nu cumva cunoașteți un om în vârstă pe care-l cheamă Konstantin Andreievici. Locuiește în aceeași zonă cu mine.

— O clipă, a spus ea, închizând ochii și apăsându-și tâmplele cu degetele. Konstantin Andreievici... Nu sunt sigură. Cine e?

— E un prieten de-al vecinului meu, Oleg Nikolaevici. Nu-i dăm de urmă.

— Nu, a spus ea, nu cred. Îmi pare rău.

Am tăcut din nou.

— Mulțumesc înc-o dată pentru biscuiți și ceai, a spus Tatiana Vladimirovna, ca să rupă tăcerea. E minunat să ai o specialitate din Anglia.

— Poate că-ntr-o zi o să vedeți Anglia cu propriii ochi. Palatul Buckingham. Turnul Londrei.

— Poate.

Ne-a chemat notarul: „Să intre următorul."

Înăuntru erau două femei care stăteau la două birouri, într-o încăpere îngustă. Exista o fereastră, iar printre gratiile ruginite ale grilajului se vedea strada alb-cenușie. Era o zi frumoasă de miez de iarnă, cu cerul la fel de limpede și de strălucitor ca albastrul mediteraneean pe care l-am văzut în vacanța aia din Italia. Femeia de la biroul din dreapta era tinerică, un fel de verigă între specia oamenilor normali și cea a notarilor. Femeia mai în vârstă, șefa – supraponderală, ochelari, vestă tricotată, neg păros –, era atât de nepoliticoasă, încât, în altă țară, ai fi crezut că ești la o emisiune cu camera ascunsă.

Ne-a luat pașapoartele și a început să completeze formularul pentru procură. A rânjit cu satisfacție când a văzut că numele din

pașaport nu arată la fel ca cel din registru și s-a posomorât când i-am explicat că în pașaport aveam numele de familie scris înaintea prenumelui. Când a terminat, a ștampilat cele două copii ale documentului pe care ni-l mai dăduse de vreo treizeci de ori, le-a împins pe masă fără să se uite în sus și ne-a spus că trebuie să plătim patru sute de ruble la colega de la celălalt birou. Tatiana Vladimirovna a luat o copie și eu am luat-o pe cealaltă. Asta însemna că aveam dreptul să administrez și să semnez toate documentele pentru schimbul de apartamente, în numele ei. Afacerea ei cu apartamentul era acum și afacerea mea.

Ne-am întors la metrou, pentru ca Tatiana Vladimirovna să meargă acasă, iar eu să merg la muncă, cu întârziere. Mi-a spus „mulțumesc" și m-a sărutat pe amândoi obrajii când ne-am luat la revedere. S-a îndepărtat alene spre scările rulante.

Dintr-un motiv oarecare, mi-a rămas în minte – așa cum se întâmplă cu unele lucruri, fără să vrei, și poate tocmai pentru că nu vrei – că jos, la metrou, lângă chioșcul de bilete, am văzut doi bărbați certându-se. Unul era un rus masiv, celălalt un georgian ras în cap, furios, aproape rotund, iar rusul spunea întruna, foarte tare: „Dă-mi cuțitul, Nika, dă-mi cuțitul!"

• • •

În seara aia l-am găsit pe Oleg Nikolaevici așteptând pe palierul său, neliniștit. Mi-am dat seama că mă aștepta pentru că era fără haină și fără pălărie, adică nu pleca și nu venea de nicăieri. Stătea în picioare în fața ușii lui, părând ruda cuiva, care aștepta vești proaste de la doctor. A încercat să zâmbească și m-a întrebat ce fac. I-am spus că fac bine, dar că sunt foarte obosit. Nu s-a urnit din loc.

— Nikolai Ivanovici, a spus, trebuie să vă cer încă o dată ajutorul.

Știam că e vorba de bătrân.

— Oleg Nikolaevici, i-am spus, iertați-mă, dar ce mai pot face?

— Vă rog, Nikolai Ivanovici. Duceți-vă până la apartamentul prietenului meu. Numai să aruncați o privire. Cred că

e cineva în apartamentul lui. Eram pe scări și l-am auzit coborând. Vă rog!

M-am uitat în ochii lui Oleg Nikolaevici, iar el și-a ferit privirea. Mi-am dat seama că-i era jenă să mă roage. Uitându-mă înapoi, mă gândesc că toată povestea avea mai puțin de-a face cu prietenul lui, într-un fel, și că mai degrabă avea legătură cu rezistența la schimbare, cu lupta împotriva timpului. Cred că voia să-și păstreze viața cât se putea de recognoscibilă, de familiară, pentru cât de mult timp posibil – prietenul lui, pisica lui, cărțile lui, tabieturile lui. Cred că ăsta era motivul pentru care locuia în apartamentul lui din centru, în loc să-l închirieze și să trăiască din chirie, așa cum făceau cei mai mulți ruși în vârstă care aveau un asemenea cuibușor (restul avuției tangibile fiindu-le risipit în carnagiul economic al anilor nouăzeci). Oleg Nikolaevici voia să oprească ceasornicul.

— Bine, am spus, într-un sfârșit. Spuneți-mi unde locuiește.

Mi-a spus, și încă îmi amintesc: apartamentul treizeci și doi, numărul nouă, Kalininskaia (o mică stradă între clădirea mea și Bulvar, de lângă biserică).

— Deci, fac dreapta chiar aici, apoi o iau pe prima stradă la stânga și e chiar acolo, lângă biserică?

— In Rusia, a spus Oleg Nikolaevici, nu există străzi, există doar direcții.

* * *

Mi-am pus pălăria la loc pe cap și am coborât scările din nou. Am luat-o pe strada mea spre Bulvar și am cotit pe Kalininskaia. Era întuneric, iar singurele vietăți pe care le-am văzut afară au fost un stol de ciori negre și grase adunate în jurul unui coș de gunoi. Gheața care se formase pe sub scocuri pe exteriorul clădirilor lucea ca antracitul în lumina felinarelor.

Când am ajuns la intrarea în blocul lui Konstantin Andreievici, am făcut ce fac oamenii fără adăpost din Moscova în nopțile fatale de iarnă: am sunat la interfon la toate apartamentele, metodă încercată de oamenii străzii, care speră că cineva milos sau neglijent sau beat o să le dea drumul să doarmă în casa

scării. Cineva a răspuns, mi-a spus să mă car naibii de acolo, dar mi-a deschis oricum, poate din greşeală, şi am urcat pe scările care înconjurau cuşca ascensorului, până la etajul al treilea. Am găsit uşa apartamentului lui Konstantin Andreievici.

Îi auzeam respiraţia. Am sunat la sonerie şi am auzit o voce de bărbat mormăind ceva şi scârţâitul specific al pantofilor pe parchet. L-am auzit oprindu-se cam la douăzeci de centimetri de uşă, iar geaca de piele a scârţâit în timp ce se apleca să se uite la mine pe vizor. Mi-am dat seama după respiraţia lui şuierătoare că era un fumător înrăit. Era suficient de aproape ca să-mi strângă mâna sau să-mi ia gâtul.

Am stat aşa, faţă-n faţă, dar invizibili un răstimp care mi s-a părut cât o sută de ani, deşi a durat probabil în jur de treizeci de secunde. Apoi a râgâit şi a scuipat. Era ca şi cum individul, cine-o fi fost el, s-ar fi simţit obligat să facă în aşa fel încât să pară că nu-i acolo, dar, în acelaşi timp, voia să te facă să înţelegi clar că nu-i păsa prea tare dacă cineva ca mine ştia că-i acolo. M-am întors şi am luat-o în jos pe scări, la început încet, apoi repede, câte două-trei scări deodată, de parc-aş fi fugit de un urs, sperând ca el să nu-şi dea seama cât de frică îmi era.

La parter, am dat peste o femeie în vârstă, ce-şi lua corespondenţa dintr-una dintre cutiile poştale vandalizate.

— Mă iertaţi, am zis în rusă, ştiţi cumva cine locuieşte în apartamentul treizeci şi doi – apartamentul lui Konstantin Andreievici?

— Cu cât ştii mai puţin, a spus ea fără să mă privească, cu atât trăieşti mai mult.

— Vă rog, am spus.

S-a întors cu faţa la mine. Avea privirea tăioasă şi o bărbiţă albă.

— Cine eşti?

— Mă numesc Nicholas Platt. Sunt un prieten de-al lui Konstantin Andreievici.

— Doom-nule Platt, a spus, cred că cel care locuieşte în apartament este fiul său. Asta mi s-a spus.

— L-aţi văzut?

— Poate.

— Cum arată?

— Nu-mi amintesc.

Afară, vântul făcea prăpăd prin canioanele formate de casele răposaților negustori, viscolindu-mi zăpadă în față; îmi curgea nasul și-mi lăcrimau ochii. Am uitat să-mi pun pălăria pe drumul de întoarcere. Dacă aș fi zăbovit pe drum, aș fi putut rămâne fără o ureche. Mi-am scuturat zăpada de pe ghete pe scările clădirii mele și am sunat la ușa lui Oleg Nikolaevici.

— Oleg Nikolaevici, l-am întrebat când a venit la ușă, Konstantin Andreievici are vreun fiu?

Oleg Nikolaevici a dat din cap că nu.

Apoi, pentru că încă mai stăteam acolo amândoi și nu știam ce altceva să mai spun, deși voiam să mai spun ceva, și pentru că mi-am dat seama dintr-odată că nu cunosc acest detaliu, l-am întrebat cum îl cheamă pe pisoiul lui.

— Îl cheamă George, a spus Oleg Nikolaevici, întorcându-mi spatele.

Zece

— Știi cum o fac? Cum o fac indivizii ăștia serioși? Întâi caută un beţiv sau un vagabond şi-i dau cinci sute de dolari şi o fotografie a victimei, cu promisiunea altor cinci sute după ce-şi fac treaba. Vagabondul îşi spune, ce mama mă-sii, e destul să-mi ajungă de spirtoase un an. Aşa că-i face felul victimei în uşa de la intrare sau pe vreo alee, cu un cuţit sau un ciocan. Dacă-l duce ceva mai mult capul, foloseşte un pistol din ăla cu aer comprimat, transformat în armă adevărată în atelierele din Lituania.

— De ce-n Lituania?

— Ascultă, asta nu-i tot. Aici vine şmecheria, Nick. După aia, clientul îi dă unui profesionist zece mii de dolari ca să-l rezolve şi pe vagabond – curat, înţelegi, împuşcătură de lux în cap, cu amortizorul, pentru siguranţă. Astfel, nu există niciun fel de legătură vie între client şi ţinta iniţială. *Finito.*

În momentul acela, din câte-mi aduc aminte, Steve Walsh s-a întrerupt ca să le facă ochi dulci unor roşcate cu picioare lungi, care se alergau una pe alta în jurul unei bare de striptease din spatele meu umărului meu stâng, una îmbrăcată ca un iepuraş (urechi elastice, codiţă albă pufoasă), iar cealaltă ca un urs (gheare, sutien dintr-un material care imita blana de urs, năsuc cafeniu de urs). Russki Safari, aşa cred că se numea localul de striptease. Era preferatul lui Steve, undeva pe Komsomolski Prospekt.

— Uau! a exclamat, golindu-şi paharul.

Prelegerea lui despre crimă începuse când îl întrebasem ce se întâmplase cu ancheta lui explozivă despre sectorul energetic, la care lucrase în toamnă. Fusese respinsă, a spus Steve, după ce editorii fuseseră ameninţaţi că vor fi daţi în judecată pentru calomnie. Dar el fusese plecat în Siberia, într-un district rusesc obscur, de trei ori cât Europa. Erau minus treizeci şi şapte de grade acolo, se pare, şi aproape că-şi pierduse degetele de la picioare. Se dusese acolo pentru că guvernatorul regiunii suferise

o comoție cerebrală cu o lună și ceva înainte: luase măsuri drastice împotriva corupției, deranjase pe cineva din minister și, la scurt timp după aceea, fusese găsit mort în *bania* din fundul grădinii sale. Fusese sinucidere, mi-a explicat Steve, cel puțin dacă te luai după procuratură și după ziarele locale. Guvernatorul se împușcase în cap – de două ori.

Am râs amândoi. După o vreme, învățai să râzi.

Așa c-a început să-mi explice cum funcționează piața rusească de asasinate la comandă. Prețurile crescuseră în ultima vreme, mi-a spus. Puteai încerca să contractezi rebeli ceceni în rezervă, dar trebuia să treci de prietenii lor din armata rusă care le vindeau armele, ceea ce umfla prețul. Altfel, ca să găsești un ucigaș competent pentru mai puțin de zece mii de dolari, trebuia să te duci până la Ekaterinburg sau mai jos, până la Kaluga. Inflația, a spus el. Îngrozitor, am spus eu.

Ursul a prins iepurașul sau invers și s-au apucat să se devoreze una pe alta. Când au terminat, o blondă purtând numai o pereche de ochelari de aviator și tocuri înalte stătea agățată de glezne, în partea de sus a barei. Steve a sorbit încântat din vin.

Fusesem, trebuie să recunosc, de prea multe ori în baruri de striptease ca acesta, în primul meu an la Moscova – la Regina Zăpezii, Pigalle, Kama Sut-Bar. Aproape că făcea parte din slujba mea. Înainte, când locuiam la Londra, fusesem o dată sau de două ori într-un local cu tipe care-ți dansau în poală, la Clerkenwell, la petreceri de burlaci, dar doar atât. În schimb, la Moscova, toți locuitorii cu sculă și card de credit păreau să-și petreacă cel puțin o seară pe săptămână îndesând ruble în lenjeriile intime sclipicioase, toți avocații și bancherii expați și jumătate dintre bărbații ruși care-și permiteau. În iarna aia, totuși, începuse deja să mi se pară un pic înjositor – înjositor pentru mine, vreau să zic, nu pentru fete. Nu cred că mă gândeam la fete. Plus c-am avut odată o experiență neplăcută, când barmanul mi-a încărcat nota de plată cu niște cocktailuri superscumpe, pe care nu le băusem, iar când am protestat, gorilele m-au dus într-o curticică din spatele bucătăriei și m-au învârtit de păr vreo câteva secunde, până mi-au căzut ochelarii și am fost de acord să scot banii. Iar pe atunci exista deja Mașa și mi-era de-ajuns. Nu mai simțisem așa ceva pentru o fată de multă vreme. De obicei,

chiar dacă îmi plăcea o fată, după o lună, două, începeam să mă plictisesc. Dar Maşa părea să fie din ce în ce mai bună, mai plină de energie, egoistă în sensul bun al cuvântului. Păream să fim noi înşine – ea, cea adevărată, eu cel adevărat, două mamifere pe întuneric.

Nu-mi mai petrecusem serile în atmosfera aia de veselie forţată, de excitare la comun şi de beţie de luni de zile. Dar Steve insistase să mergem, aşa că ne-am dus.

— Ce face iubirea vieţii tale? m-a întrebat. Cea pe care ai cunoscut-o la metrou.

— E bine.

— S-a mutat la tine deja?

— Nu. Aproape. Adică, nu chiar. Nu încă.

— Ce se-aude de babuşca din Murmansk? Ea când o s-apară?

— Du-te dracu', Steve!

Eram, cred, pe la începutul lui februarie. Zăpada ajungea până la brâu în curtea bisericii dintre blocul meu şi Bulvar, fiind chiar mai înaltă pe partea necurăţată de pe strada mea. Maşa era bine, noi eram bine. Cred că pe vremea aia ajusese să rămână la mine peste noapte de câte două-trei ori pe săptămână. Cumpăram mâncarea ei preferată, ciuperci murate, suc de fructe de pădure şi o băutură rusească pe bază de iaurt, după care nu m-am omorât niciodată. Angajasem o menajeră belarusă să menţină apartamentul mai mult sau mai puţin curat. Intram în faza în care Maşa s-ar fi mutat de tot la mine, dac-am fi stat la Londra, un oraş unde, după cum bine ştim amândoi, simţul practic şi piaţa imobiliară îi dau ghes dorinţei să se transforme în angajament şi mixează prezentul cu viitorul, iar poveştile de dragoste sunt reduse la esenţial. Maşa putea ajunge de la staţia de metrou Puşkinskaia la magazinul de telefoane mobile de lângă galeria Tretiakov într-un sfert din timpul în care ar fi ajuns de la Şoseaua Leningradskoe. Dar n-a deschis subiectul, iar eu n-am forţat-o.

— Are o soră, i-am spus lui Steve. Katia, o fată blondă, drăguţă. Are douăzeci de ani. Cumva inocentă şi matură în acelaşi timp. E studentă la MGU. Ţi-ar plăcea.

— Aşa se pare.

— Doar că nu e soră-sa. E verişoară-sa.

— Da, a spus Steve. În spatele meu, chelneriţele se adunau pe scenă pentru „dansul junglei", care avea loc la fiecare oră; purtau rochiţe mini dintr-un material care imita pielea de leopard şi cizme trecute de genunchi, din piele de şarpe. Deja îl pierdeam.

— A fost ciudat, am spus. Am fost la localul ăla uzbec de pe Neglinnaia cu nişte colegi de la muncă. Ne-am dus acolo în ajunul Anului Nou, după ce semnaserăm nişte acte cu cazacul. Katia servea la mese acolo. N-a vrut să-i spun Masei c-o văzusem.

Nu-i spusesem lui Steve despre prima noastră noapte împreună, noaptea în care Katia ne privise. Nu spusesem nimănui. Am vrut să-i povestesc, aşa cum fac toţi bărbaţii uneori. Dar, mai mult decât atât, am vrut s-o văd pe Maşa şi pe noi doi ca pe ceva diferit, poate chiar puri, într-un anume fel.

— Când le duci acasă şi le despachetezi, a spus Steve distrat, întotdeauna lipseşte o piesă.

M-am apucat să-i explic despre cum o cunoscusem pe mătuşa lor, şi despre Butovo – că Tatiana Vladimirovna voia să plece din oraş şi c-o ajutam. Erau cozi birocratice la care trebuia să stai şi agenţii pe care trebuia să le vizitezi şi care erau deschise două ore, joia, o dată la două săptămâni. A trebuit să mă prezint o dată sau de două ori să semnez pentru diverse lucruri, dar, atât cât s-a putut, i-am delegat munca de teren Olgăi, tătăroaica de la mine de la birou – îşi cumpărase şi ea o mică proprietate nu cu mult timp înainte şi părea să ştie cum merg lucrurile. I-am dat adresa locuinţei Tatianei Vladimirovna de lângă iaz şi pe cea a noului ei apartament din Butovo, pentru că trebuia să verificăm şi documentele alea: era apartamentul douăzeci şi trei, blocul cu numărul patruzeci şi şase, Kazanskaia. I-am promis Olgăi c-o să-i fac cinste cu nişte cocktailuri în barul scump ca naiba de la ultimul etaj al hotelului situat lângă Teatrul Balşoi, dacă o să pună toate actele în ordine.

— Nu e mult de lucru, i-am spus lui Steve. N-o să mă coste nimic. Şi, de fapt, e o bătrânică tare simpatică. A trăit asediul de la Leningrad.

— Am înţeles, a spus Steve.

Tatiana Vladimirovna era cu cel puţin cincizeci de ani prea bătrână ca să-i distragă atenţia de la dansul junglei.

M-am uitat și eu. Stăteam într-un separeu mic și murdar, în stânga scenei. După câteva minute, bătaia tobelor a încetat și ospătărițele s-au îmbrăcat la loc. Steve a aplaudat.

A întrebat de cazac.

— Știi pentru cine lucrează? Prietenul tău, cazacul, vreau să zic.

— Pentru cine? Ce crezi?

— Probabil pentru adjunctul administrației prezidențiale. Sau pentru președintele consiliului de securitate. Echipa din Sankt Petersburg preia puterea, iar vechea gașcă din Ministerul Apărării începe să se neliniștească. Încearcă să mai scoată niște bani o vreme, cât se mai poate. Bănuiesc c-o să păstreze o bucată din compania pe care au înființat-o, ca să aibă bani de buzunar mai încolo.

— Poate, am spus. Nu suntem chiar așa de naivi, Steve. Poate ai dreptate. Dar proiectul e pe țeavă și asta-i tot ce ne interesează. Vor lua a doua tranșă de bani în săptămânile ce urmează și ultima, peste câteva luni. Sunt convinși că vor pompa primii barili de petrol prin terminal până la sfârșitul verii. Dacă nu vor începe să ramburseze împrumutul până-n primăvara viitoare, vor intra în vigoare clauzele de penalități de întârziere.

— Sunt sigur că știi ce faci, Nick. Apropo. Am mai întrebat în stânga și-n dreapta. Firma aia de logistică, de care spuneai că e asociată cu Narodneft, e de fațadă. Nimeni n-a auzit de ea. Pun pariu că singura activitate logistică cu care se ocupă e să pompeze bani către Liechtenstein. Dacă afli cine sunt cei care trag sforile în spate, dă-mi de știre.

— Posibil, Steve.

Trei fete cu căciuli de blană din Armata Roșie mărșăluiau printre mese, cu mitraliere de jucărie (cel puțin cred că erau de jucărie) și banduliere de gloanțe, înfășurate cu grijă în jurul formelor lor, ca să nu acopere nimic. Aveau o grămadă de silicon și foarte puțin păr pe corp.

— Nu te duci în Caucaz? l-am întrebat.

La televizor se spunea că se înfierbântau din nou lucrurile în zonă, într-una dintre acele mici regiuni musulmane, unde tot timpul se răsculau câte unii și mureau.

— Probabil, a spus Steve. Totuși, e o știre greu de vândut. Redacția de știri de la Londra nu se arată prea interesată până

când nu sunt trei zerouri pe lista de victime. Iar rușii încearcă să țină pe toată lumea departe. Trebuie să mergi în Cecenia și să-ți plătești trecerea peste hotare. Poate săptămâna viitoare. Ar fi păcat s-o ratez.

Câțiva turiști au dispărut în separeurile de lângă toalete, luând iepurașul și ursulețul cu ei. O făcusem și eu, sau ceva asemănător – trebuie să recunosc, din moment ce-ncerc să-ți spun totul. În total, cred c-am plătit de trei ori pentru asta la Moscova. Prima dată a fost din greșeală, dându-mi seama prea târziu că se așteptau să plătesc și ajungând prea departe ca să mă pot opri, iar în următoarele două dăți după ce încălcasem tabuul, când m-am gândit: *Ce naiba!* Odată, pe la început, reușisem să conving o ucraineancă, fotomodel, să vină la mine pe gratis, deși lucra acolo. Nu mă urî pentru asta. N-aș face-o niciodată la Londra. Cel puțin, nu mă urî încă.

— Steve, te gândești vreodată la asta? Adică îți faci griji de felul în care trăim aici? Adică, dacă te-ar vedea maică-ta?

— Mama a murit.

— Știi la ce mă refer.

— Rusia, a spus Steve, privindu-mă drept în ochi cu ochii lui injectați și devenind, dintr-odată, serios, e ca Lariamul. Știi, medicamentul ăla pentru malarie care-ți dă vise nebunești și te face să sari pe fereastră. N-ar trebui s-o faci dacă ești genul de persoană care are sentimente de neliniște sau de vinovăție, Nick. N-ar trebui să-ncerci Rusia. Pentru c-o s-o iei razna.

— Mi se pare că mi-ai spus că Rusia e ca poloniul.

— Serios?

Iar nu mă mai asculta. Privirea îi era îndreptată spre bară, în jurul căreia o blondă cu pălărie și pantaloni de cowboy din piele și fără nimic altceva pe ea învârtea lasoul după o mică turmă de brunete în bikini de piele. Steve i-a făcut semn chelneriței, bătând în paharul gol, pentru încă un rând de Merlot moldovenesc.

Unsprezece

Tatiana Vladimirovna a mers din nou la Butovo, cu Katia, cred, undeva pe la mijlocul lui februarie. Le-am văzut pe toate imediat după aceea, când am mers la schi în parcul de la Kolomenskoe, în aval de râul Moscova, care era înghețat. Nu credeai că știu să schiez, nu-i așa? Ai avut dreptate.

Am lăsat-o pe Tatiana Vladimirovna într-o cafenea mică și întunecoasă, de la intrarea în parc; ne-a făcut cu mâna și a comandat ceai și clătite. Maşa și Katia și-au adus schiurile, mai lungi și mai subțiri decât cele pe care mi le aminteam din vacanța de o săptămână la munte, de pe vremea când eram la universitate (concursuri de cine bea mai mult, urinat în chiuveta cabanei, o gleznă scrântită). Eu am închiriat o pereche de schiuri de la un chioșc de dincolo de porți și niște ghete de pâslă care păreau să fi fost purtate prima oară pe vremea când rușii invadaseră Finlanda. La ora aia, troienele de zăpadă de pe strada mea începuseră să arate ca desertul ăla italian cu multe straturi care-ți place ție: alb deasupra, crem dedesubt, apoi un fel de galben pătat, ca lichidul scurs din baterie, apoi un strat împănat de gunoaie (sticle sparte și ambalaje înghețate, papuci desperecheați, suspendați într-o lavă albă, nisipoasă) și, dedesubt, la bază, un strat de mâl negricios și sinistru. Dar la Kolomenskoe zăpada era încă albă, prostesc de albă. Era întărită și compactă sub centimetrii pufoși de deasupra și dureroasă atunci când cădeai în ea, ceea ce mi se întâmpla ori de câte ori urcam sau coboram o pantă, o dată sau de două ori pierzându-mi ochelarii și scormonind în pulberea albă cu mănușile umflate, ca să-i găsesc.

Maşa și Katia schiau extrem de natural, tot atât de natural cum mergeau pe tocuri cui și cum dansau. Râdeau de mine când cădeam, dar alunecau încet pe schiuri, până le ajungeam din

urmă. În parc se găseau o cabană de lemn ascunsă de un crâng de stejari, despre care se spunea că ar fi fost construită de Petru cel Mare, și o biserică veche, închinată – așa cum sunt toate – vreunei mitice victorii asupra polonilor. Biserica era închisă și acoperită de schele pentru renovare, de ale căror platforme atârnau țurțuri lungi de gheață, ca niște coliere de fildeș. Am văzut un bărbat cu o sanie acoperită cu zurgălăi și trasă de trei cai albi, care le oferea oamenilor plimbări printre copaci. Fetele purtau costume de schi, pantaloni subțiri impermeabili și jachete aerodinamice. Eu n-aveam așa ceva, așa că mi-era și foarte cald, și mă și udasem, în același timp. Dar când am ajuns pe o creastă de deasupra unui lac, deși eram înghețat în partea de jos, în mijlocul unei păduri golașe, nimic n-a mai contat. Priveliștea era uluitoare.

După ce ne-am întors la cafenea, au intrat pe rând la toaletă, îmi amintesc, să-și pună din nou blugii și să-și aranjeze părul, în timp ce eu mă dezgheţam cu Tatiana Vladimirovna.

— Bravo, Kolia! m-a felicitat. În curând o să fii de-al nostru. Un rus pe cinste!

— Poate, a spus Maşa. Nu ştie deloc să schieze, dar îi place *bania* la nebunie. S-a uitat la mine zâmbind din colțul gurii, zâmbetul superior al triumfului carnal. Am roșit.

Tatiana Vladimirovna ne-a povestit despre plimbarea ei la Butovo. Nu părea să fi avansat prea mult cu lucrul la apartament, a spus ea. Dar Stepan Mihailovici îi explicase că fuseseră ocupați cu fixarea cablurilor, iar cel mai important lucru, după cum spunea Tatiana Vladimirovna, era că era frumos acolo în zăpadă, tare frumos, cu potecuțele făcute de cizme printre copaci, în jurul iazului din pădurea din fața noului ei bloc.

În copilărie, a continuat Tatiana Vladimirovna, înainte să se mute la Leningrad, își făceau singuri schiurile, din scoarță de copac. Puneau murături pentru iarnă în borcane mari, varză și sfeclă roșie și roșii, și tăiau un porc în noiembrie, din care trăiau până aproape de dezgheț. Familia ei fusese săracă, dar ei n-au știut că sunt săraci. Am observat o mustață blondă fină deasupra buzei de sus, pe care n-o văzusem până atunci. Cred că și-o decolorase.

— Știați că se zărește o biserică de la fereastra apartamentului din Butovo? Știi ce biserică e, Kolia?

Văzusem biserica despre care vorbea – cea cu ziduri albe și turle aurii –, dar nu știam cărui sfânt sau țar îi fusese închinată.

— E o biserică foarte specială, a spus Tatiana Vladimirovna. A fost construită în memoria oamenilor uciși din ordinul lui Stalin. Se spune că douăzeci de mii de victime au fost împușcate lângă biserica asta. Poate mai multe. Nimeni nu știe precis... Nu sunt un om credincios, cum a fost mama; ne-am pierdut cu toții credința în Leningrad. Dar cred că e bine c-o să pot vedea biserica asta de la fereastra mea.

Nu știam ce să spun. Mașa și Katia tăceau și ele. Condensul de pe ferestrele cafenelei era dens și se prelingea în dâre subțiri.

În cele din urmă, Tatiana Vladimirovna a întrebat:

— Deci, Kolia, ai de gând să faci copii?

Nu știu exact de ce – ceva legat de credința că viața merge mai departe sau poate de nevoia de a crede că viața merge mai departe –, dar întrebarea a părut firească, după biserica lui Stalin și gropile comune. Am încercat să nu mă uit la Mașa, dar am simțit-o concentrându-se asupra ceaiului și întorcându-și fața de la mine.

— Nu știu, Tatiana Vladimirovna, am spus. Mi-ar plăcea.

Nu era întru totul adevărat. Întotdeauna îmi privisem cunoștințele care deveniseră tați cu un amestec de dispreț și groază animalică. Bebelușii, cu mersul lor de-a bușilea și agățatul de diverse lucruri, cu mișcările lor de broaște țestoase, aleatorii și totuși țintite, mă lăsaseră mereu indiferent. Nu te îngrijora, acum e altfel. Știu că vrei copii, e ca și aranjat.

În acea după-amiază am spus doar ce credeam că ar vrea să audă Mașa, ceea ce majoritatea femeilor vor să audă. Și dacă mi-ar fi spus atunci că e însărcinată, aș fi vrut, poate, să-l păstrăm, poate aș fi fost chiar bucuros – nu pentru copil, ci pentru c-ar fi însemnat că aveam o șansă la „pentru totdeauna". Cu toate că, în același timp, mă întreb dacă știam, adânc în sinea mea, că nu se putea să avem un final fericit și dacă nu cumva ceea ce-mi plăcea cel mai mult la ea era tocmai ancorarea în

prezent. Cred că îmi dădeam seama că lipseşte ceva sau că ceva e în plus, chiar dacă mă făceam că nu văd.

— Eu vreau copii, a spus Katia. Poate şase. Poate şapte. Dar numai după ce îmi termin studiile.

Era un suflet simplu, m-am gândit, o carte deschisă, o poveste cu zâne.

— Maşa, a spus Tatiana Vladimirovna cu afecţiune, şi pe tine te văd mamă.

— Da, vreau copii, a spus Maşa cu voce joasă şi gravă, fără să ridice privirea. Dar nu la Moscova.

— Maşenka, a spus Tatiana Vladimirovna, luându-ne de mână şi pe mine, şi pe Maşa, dacă aş putea schimba un lucru în viaţa mea, ăsta ar fi. Eu şi Piotr Arkadievici n-am avut noroc şi, firesţe, el avea serviciul lui. Am avut o viaţă bună împreună, dar până la urmă...

— Ajunge! a spus Maşa, pe un ton foarte serios, eliberându-şi mâna.

Privirea Tatianei Vladimirovna trecea de la mine la Maşa pe sub şuviţele ei sure de pe frunte. Sub picioarele noastre, podeaua era alunecoasă de la zăpada ce se topea.

Am comandat nişte vodcă şi „hering în haină de blană" (peşte marinat îngropat într-o pastă de sfeclă roşie şi maioneză). Am vorbit despre aranjamentele pentru schimbul de apartamente.

Le-am spus că mă ocup de cercetările legate de proprietate şi că presupun că vom face rost de certificatele de care aveam nevoie în vreo două săptămâni.

— Mulţumesc, Nicholas, a spus Tatiana Vladimirovna. Mulţumesc frumos.

Am vorbit despre bani.

Cred că era prima dată când vorbeau detaliat despre bani. Maşa a precizat că, din moment ce noua locuinţă din Butovo a Tatianei Vladimirovna valora mai puţin decât cea veche, Stepan Mihailovici urma să-i dea cincizeci de mii de dolari. (Pe vremea aia, la Moscova, oamenii vorbeau şi gândeau în dolari, cel puţin când era vorba de sume serioase, cu toate că tranzacţiile propriu-zise se făceau în ruble.)

Adevărul e că cincizeci de mii nu erau destul. Apartamentele din centru, ca cel al Tatianei Vladimirovna, erau căutate atât de străinii îmbătați de petrol, cât și de rușii plini de bani, dornici să-și instaleze amantele aproape de birou. În Moscova, se găseau sticle de vin care costau aproape cât oferea Stepan Mihailovici, și ființe umane care costau mult mai puțin. Dar Tatianei Vladimirovna cei cincizeci de mii de dolari trebuie să i se fi părut la fel de uimitori ca cei douăzeci de mii de oameni îngropați unul peste altul sub zăpada din Butovo.

La început a spus nu, nu știa ce-ar fi putut face cu atâția bani. Apoi a recunoscut că pensia nu-i ajunge, nimănui nu-i ajungea pensia; pe de altă parte, avea ceva bănuți puși deoparte din munca ei și primea și niște alocații speciale de la stat, ca supraviețuitoare a asediului de la Leningrad, și încă ceva de pe urma contribuției soțului ei la pierduta cauză sovietică. Cu toate astea, a spus ea, ar fi frumos dacă s-ar putea întoarce la Sankt Petersburg într-o zi...

— Ia-i, a îndemnat-o Mașa.

— Ia-i, a îndemnat-o Katia.

— Tatiana Vladimirovna, am spus și eu, cred c-ar trebui să luați banii.

Ne-a cercetat din nou fețele.

— O să-i iau, a spus, bătând din palme. Poate o să plec la New York. Sau la Londra, a completat, făcându-mi cu ochiul.

Am râs și am băut.

— În cinstea noastră! a spus Tatiana Vladimirovna, dând paharul cu vodcă peste cap. A zâmbit, iar pielea ei fină, încă netedă pe pomeții înalți de rusoaică, a arătat pentru o clipă ca pielea acelei fete fericite din fotografia făcută în Crimeea, în 1956.

* * *

În acel februarie – cu vreo două săptămâni înainte de vizita mamei –, m-am ales cu o răceală moscovită criminală. Simptomele s-au insinuat pe rând, ca niște muzicieni care cântă solouri și care la final se reunesc și cântă împreună: întâi mi-a curs nasul, pe urmă m-a durut în gât, apoi și-au făcut apariția

durerile de cap și chinurile toate în cor. Maşa mi-a prescris miere și coniac și mi-a interzis sexul oral. Am stat două sau trei zile în pat, uitându-mă fără prea mare tragere de inimă la nenumărate DVD-uri cu drame americane, ascultând prin fereastră curățătorii de zăpadă și camioanele preistorice de gunoi și, de dedesubt, ocazional, mieunatul trist al lui George.

Când m-am întors la birou în Paveleţkaia, Olga tătăroaica s-a cocoţat pe biroul meu și am trecut în revistă toată documentaţia pe care o întocmiserăm până atunci pentru apartamentul Tatianei Vladimirovna. Conform unuia dintre acte, privatizarea fusese legală. Un alt document atesta că primăriţa n-avea niciun proiect pentru demolarea clădirii. Un al treilea demonstra că nimeni altcineva nu avea dreptul să locuiască acolo. Numele soţului Tatianei Vladimirovna era trecut lângă al ei, pe una dintre hârtii, dar cineva îl tăiase și ștampilase cuvântul „decedat" deasupra. Aveam certificatul tehnic cu dimensiunile camerelor și planul etajului și detalii despre canalizare și alimentarea cu electricitate. Toate formularele erau pline de ștampile, ca niște pete pe o operă de artă modernă. Atâtea hârţoage, mă gândeam, și tot nu deţineai locuinţa! Nu de tot. De fapt, în Rusia nu deţii niciodată nimic cu adevărat. Ţarul sau preşedintele sau oricine e la putere poate să-ţi ia orice, oricând are chef.

— Ce altceva mai trebuie? am întrebat-o pe Olga.

— Mai e nevoie doar de documentul de transfer de la registrul de cadastru. Iar bătrâna trebuie examinată de un medic, să se ateste că nu e alcoolică sau nebună.

Era o măsură necesară, mi-a explicat Olga, pentru că, uneori, rușii își vindeau apartamentele, dar după câteva luni pretindeau că fuseseră beţi morţi sau drogaţi sau duși cu pluta în momentul tranzacţiei și în această bază anulau vânzarea și-și primeau apartamentul înapoi. Sau vreun nepot uitat apărea de nicăieri și pretindea că are drepturi asupra proprietăţii. Într-un tribunal rusesc, puteai dovedi orice în schimbul taxei potrivite, dar un certificat de la un cabinet medical ar fi îngreunat situaţia pentru oricine s-ar fi gândit să încerce, mi-a spus ea.

I-am spus Olgăi că e un înger.

— Nu chiar așa de înger, a spus ea, dar părea mai degrabă tristă, decât cu chef de flirt.

— Cu apartamentul din Butovo ce se-aude?

— Și la celălalt apartament s-au făcut ceva progrese. Clădirea a fost construită legal, pe teritoriul administrativ al orașului Moscova. În apartamentul bătrânei, la numărul douăzeci și trei, nu e înregistrat nimeni cu drept de reședință. E conectat la rețeaua de canalizare a orașului și la rețeaua de alimentare cu energie electrică. Proprietarul e o companie numită MosStroiInvest.

I-am spus că știam că Stepan Mihailovici era proprietarul apartamentului.

— Poate că această MosStroiInvest e compania lui, a spus Olga.

A ridicat formularele deasupra capului meu, ca pe-o momeală.

— Și când ieșim să bem ceva?

M-am gândit la ceva ce-mi spusese Paolo la puțin timp de la sosirea mea la Moscova. Îmi spusese că avea să-mi dea o veste proastă și una bună despre cum e să fii avocat în Rusia. Vestea proastă era că existau catralioane de legi inutile, neinteligibile și contradictorii. Vestea bună era că nimeni nu se aștepta să le respecți. Eram sigur că exista o cale de a fenta MosStroiInvest-ul.

— În curând, am spus, întinzându-mă după hârtii.

Serghei Borisovici – față de cartof – se întorsese din vacanța de iarnă din Thailanda, îmi amintesc, și ne-a pus să ne uităm la o prezentare în PowerPoint cu fotografiile lui. Ne simțeam neprihăniți, cel puțin în ceea ce privește afacerea: semnaserăm pentru a doua tranșă a împrumutului pentru cazac; acesta, conform asigurărilor date de Viaceslav Alexandrovici, arpentorul, urma să beneficieze în curând și de restul banilor, având în vedere stadiul lucrărilor pe șantier. Cazacul ne trimisese o lădiță cu crabi vii (din mare, de pe lângă terminalul cel nou, ne-a transmis). Când m-am uitat pe geam, din turn, am văzut un grup de muncitori în salopete portocalii, care deszăpezeau acoperișurile albe din celălalt capăt al pieței, târându-se pe pante și întinzându-se primejdios spre jgheaburi.

Încălzirea centrală îmi încinsese dormitorul. Deschisesem fereastra ca să intre niște aer rece și trăsesem draperiile ciudate cu volănașe. Mașa era deasupra mea, cu mâinile încleștate în pieptul meu, uitându-se peste capul meu, la perete, respirând și concentrându-se ca un alergător de cursă medie.

N-o văzusem de mai bine de-o săptămână. Fusesem bolnav și m-am gândit că poate fusese plecată câteva zile – la telefonul ei intra direct căsuța vocală –, dar a negat când am întrebat-o. Mi-am amintit dintr-odată ce-mi spusese Olga, m-am îngrijorat și-am vrut să aflu.

— Ce e MosStroiInvest, Mașa?

— Poftim?

— Ce e MosStroiInvest?

— Poftim?

S-a oprit din legănat și din arcuit, dar încă gâfâia.

— Nu știu, a spus.

— E compania care deține apartamentul din Butovo, Mașa. Cel pentru Tatiana Vladimirovna.

S-a dat jos de pe mine. S-a culcat pe spate, uitându-se, ca mine, la liniile hieroglifice de pe tavan. Nicio părticică din noi nu se mai atingea.

— MosStroiInvest... Cred că e firma lui Stepan Mihailovici. Sau a... Cum se spune? A soțului la o soră a lui Stepan Mihailovici.

— Cumnat.

— Da. Firma cumnatului lui. Da, cred că ăsta-i nume de la companie. Da, MosStroiInvest.

— E mai bine să fii sigură, am spus. Pentru că, altfel, pot apărea probleme pentru Tatiana Vladimirovna.

Pe vremea aia, erau o grămadă de probleme cu dezvoltatorii ruși. Uneori, vindeau toate apartamentele dintr-o clădire și dispăreau înainte ca aceasta să fie terminată, iar cumpărătorii se instalau în corturi în fața sediului guvernului din Casa Albă, în apropiere de Hotel Ukraina, să protesteze; unii își dădeau foc.

Maşa s-a gândit la ce-i spusesem, cu faţa întoarsă de la mine şi ascunsă în pernă. Avea gâtul ud leoarcă. Degetele mele lăsaseră urme roşii pe cutia ei toracică.

— N-o să fie probleme, mi-a spus.

S-a răsucit pe-o parte ca să stea cu faţa la mine, mi-a luat o mână între mâinile ei şi m-a privit în ochi. Ai ei erau de un verde crud. Avea pielea catifelată, dar carnea tare, antrenată şi musculoasă, ca a unui dansator sau a unui luptător.

— Şi, Kolia, a adăugat, mai degrabă rece decât tandru, noi rugat numai să pregăteşti hârtii pentru Tatiana Vladimirovna, ca să vândă apartament. Celelalte hârtii, din Butovo, o să facă Stepan Mihailovici. Nu trebuie faci griji. Avem toate actele gata. Trebuie doar să spui tu la Tatiana Vladimirovna că toate actele în ordine. Trebuie neapărat să-i spui asta, Kolia.

N-am spus nimic. M-a atins.

— Vino-napoi, am spus.

Asta a fost tot, dar amândoi am ştiut ce-nseamnă. Alesesem s-o cred. Îi luasem partea.

— Bine, a spus, şi a venit înapoi.

Este o persoană specială, Maşa. Trebuie să-ţi spun asta. Toată concentrarea aia şi stăpânirea de sine... Sunt sigur c-ar fi fost un chirurg extraordinar. Sau poate, într-un alt secol, călugăriţă misionară. Sau actriţă – ar fi fost o actriţă strălucită. *Era* o actriţă strălucită.

***

Oamenii patinau pe iazul îngheţat bocnă, când am străbătut Bulvarul în drum spre Cistie Prudî. Un bărbat tocmai ieşea din apartamentul Tatianei Vladimirovna când am ajuns, un bărbat pe care nu l-am recunoscut. Avea în jur de patruzeci de ani, arăta ferchezuit şi purta o haină de velur de foarte bună calitate. Bancher, m-am gândit imediat. Avea un ghiul pe unul dintre degetele mici şi părea să-şi fi tras o freză scumpă, de curând. Mirosea a bani. Katia flirta cu el în drum spre ieşire, zâmbind şi răsucindu-se şi scoţându-şi sânii în faţă. Bărbatul mi-a spus „Bună seara" în rusă, şi-a ridicat gulerul hainei şi a plecat. Nu

părea genul de om care să fi avut vreun motiv s-o viziteze pe Tatiana Vladimirovna.

— Cine era individul? am întrebat în timp ce-mi scoteam ghetele.

— Nu știu, a spus Katia și a râs.

Imediat, Maşa a venit alunecând pe parchet în şosete, ne-a apucat pe amândoi de mână şi-a spus:

— Haideți să mâncați clătite!

Rușii sărbătoreau Masleniţa, un festival semipăgân din februarie, ceva legat de Postul Mare sau de sfârşitul iernii, când se bat clopotele la biserici şi se mănâncă clătite. Ne-am aşezat toți trei în bucătăria Tatianei Vladimirovna şi am mâncat *blinii* cu smântână şi icre de Manciuria. Ferestrele bucătăriei erau sigilate de jur-împrejurul tocurilor cu bandă izolatoare, să nu intre frigul – un vechi obicei din Siberia, mi-am imaginat, de care nu putuse scăpa. Am toastat.

— Am aproape toate documentele pentru apartamentul acesta, i-am spus Tatianei Vladimirovna.

— Mii de mulțumiri, mi-a spus şi m-a sărutat pe amândoi obrajii.

— Și Kolia pregătește și toate actele pentru noul apartament din Butovo, a adăugat Maşa, vorbind cu ea, dar uitându-se la mine.

— Excelent! a exclamat Tatiana Vladimirovna.

Am zâmbit şi am preferat să nu spun nimic.

Doisprezece

— Vreau s-o cunoşti pe mama, Maşa.

— Poftim?

— Mama mea vine săptămâna viitoare în Rusia. O să mă-ntâlnesc cu ea la Sankt Petersburg, joi, şi-o s-o aduc la Moscova sâmbătă. O să stea aici până marţi. Vreau s-o cunoşti, Maşa.

— De ce?

Nu ştiu de ce. Am vrut s-o cunoşti şi tu, în cele din urmă, ca să-ţi dai seama în ce te bagi (cu toate că ştiu că n-ai înţeles niciodată de ce mă afectează atât de mult meschinăria ei, ceea ce bănuiesc că li se întâmplă tuturor, când vine vorba de părinţii altora). Dar nu asta a fost ideea în cazul Maşei. Nu m-a întrebat niciodată prea multe despre familia mea şi nu cred că mi-am imaginat vreodată o scenă în care ea şi părinţii mei să fie personajele principale, la un loc. Într-o oarecare măsură, cred c-am vrut să mă dau mare cu ea, să-i arăt mamei cât de plină e viaţa mea din Rusia, fără ea şi fără toţi ceilalţi. Poate că, într-o oarecare măsură, voiam s-o liniştesc, oferind-o pe Maşa drept mărturie a mulţumirii mele şi, prin urmare, a succesului ei moderat ca părinte. Sau poate că-mi doream şi mă aşteptam ca Maşa să poarte sau să spună sau să bea ce nu trebuie, rezolvând astfel problema furiei şi a insultelor, lucru pe care eu însumi n-aveam putere să-l fac. Poate că încercam chiar s-o contaminez pe mama cu asta, cu pata care ştiam, în taină, c-o să vină. Iar Maşei cred că-ncercam să-i spun, uite, fără secrete, ăsta e locul de unde vin, haide, intră şi nu te-ngrijora, fiindcă nu mă mai reprezintă, am trecut în partea cealaltă, uite cât de departe am ajuns.

— Numai o oră, Maşa, am spus. Te rog. O să fie o nimica toată.

— Bine, Kolia, a spus, o să fac cunoştinţă cu mama ta.
— Mulţumesc. Îţi rămân dator, Maşa.
— Bine.

***

Mă-ndoiesc c-a vrut cu-adevărat să vină. Probabil c-a simţit câteva spasme târzii de neliniştе maternă sau cel puţin sentimentul c-ar fi trebuit să fie neliniştită. Poate că la mijloc fusese mulţimea de veşti proaste ce începeau să răzbată din Rusia – bomba de la metrou, exploziile misterioase de conducte de gaz şi faza cu elicopterul fostului ministru de Finanţe. Mi-aş fi dorit ca, într-o lume paralelă, un Nick şi o Rosemary maturi să poată vorbi deschis de problemele lor, să-şi spună că se iubesc în felul lor, dar să cadă de acord că cinci zile, adică o sută douăzeci de ore ar fi prea mult, cu prea puţine lucruri de spus şi, în acelaşi timp, mult prea multe, dacă ne-am fi deranjat sau am fi îndrăznit să deschidem discuţia. Dar nu s-a-ntâmplat, aşa că la începutul lui martie a venit: mama mea a venit în vizită.

Am aşteptat-o la aeroportul din Sankt Petersburg. Momentul în care vezi o ceată de străini fericiţi apărând la Sosiri, după ce au zburat prin aer şi au aterizat teferi, pare de fiecare dată o clipă pasageră de graţie divină, nu crezi? În acelaşi timp e de invidiat şi aproape dureros felul în care îşi îmbrăţişează rudele, uneori plâng, apoi se iau de braţ şi se întorc înapoi la vieţile lor despre care nu ştii nimic. În cele din urmă, a sosit şi mama, împreună cu ceilalţi turişti britanici. Ne-am sărutat stângaci, ca nişte politicieni la un summit, şi am găsit un şofer de taxi care să ne ducă în oraş. Era colonel de armată în rezervă, mi-a spus pe drum. M-a informat c-are o garderobă completă de îmbrăcăminte militară, mortală, dacă o să am vreodată nevoie.

Făcusem rezervări la un hotel situat la un capăt al Nevski Prospekt, care s-a dovedit a nu fi fost cea mai bună alegere – unul dintre acele hoteluri sovietice cât un oraş, cu o mie de camere, alee de bowling, cazinou, câte o cafenea goală la fiecare etaj şi bordel la subsol. Când am ajuns, prostituatele casei stăteau de vorbă în jurul măsuţelor de cafea din foaier. La recepţie m-au pus să plătesc în avans pentru ambele nopţi, o precauţie

rezonabilă având în vedere starea camerelor (cabluri electrice atârnând din tavan ca firele de telegraf, băi din care lipseau chiuvetele și un covor cafeniu suspicios de jilav). Mama a spus că e obosită, așa că am mâncat la hotel. M-a pus să-ntreb dacă somonul din meniu e proaspăt. Ospătărița a răspuns că „fusese congelat o singură dată". Mai era și un mic detașament de mafioți de divizia a treia în mijlocul restaurantului, împreună cu un grup de fete ametite, pe care bărbații le tot împingeau de pe scaune, ca să danseze unele cu altele printre mese, ordonându-le ospătarilor să dea muzica mai tare.

Când ne-am dus la culcare, cineva m-a tot sunat să mă-ntrebe dacă nu mă plictisesc și dacă nu vreau să-mi facă cunoștință cu o femeie frumoasă. Pe la trei dimineața, am deconectat telefonul și am dormit până târziu, în zorii lăptoși din Sankt Petersburg – cu lumina aceea a nordului care te face să simți că mergi prin somn după ce te trezești sau că ești deja treaz, când de fapt încă dormi.

Am petrecut o zi și jumătate uitându-ne la Rembrandt-uri și la poleiala din Hermitage, alergând de-a lungul canalelor înghețate („Nu mi-am imaginat c-o să fie *atât* de frig", a remarcat mama în mod imbecil), vârându-ne nasurile prin curțile galbene, ostile ale caselor din Sankt Petersburg, cu pisicile lor zgribulite și cu grămezile lor de gunoi înghețat. Ne-am croit docil drum pe lângă biserici, toate asediate de cerșetori – bețivi, soldați infirmi, bețivi deghizați în soldați, recruți adevărați, de-abia ieșiți din adolescență, care nu erau infirmi și care îmi imaginez că cerșeau pe străzi ca să facă rost de bani de băutură pentru ofițerii lor –, toate pline de icoane, fum de tămâie, femei îmbrobodite copleșite de durere și un abur de prejudecăți ancestrale. Plus vechea euforie care dădea dependență, drogul pentru suflet, pe care biserica rusă pare să-l cultive: ideea că viața în locul ăsta aspru poate fi frumoasă.

I-am povestit despre slujba mea, despre Paolo și câte ceva despre cazac, dar am pierdut-o când am încercat să-i explic cum stătea treaba cu Narodneft-ul și finațarea proiectului. Mi-a spus că e îngrijorată pentru tata – nu pentru sănătatea lui, a spus ea, sau nu numai pentru asta. A început să vorbească despre copilăria

lor, a ei și a tatei. Tatăl lui se întorsese din marină după război, dar nu prea mai era întreg la minte, iar ea se gândea acum că asta ar putea explica distanța dintre tata și frații mei și mine. Nu și-a dus ideea mai departe, iar eu n-am insistat. Așa am comunicat tot weekendul. Am tot început conversații care ne-ar fi putut duce spre confidențe sau apropiere, dar la un moment dat am deviat, fix la timp. A vorbit o grămadă despre o vacanță foarte friguroasă pe care o petrecuse cu părinții ei în Țara Galilor, în anii cincizeci, și despre cum tatăl ei, care lucrase la căile ferate și pe care nu-l cunoscusem niciodată, îi obligase să facă un picnic în mijlocul viscolului. Ningea în timp ce povestea. Ochelarii ei ca de bufniță se abureau întruna. Purta niște ghete de toată jena.

În josul râului, Palatul de Iarnă strălucea ca o halucinație rozalie în amurgul timpuriu. Călărețul de Bronz avea mătreață. M-am oprit la un chioșc și i-am cumpărat Tatianei Vladimirovna un glob de sticlă cu zăpadă, în care se afla catedrala Sfântul Isaac în miniatură. Într-un fel ciudat, cred că mi-era dor de ea.

— E un cadou, am explicat. Pentru o doamnă pe care o cunosc.

— Aha, a spus mama. S-a uitat la mine pieziș, în timp ce mergeam pe trotuarul alunecos, pe malul unui canal încremenit. Îmi dădeam seama că vrea să insinueze ceva cu privirea ei, ca să creeze un moment intim, așa, ca-ntre adulți. Dar nu i-a ieșit tocmai bine, s-a tulburat puțin și și-a întors privirea.

— Nu, am spus, e pentru o doamnă pe nume Tatiana Vladimirovna, pe care o cunosc și care a locuit cândva la Sankt Petersburg.

— Aaa...

— E mătușa Masei.

— Mașa e cea care te-a sunat de Crăciun?

— Da.

— Aaa... Bine.

Am luat-o înapoi spre Nevski Prospekt. Erau în jur de minus zece grade. Mi se părea de fiecare dată că iarna se înrăutățește în martie, pentru că vezi că e aproape de sfârșit și ești disperat să se termine odată, ca soldații care intră mai tare în panică atunci când știu că războiul e aproape de sfârșit.

— E frumos că-ncepi să-i cunoşti familia, Nicholas.

Cred că era felul ei de-a întreba dacă era o relaţie serioasă.

— Până acum o ştiu doar pe sora ei, am spus. Adică, pe verişoara ei. Şi pe mătuşa ei. Mătuşa locuieşte la Moscova, aproape de mine. Zilele trecute ne-a făcut clătite.

— Foarte frumos, a spus ea. Minunat. Clătite.

Se prea poate să fi fost geloasă pe ea – cred că Rosemary era geloasă pe Tatiana Vladimirovna. Cred că avea şi motive să fie. Petrecusem mai mult timp cu bătrânica asta în ultimele luni decât petrecusem cu mama în ultimii patru ani. Ceea ce însemna că numai una dintre ele văzuse ce devenisem. Slavă Domnului că nu le-am făcut cunoştinţă!

***

Am luat trenul spre casă, cursa de cinci ore, programată după-amiaza. În faţa gării din Sankt Petersburg stătea o femeie bătrână, îmbrăcată într-o pelerină de ploaie, care ţinea în braţe un căţeluş ce părea amorţit de frig. „Leningrad, Oraşul Erou" scria cu litere mari pe acoperişul clădirii de vizavi. În tren, ne-am uitat în tăcere la mlaştinile şi copacii îngheţaţi, unii în picioare, alţii doborâţi de curând în luminişuri nisipoase şi reci. În vagon era o aromă de coniac din Dagestan[1] şi se auzeau, intermitent, diversele tonuri de apel ale telefoanelor mobile. A venit o chelneriţă cu un cărucior. Când am încercat să comand o bere şi un pahar de apă minerală, a spus: „Doar nu vorbiţi serios", holbându-se la mine până când am cerut un coniac în loc. La staţia din Moscova, jumătate din scursura umană a imperiului pierdut părea să fi năvălit în jurul statuii lui Lenin, în holul principal.

Am găsit un taxi care să ne ducă acasă.

— Foarte primitor, a spus mama, uitându-se în jur de la intrare, ca şi cum ar fi avut emoţii să păşească mai departe, de frică să nu dea peste vreo văgăună plină de opiu sau peste vreo temniţă sado-maso amenajată în camera de zi. Ştii cum e ea când vine în vizită: se străduieşte să pară relaxată, dar judecă şi rearanjează totul când nu te uiţi, încercând să facă spaţiul să

[1] Republică autonomă din componenţa Federaţiei Ruse.

semene mai mult cu căminul ei de acasă; făcându-mă să simt că n-o să scap niciodată. O oră mai târziu, am ieșit să ne întâlnim cu Maşa la Cafe Lermontov – un restaurant foarte scump, amenajat ca un conac boieresc, pe Bulvar, din strada mea spre Piața Puşkin.

Privind înapoi, cred că Masei i-a fost rușine în seara aia. Cred că era capabilă să simtă rușinea. Cumva, mama mea era prea mult, nu făcea parte din înțelegere. N-aș putea spune c-a fost nepoliticoasă, doar timidă, într-un fel, și monosilabică, cum n-o mai văzusem niciodată. Purta niște blugi negri băgați în cizme, un pulover negru și se machiase foarte puțin. Zici c-avea de gând să jefuiască o bancă după ce pleca de la restaurant sau să schimbe decorul pe o scenă de teatru. Îmbrăcămintea ei părea să spună *Nu sunt aici, de fapt.*

— Nicholas mi-a spus că lucrezi la un magazin, a zis mama peste farfuria de borș turist-trapski.

— Da, a răspuns Maşa. Lucrez în magazin de telefoane mobile. Și abonamente.

— Pare interesant.

Pauză. Sorbit. Amantele de primă mână de la masa din colț chicotesc și ne distrag atenția.

— Kolia a spus mie că sunteți profesoară, a reușit Maşa într-un târziu.

— Da, am fost învățătoare la clasele primare, a spus mama, dar acum m-am pesionat. Și soțul meu a fost profesor.

Erau o grămadă de găluște și de piroști[1], dar nu era destulă vodcă.

— Mâine o să vizităm Kremlinul, am spus.

— Da, a spus Maşa. Kremlin și Piața Roșie e foarte frumos.

— Da, a intervenit mama. De-abia aștept.

— Fără desert, mulțumesc.

— Nicholas mi-a spus că nu ești din Moscova.

— Nu. Sunt din oraș numit Murmansk. E mai departe de Moscova.

— E bine că ai familia aici.

---

[1] Plăcințele rusești umplute cu carne și ciuperci.

— Familia?

— Tatiana Vladimirovna, am spus.

— Da, a spus Maşa. Da. Avem mătuşă. Da, avem mare noroc.

Maşa şi-a întors privirea de la noi, uitându-se pe geam, apoi în sus, la candelabrele imitaţie secolul al optsprezecelea.

— Sper ca într-o zi să ne vedem în Anglia, a spus mama, ceea ce bănuiesc că s-a simţit obligată să spună, cu toate că, mai degrabă, cred că vorbea cu mine.

Maşa a zâmbit. Întâlnirea a fost un chin, apoi s-a sfârşit.

***

A doua zi, am dus-o pe mama la Kremlin, să vadă bisericile împopoţonate, clopotul masiv fisurat care nu bătea niciodată şi tunul ţanţoş care era prea mare ca să se poată trage cu el. Doi soldaţi de la porţi au încercat să ne tragă pe sfoară cu o taxă „specială" de intrare. Pe urmă am mers în piaţa Izmailovo, ca să aleagă ceva suvenire din talmeş-balmeşul de icoane, colţi de căşalot, căşti de astronauţi, prespapieruri cu Stalin, măşti de gaz, samovare, bumbac uzbec, grenade naziste, păpuşi ruseşti care-i înfăţişau pe Britney Spears şi pe Osama ben Laden, covoare, urşi dansatori maltrataţi şi femeile grase şi triste, îngheţate ce cântau *Kalinka Malinka* pentru turişti. A cumpărat o căciulă de blană pentru tata şi o cutiuţă de bijuterii pe care era pictată o pădure rusească, pentru ea. Luni mi-am luat liber de la muncă şi ne-am dus la cimitirul Novodevicii, unde sunt înmormântaţi Hruşciov şi alţi ştabi, în morminte ţipătoare. Copiii ruşi se aruncau neînfricaţi în jos pe pârtie, pe sănii improvizate, de la zidurile mănăstirii alăturate spre iazul îngheţat de la poale, în timp ce soarele de iarnă târzie se reflecta în domurile argintii. Ne-am dus să vedem staţia de metrou Maiakovskaia în drum spre casă, cu mozaicurile ei strălucitoare de pe plafon, care înfăţişau zepeline, paraşutişti şi avioane de luptă, şi însemnul cu secera şi ciocanul presărat discret printre ele, pe care nu se gândise nimeni să-l îndepărteze încă.

Seara ne-am dus la un concert de muzică clasică la Conservatorul de pe Balşaia Nikiţkaia, în sala mare de concerte, ai

cărei pereți sunt împodobiți cu niște portrete nereușite de compozitori. Am avut parte de o mică scenă la început, pentru că două femei în vârstă stăteau pe locurile noastre și n-am reușit să le fac să se mute decât cu ajutorul unui plasator feroce. Nu-mi amintesc ce s-a cântat, dar îmi amintesc că după antract am privit-o cu coada ochiului pe mama, care se uita în jos, în poală, și i-am văzut mâinile mici, împreunate; își învârtea degetele mari unul în jurul celuilalt și dintr-odată am avut senzația c-o văd pe fetița aceea, într-o vacanță friguroasă din Țara Galilor – că văd omul care fusese înainte să-mi fie mamă, și mi-am dat seama cât de puțin o cunosc.

Am luat-o pe jos până acasă, în sus pe Balșaia Nikițkaia, spre clădirea care găzduiește una dintre agențiile de presă ruse mincinoase, cu ferestrele mari de acvariu, și apoi ne-am plimbat de-a lungul Bulvarului. Jumătate din trotuarul de pe strada mea fusese delimitat cu benzi galbene de plastic, legate de barele de metal, ca la locul unei crime, ca să protejeze trecătorii de țurțurii de gheață periculoși ce atârnau pe la jgheaburi. Mormanul de zăpadă care înghițise Jiguli-ul părea un iglu prăbușit sau o movilă funerară, cu suprafața întărită ticsită de gunoaie, cu sticle pe jumătate îngropate și crengi care se chinuiau să iasă la lumină.

Oleg Nikolaevici era pe palier, ducând o pungă ce mirosea a excremente de pisică, zâmbind resemnat, ca un aristocrat în drum spre ghilotină. Să fiu sincer, la vremea aia deja încercam să-l evit cât puteam, ca să nu fiu nevoit să vorbesc despre prietenul lui dispărut sau să-i văd dezamăgirea din ochi. De obicei, luam liftul, ca să evit locul pe care-l bântuia, ceea ce sunt sigur că deja observase.

— Oleg Nikolaevici, am spus, ea e mama mea, Rosemary.

— Foarte încântat să vă cunosc, a spus Oleg Nikolaevici în rusă.

I-a luat mâna și cred c-a avut de gând să i-o sărute, dar s-a răzgândit. Apoi, în engleza lui rudimentară, a spus:

— Cum place Rusia noastră?

— Foarte mult, a spus ea tare, aşa cum fac unii englezi când vorbesc cu străinii, ca şi cum toţi ar fi nitel surzi. E o ţară frumoasă.

Am tăcut toţi, sufocându-ne în căldura imposibil de controlat de la centrală, cu o atitudine plină de bunăvoinţă. Îmi amintesc c-am observat că ochii lui Oleg Nikolaevici erau foarte roşii, ca şi cum ar fi plâns.

— Niciun semn de la Konstantin Andreievici?

— Absolut nimic, a spus Oleg Nikolaevici.

— Ce face George?

— George nu e niciodată în apele lui în martie.

— Şi dumneavoastră ce mai faceţi, Oleg Nikolaevici?

— În regatul speranţei, a spus Oleg Nikolaevici, nu e niciodată iarnă.

I-am urat noapte bună, la fel şi mama, şi ne-am întors cu spatele să urcăm, când Oleg Nikolaevici a lăsat jos punga cu excremente de pisică şi a apucat-o pe mama de mâneca hainei.

— Doamnă Platt, a spus în engleză, într-un fel de şoaptă de culise, ciudată, aveţi grijă de fiul dumneavoastră. Aveţi grijă!

***

În apartament, mama a dispărut în baie. Stând în bucătărie, auzeam robinetele pornite, apa de la toaletă trasă, dinţii periaţi, spălarea ritualică neelaborată a vârstei resemnate de şaizeci-şi-ceva-de-ani.

Îi cedasem patul meu, iar pentru mine desfăcusem canapeaua din camera de oaspeţi. Am auzit-o intrând la mine în cameră, apoi ieşind din nou şi venind spre bucătărie. Purta o cămaşă de noapte veche, până la genunchi, care fusese probabil mov sau liliachie odată, dar se decolorase şi se făcuse de un gri şters. A mers la frigider să-şi ia nişte apă, dar s-a oprit şi s-a întors spre mine înainte să meargă la culcare.

— Nicholas, ce-a vrut să spună vecinul tău?

— Nu ştiu, mamă. E supărat că şi-a pierdut un prieten. Cred că bea.

Am spus-o, deşi nu credeam că e adevărat. Din câte ştiu, Oleg Nikolaevici era întotdeauna treaz când îl vedeam.

Era tăcută, dar se străduia din răsputeri, era ușor să-ți dai seama.

— Ești sigur de fata asta, Nicholas? De Maşa.

— De ce?

— Voiam doar să spun că mi s-a părut cam... rece. Poate prea rece pentru tine, Nicky.

— Da, am spus, sunt sigur.

— Ești fericit, Nicholas?

A fost cea mai importantă întrebare pe care mi-o pusese în ultimii douăzeci de ani. M-am gândit. Am răspuns cu sinceritate.

— Da, i-am răspuns, sunt fericit.

***

Îi datoram Masei o favoare și a avut grijă să mi-o amintească.

Cred că ne apropiam de mijlocul lui martie. În dreptul încheieturii, pe mâneca dreaptă a hainei mele groase de iarnă, cu omulețul Michelin, se formase un fel de crustă groasă, ca sperma uscată, fiindcă luni de zile îmi ștersesem nasul pe ea, pe străzile înghețate ale orașului. Nu o mai văzusem pe Maşa de o săptămână și ceva, de la seara petrecută la restaurant cu mama. Cred că fusese din nou plecată din Moscova, dar, din nou, nu-mi spusese nimic. Trecusese și mai mult timp de când n-o mai văzusem pe Katia. Ne-am întâlnit toți trei la un restaurant din apropiere de Tverskaia, vizavi de fâșia de asfalt încălzit din fața primăriei. Temperatura era tot sub zero grade, dar Maşa revenise la haina ei de iarnă cu blană de pisică. Katia a întârziat.

— Ți-a plăcut de mama? am întrebat-o.

— Pentru mine a fost foarte interesant. Este – cum se spune în engleză? – speriată. Este persoană speriată. Poate ca tine.

Își prinsese părul într-o coadă de cal, foarte strâns, iar în ochi i se reflecta strălucirea luminilor din tavan. S-a uitat la mine, iar eu mi-am întors privirea. A venit o chelneriță și am comandat vodcă și cotlete.

— Ce mai face mama ta, Maşa? am întrebat-o.

— Nu rău, mi-a răspuns, dar foarte obosită. Îmbătrânită acum.

— Aș vrea s-o cunosc.

— Într-o zi, poate.

— Cum e la muncă?

— Eu prefac că muncesc, ei prefac că mă plătesc.

A intrat Katia. Era doar cu şase luni mai mare decât atunci când o cunoscusem, dar erau şase luni lungi pentru o fată de vârsta ei. I se rotunjiseră şoldurile şi buzele şi posibilităţile. Fuseseră şase luni lungi pentru noi toţi – sau lungi şi scurte în acelaşi timp, aşa cum se-ntâmplă mereu cu iernile ruseşti, care par întotdeauna să nu se mai termine, ţinând o veşnicie, până vine căldura şi ţi se pare că nu au existat niciodată.

Katia şi-a dat jos haina şi s-a aşezat. Sub bluză, pe şold, am zărit un nou tatuaj obraznic.

— Cum merge facultatea? am întrebat-o.

— Bine, mi-a răspuns. Excelent. Sunt numărul doi în serie. Curând o să am examene.

Ne-a povestit pe larg, supărată, cum în seara aia doi bărbaţi se urcaseră în tramvaiul în care era ea şi luaseră câte zece ruble de la fiecare pasager, pretinzând că sunt controlori. Din moment ce aproape niciunul dintre pasageri nu avea bilet, au plătit toţi, deşi ştiau că bărbaţii respectivi erau nişte escroci.

— Îngrozitor, a spus Maşa.

— Chiar îngrozitor, am spus şi eu, de parcă ar fi fost cel mai îngrozitor eveniment din lume.

Au avut două lucruri să-mi spună în seara aia. Unul dintre ele, primul, cel mai inofensiv, îmi dau seama acum, era că în jur de sfârşitul lui mai şi începutul lui iunie aveau de gând să petreacă un sfârşit de săptămână la Odessa şi m-au întrebat dacă mi-ar plăcea să merg cu ele.

— Îţi aminteşti? a întrebat Katia. În fotografii.

Fotografiile pe care mi le arătaseră în prima noastră noapte, la restaurantul plutitor azer, la începutul iernii. Îmi aminteam? Da, am zis, îmi aminteam.

Mi-au spus că aveau un unchi îndepărtat care avea o locuinţă în apropierea plajei, unde puteam să stăm. O să înotăm şi o să mergem în cluburi de noapte. O să fie „marfă", m-a asigurat Katia. O să fie perfect, a spus Maşa. Le-am zis că mi-ar face mare plăcere să merg cu ele la Odessa.

Celălalt lucru de care voiau să vorbească erau banii.

— Stepan Mihailovici are probleme cu bani, bani pentru Tatiana Vladimirovna, mi-a explicat Maşa. Din cauza unor chestiuni cu afacerea lui. El spune că e foarte încet, clădirea asta. E necesar să plătească oamenii lui din Tadjikistan. Poate să plătească la poliţie să aresteze toţi tadjici – e mai ieftin –, dar pe urmă trebuie găseşte alţi muncitori. Poate să dea douăzeci şi cinci de mii la Tatiana Vladimirovna, dar pentru ceilalţi douăzeci şi cinci de mii este problemă. Bineînţeles, Tatiana Vladimirovna nu cere atâţia bani şi aşa Stepan Mihailovici poate să spună simplu că o să primească numai jumate, numai douăzeci şi cinci de mii. Felul ăsta e uşor. Dar ne gândim că este mai frumos dacă el împrumută bani ca să dea ei.

— De ce nu-i dă Stepan Mihailovici banii mai încolo, când o să scape de probleme?

— Şi asta e posibil, a spus Maşa. Dar, la drept vorbind, după ce schimbă apartamente cred că Stepan Mihailovici o să gândească că e mai bine el păstrează banii decât să-i dea la babuşca. Dar dacă datorează bani la cineva mai important, atunci poate plăti. Cum ar fi că datorează bani la un străin. Poate la avocat.

Mi-a luat ceva să pricep. Apoi am spus:

— Când? Când o să aibă nevoie de ei?

— Trebuie să facă înţelegere pentru zi de vânzare. Cred că poate fi după două sau trei luni. Poate curând după Odessa.

Nu mi-am cumpărat niciodată casă la Londra. Locuinţa în care am stat o vreme cu fosta mea prietenă era închiriată (cred că ţi-am menţionat o dată, în drum spre o cină la femeia aia de la fosta ta agenţie, nu-mi mai amintesc cum o cheamă). Am ezitat când preţurile la case erau în creştere, apoi am hotărât să aştept să coboare. Aveam o grămadă de bani care leneveau în contul de la bancă, aşteptând să mă hotărăsc ce să fac cu ei, să mă hotărăsc ce să fac cu viaţa mea când o să fiu mare. Câştigam destul de bine, mai mult decât părinţii mei la un loc: nu mult după noile standarde ruseşti, poate, dar destul ca să mă pot lipsi de douăzeci şi cinci de mii de dolari, câteva luni. De fapt, le mai împrumutasem nişte sume modice unor ruşi – unei secretare de la muncă, unei fete din Siberia pe care o cunoscusem la o petrecere şi care voia să-şi cumpere o motocicletă – şi le primisem

de fiecare dată înapoi. Orice s-ar fi întâmplat, mi-am spus, eu, Maşa şi Katia eram în aceeaşi tabără. În acelaşi timp, cred că am fost mulţumit să scot banii, chiar uşurat – pentru că aşa mă simţeam util, dar, mai mult decât atât, pentru că probabil am ştiut dintotdeauna că trebuie să existe un preţ şi se dovedise a fi banii, cel puţin pentru mine. Cât despre ele, cred că mi i-au cerut fiindcă puteau, de parcă ar fi fost un fel de datorie morală.

Maşa mi-a spus că aveau nevoie de douăzeci şi cinci de mii de dolari pentru Tatiana Vladimirovna. Dar erau şi pentru cina aceea cu mama şi în special pentru weekendul pe care urma să-l petrecem pe plaja de la Odessa, unde poate c-o să stăm în aceeaşi cameră în care Maşa îşi făcuse fotografia aia în oglindă, aproape dezbrăcată, o fotografie pe care încă o mai văd dacă închid ochii, aşa cum un credincios exilat îşi vede icoana preferată.

— Bine, am zis. Spune-i lui Stepan Mihailovici că sunt dispus să-i împrumut banii. Spune-i că insist.

— Bine, a spus Maşa.

— Bine, a spus şi Katia şi a turnat băutură în pahare.

— În cinstea noastră ! a zis Maşa şi am ciocnit, buzele ei fiind umezite de vodca care a alunecat în ea. Mie îmi ardea gâtul şi mi se părea că am pielea lipicioasă şi înfiorată de presimţiri negre.

— Eu nu sunt speriat, am spus.

Când m-am întors acasă în seara aia, am observat o dâră de sânge pe casa scării, care urca de-a lungul treptelor, în dreptul taliei. În faţa uneia dintre uşile de la etajul al doilea, sângele o lua în jos, de parcă persoana care se sprijinise de perete şi de la care provenea sângele s-ar fi prăbuşit acolo. Pe jos se făcuse o mică baltă de sânge, iar lângă ea se găsea o pereche de pantofi vechi şi negri, aşezaţi cu grijă unul lângă altul, cu şireturile legate.

Când am coborât de dimineaţă, sângele fusese şters de pe pereţi, dar pantofii erau tot acolo. Era unul dintre alcoolicii de la ultimul etaj, mi-a spus cineva mai târziu. Căzuse. Nu era nimic îngrijorător, m-a asigurat.

Treisprezece

La sfârșitul lui martie, zăpada maro din Moscova a început să se topească, apoi a încercat să înghețe la loc când temperatura a scăzut o zi, două, trăind pe mai departe ca un mâl scârbos – *sliakot*, îi zic rușii – din care aproape că te aștepți să iasă un braț păros preistoric, care să te tragă după el. Asfaltul și bordura trotuarului de pe partea mea de stradă, unde se adunaseră munții de zăpadă, începeau să reapară încet, formațiunile glaciale cedându-și teritoriile centimetru cu centimetru. Un singur far murdar a apărut din cel sub care era îngropat Jiguli-ul pierdut, făcând semn, ca un ochi injectat cu noroi.

Era sfârșitul lui martie sau poate chiar începutul lui aprilie. Ne-am întâlnit acasă la Tatiana Vladimirovna, care trebuia să semneze contractul preliminar pe care-l pregătisem, folosindu-mă de împuternicirea pe care mi-o dăduse: apartamentul ei de lângă iaz urma să fie schimbat pe noul apartament din Butovo, plus cincizeci de mii de dolari, într-o zi, la începutul lunii iunie. Am luat-o pe Bulvar spre blocul ei, prin zloata de după-amiază. Îmi aduc aminte că în pasajul de la Piața Pușkin era un bătrân care cânta la acordeon, în timp ce în poală i se lăfăia o pisică, dar eram grăbit și nu i-am dat nimic.

Am ajuns mai devreme. Poate că am ajuns mai devreme intenționat, ca să fiu acolo înaintea Katiei și a Masei, fără să știu prea bine de ce. Era doar a doua oară când eram singur cu Tatiana Vladimirovna, prima constând din acele câteva minute din camera de așteptare a notarului, când Katia primise o ofertă mai bună și ne părăsise. În după-amiaza aceea, înainte de venirea fetelor, am aflat că nu era și nu fusese niciodată mătușa lor – nici mătușă în engleză, nici mătușă în rusă, nici mătușă în orice altă limbă. A fost ultima mea șansă.

M-am descălțat. Începuse deja să împacheteze. Pe parchet, de-a lungul holului, erau cutii de carton deschise și pline de hârtii și fleacuri (brațul unui candelabru se ițea dintr-una, precum brațul unui cadavru dintr-un sicriu), plus una sau două sacoșe de rafie pe care le vezi prin aeroporturi, cărate de imigranți. Dar în sufragerie toate lucrurile erau la locurile lor. Fotografia care o înfățișa ca pe o făptură stalinistă lipsită de griji și fotografia soțului ei decedat, enciclopediile prăfuite și telefonul medieval stăteau încă la locurile lor, ca exponatele dintr-un muzeu, secțiunea „cum trăiam noi pe vremuri", împreună cu acea cutie de ceai englezesc, în formă de autobuz, pe care o primise de la mine. Animalele fantasmagorice mă urmăreau de pe celălalt mal al iazului, prin ceața densă a unei după-amiezi. Tatiana Vladimirovna a adus ceai și dulceață.

I-am dat globul de sticlă cu zăpada și catedrala, pe care i-l adusesem de la Sankt Petersburg. A zâmbit ca un copil mic, apoi m-a sărutat pe obraji și l-a pus pe birou, între telefon și fotografia soțului ei.

M-a-ntrebat dacă mi-a plăcut la Sankt Petersburg. Adevărul era că mi se păruse obositor și într-o oarecare măsură bizar, dar am mințit, ca să nu se supere, și i-am spus că mi-a plăcut, era frumos, cel mai frumos oraș din lume. Nu-mi mai amintesc acum dacă eu am iscodit-o sau dacă s-a pornit singură, dar conversația s-a îndreptat în mod firesc de la vizita mea spre trecutul ei: în ziua aia am vorbit despre asediu.

Mi-a spus că acum, de fiecare dată când se gândea la Leningrad, era întotdeauna frig și ningea – s-a uitat la globul meu și a zâmbit –, deși știa că într-o parte din timpul în care locuise acolo trebuie să fi fost și vară și cald și lumină. Desigur, a spus, Sfântul Isac nu era catedrală pe vremea aia. Comuniștii o transformaseră într-un muzeu al ateismului sau într-o piscină, nu-și mai amintea care dintre ele, probabil că-și pierde mințile.

— Totul, a spus, a fost răsturnat cu susu-n jos. La început am ascultat la radio și ni se spunea că suntem eroi și că Leningradul este un oraș-erou și ne-am simțit ca niște eroi. Dar pe urmă oamenii au devenit animale, înțelegi? Și toate celelalte

animale erau hrană. Aveam un câine, un cățeluș, pe care l-am ascuns de ceilalți. Dar tot a murit și-n cele din urmă l-am mâncat chiar noi. Ar fi fost mai bine să-l fi mâncat când era gras!

A râs, un râs rusesc scurt, aprig.

— Cei mai bogați oameni erau cei care aveau cele mai multe cărți, a continuat. Le ardeau, înțelegi?

— Da, am spus, deși firește că nu-nțelegeam.

— Cărțile erau de foc. Câinii, de mâncat. Caii, de mâncat, uneori cât erau încă în viață. Se prăbușeau pe stradă și oamenii alergau cu cuțitele. Ghetele și pantofii erau pentru supă.

S-a oprit, a încercat să înghită, întotdeauna încercând să zâmbească.

— Eram într-un subsol... Îmi amintesc că după război, în tabăra copiilor, mi-au dat o înghețată. Mi-au zis că-s norocoasă.

— Chiar v-ar plăcea să vă-ntoarceți la Sankt Petersburg? am întrebat-o.

— Poate. A închis ochii vreo cinci secunde, apoi i-a deschis. Nu.

Am întrebat-o dacă familia Mașei și a Katiei fusese cu ea în Leningrad în timpul asediului.

— Nu știu, a răspuns. Erau mulți oameni în Leningrad. Mai mulți la început, desigur.

— Nu locuiați împreună?

— Poftim?

— Am crezut c-ați locuit împreună.

— De ce să fi locuit împreună?

— Fiindcă erați rude.

— Rude? Nu, nu sunt rudele mele.

Da, am fost surprins, deși poate surprins ar fi cam mult spus. Dar în acel moment am ales să ascund. Am ales să-i dau cu piciorul ultimei mele șanse.

— Îmi pare rău, Tatiana Vladimirovna, am spus. Am făcut o greșeală. Am crezut că sunteți mătușa lor.

— Mătușa lor? Nu, a spus Tatiana Vladimirovna, dând din cap, dar zâmbind, acum nu mai am niciun fel de rude. Pe nimeni. S-a uitat în altă parte și s-a legănat ușor pe scaun.

— Atunci cum le-ați cunoscut? am întrebat-o cât am putut de calm. Nu voiam s-o alarmez, dar voiam să cunosc adevărul. De unde le știți pe Katia și pe Masa?

— A fost foarte ciudat, a spus, așezându-se mai bine pe canapea, de parcă s-ar fi pregătit pentru o poveste lungă și palpitantă. Le-am cunoscut la metrou.

***

O să mă-ntorc la Tatiana Vladimirovna, promit, dar vreau să dau din nou pe repede înainte, cu câteva ore. Vreau să-ți spun ce s-a-ntâmplat mai târziu în ziua aceea. Cred c-o să te ajute să-nțelegi felul în care mă comportam. Presupunând că vrei să-nțelegi. *Pe mine* m-ajută: uitându-mă înapoi, cele două întâlniri par părți din același eveniment, o mică revelație întinsă pe durata unei după-amiezi și a unei seri.

După ce am plecat de la Tatiana Vladimirovna, am mers cu Paolo să ne-ntâlnim cu Viaceslav Alexandrovici, arpentorul, și cu cazacul. Era într-o duminică, cred, dar trebuia să-i vedem urgent. A doua zi, băncile urmau să elibereze ultima și cea mai mare tranșă a împrumutului: două sute cincizeci de milioane de dolari, plus sau minus un milion. Cazacul ne-a invitat la o clădire de birouri de pe chei, în apropiere de vechea ambasadă a Marii Britanii și peste râu de zidurile de culoarea cărnii ale Kremlinului. Nu era biroul lui, am aflat mai târziu. Mă îndoiesc că avea vreun birou atunci. Avea doar un Hummer, *chutzpah* și *krișa*.

Am urcat cu un lift căptușit cu oglinzi, până la al treilea sau al patrulea etaj, și am intrat într-o sală care avea o masă de conferințe impozantă și ferestre cu vedere la râu. Se înserase și afară era mohorât, dar se vedea cum gheața de jos, de pe râu se curba și crăpa, mari porțiuni din ea frecându-se și ciocnindu-se unele de altele, în vreme ce apa curgea nepăsătoare, un șarpe uriaș, care năpârlea. De-a lungul cheilor, clădirile galbene și cenușii se pierdeau în cerul murdar, luminile de la etajele superioare licărind în întuneric ca niște OZN-uri joase.

Se găsea vodcă (plus niște pâine neagră și murături, pentru a salva aparențele).

— Ceva de băut? ne-a întrebat cazacul, îndreptându-se spre bufet.

— Doar un pahar, a spus Paolo.

— Bine, am spus.

— Nu, mulțumesc, a spus Viaceslav Alexandrovici.

Paolo îl știa de data trecută când lucrase cu noi, dar eu îl mai întâlnisem doar o dată, la începutul iernii, când îl angajaserăm pentru afacerea cu terminalul petrolier. Era un bărbat scund, palid, cu păr des, ochelari sovietici cu lentile groase și privire îngrijorată. Presupun că, dacă voiai, puteai să spui că părea un fel de versiune comprimată sau pipernicită a mea. Costumul îi mirosea a țigări și a Brejnev. Îmi amintesc că avea niște dopuri de vată medicinală băgate în urechi, o măsură de precauție pe care și-o iau unii ruși superstițioși dacă ies afară când sunt răciți.

Sticla de vodcă avea forma unui Kalașnikov. Cazacul a apucat-o de gât și a umplut patru pahare mari. Când mi-a întins paharul, am observat că butonii lui erau niște bancnote miniaturale cu însemnul dolarului.

— Ceva de băut, i-a zis lui Viaceslav Alexandrovici, ordonându-i, nu întrebându-l, în timp ce i-a dat paharul pe care nu-l vrusese.

— În cinstea noastră! a spus cazacul, dându-l pe-al lui peste cap dintr-o suflare, apoi ștergându-se la gură cu mâneca de la sacoul ca de înmormântare. Am ciocnit cu Paolo și am băut. Era de cea mai bună calitate, mătăsoasă, nu te ardea și aproape că nu avea gust.

Viaceslav Alexandrovici a luat o înghițitură și a zâmbit slab.

— Bea, a spus cazacul, fără să zâmbească.

Viaceslav Alexandrovici a răsuflat adânc, ca un scafandru care se pregătea să se afunde, și a dat-o peste cap. După aceea a icnit, iar ochii de cârtiță au clipit și au lăcrimat în spatele lentilelor ochelarilor.

Cazacul a râs și i-a dat o palmă pe spate. Aveau cam aceeași înălțime, dar cazacul avea o constituție masivă, de pușcăriaș care-a ridicat multe greutăți, iar Viaceslav Alexandrovici era cocârjat și burtos, având unul dintre acele corpuri nefericite,

care sunt, cumva, slăbănoage și grase în același timp. S-a aplecat în față, apoi s-a echilibrat la loc și a încercat din nou să zâmbească.

— Bravo ! a spus cazacul. Acum, să ne-așezăm !

Eram acolo ca să autentificăm documentele de care aveau nevoie băncile înainte să scrie ultimul cec sau să apese pe butonul de transfer al banilor. Fiecare avea copii laminate după scrisorile de garanție ale guvernatorului din regiunea arctică. Aveam promisiunile de pompare la capacitate maximă de la Narodneft. Băncile aveau polițele lor de asigurare de risc politic și contractul nostru liniștitor, lung cât o carte. Dar aveam nevoie de cel mai recent raport al lui Viaceslav Alexandrovici, despre stadiul lucrărilor.

Am luat notițe. Ceilalți fumau, Viaceslav Alexandrovici trăgând cu nesaț din țigară, dar părând mai nervos cu fiecare fum. Ne-a spus că superpetrolierul fusese transformat în totalitate și că remorcherele se pregăteau să-l tragă la locul de încărcare. Cele douăsprezece ancore care urmau să-l țină în loc fuseseră scufundate, iar fundul mării fusese pregătit. S-a ridicat în picioare și ne-a făcut o prezentare, pe care a proiectat-o pe un ecran pe perete. Includea desene la scară și fotografii ale unor echipamente țepoase necruțătoare, care forau în mâl. Am văzut o porțiune de conductă pe jumătate îngropată în gheață, ca un cadavru de care se scăpase cu nepăsare, și o imagine încețoșată, care se presupunea că fusese făcută pe fundul Oceanului Arctic. La un moment dat, prezentarea s-a oprit și am văzut picăturile de sudoare de pe gâtul și nasul lui Viaceslav Alexandrovici, care-i dădea pumni computerului, ca să pornească din nou.

În concluzie, ne-a spus că este încrezător că echipamentul este la locul lui, permițând demararea, foarte curând, a exporturilor de petrol, în condiții optime. La sfârșit, și-a fixat privirea pe masă și a început să fumeze de parcă în joc i-ar fi fost chiar viața.

— Vești bune ! a spus cazacul.

Eu și Paolo ne-am consultat. Eram cu mintea în altă parte în seara aia, e adevărat. Dar era oricum o formalitate, în mare parte.

Chiar dac-am fi vrut, era prea târziu să mai sfătuim băncile să se retragă. Şi nu voiam: Viaceslav Alexandrovici părea meticulos, iar Narodneft era încă în joc. Nu ne-am sfătuit prea mult. Paolo a spus că, după părerea lui, băncile ar trebui să elibereze fondurile. Am fost de acord. I-am spus cazacului.

— Bine, a zis, trăgându-se de manşetă.

Dar principalul motiv pentru care-mi amintesc acea seară – motivul pentru care s-a amestecat cu discuţia mea cu Tatiana Vladimirovna de mai devreme, motivul pe care vreau să ţi-l spun – nu este întâlnirea în sine sau tortura pe care i-a aplicat-o cazacul lui Viaceslav Alexandrovici, în treacăt, ca un expert. Este ceea ce am făcut după aia. A fost singura dată în care l-am văzut pe Paolo de-a dreptul furios, chiar şi punând la socoteală ceea ce s-a-ntâmplat mai târziu, şi singura dată când ne-am certat, el fiind omul al cărui scop în viaţă fusese să transforme certurile în înţelegeri, să găsească cuvintele cel mai puţin interpretabile, să treacă cu vederea realităţile neplăcute.

Am încheiat întâlnirea. Palatele iluminate ale Kremlinului ne orbeau cu strălucirea lor de peste râu şi prin întunericul care căzuse brusc. Cazacul ne-a invitat la cină, să sărbătorim.

— Şi după masă, cine ştie? Ochii i-au sclipit, cu gânduri de viol, jaf şi spălare de bani.

Viaceslav Alexandrovici s-a scuzat şi a plecat. Eu, Paolo şi cazacul am mers până la Hummer-ul cu geamuri fumurii al cazacului. Paolo şi-a ridicat gulerul de la haina italienească. Îmi amintesc de căciula de blană pe care o purta cazacul, făcută dintr-un animal pe cale de dispariţie, din acelea pe care bărbaţii ruşi le poartă pe creştete şi care le lasă urechile dezgolite, doar ca să arate cât de viteji sunt ei. În maşină avea un televizor cu plasmă, un frigider şi un şofer cu o cicatrice roşie pe un obraz. Şoferul a coborât geamul, aerul tăios de iarnă târzie intrând cu repeziciune, şi a băgat cealaltă mână sub scaunul din dreapta lui şi a scos un girofar de poliţie cu lumină albastră, pe care l-a trântit pe acoperiş. A apăsat pe un buton şi am pornit-o la drum prin întuneric şi în paralel cu râul, cu lumina noastră albastră intermitentă. Am trecut pe lângă un hotel cu un *brunch* de

duminică de două sute de dolari şi pe lângă Casa de pe Chei, clădirea cu karma rea, în care locuiseră lacheii lui Stalin în anii treizeci, până se mutaseră, şi care în vremea aceea avea un uriaş însemn rotitor Mercedes pe acoperiş. La Kropotkinskaia, de-a lungul zidului catedralei, un şir de bătrâne stăteau în picioare şi murmurau cântece bisericeşti sub felinarele galbene, aşteptând să vadă ce moaşte repatriate – vreo şuviţă de păr de sfânt sau vreo bucată de rotulă de sfânt – erau expuse în ziua respectivă. Păreau ireale, ca nişte figuranţi pe un platou de filmare, acolo, în oraşul acela de desfrâu la lumina neoanelor şi păcat frenetic. Ne-am blocat la semafor, iar cazacul a înjurat şi a lovit cu picioarele în spătarul scaunului şoferului.

Pe Ostojenka, am oprit în faţa unui restaurant-liniuţă-club de fiţe. „Absint", cred că se numea. Girofarul albastru a fost oprit. În zloata de pe trotuar tremura un şir de aspirante la poziţia de iubite de oligarhi, toate sperând să le zâmbească cerberul care făcea *feis kontrol* la uşă. Mulţimea s-a dat la o parte să-i facă loc cazacului, aşa cum cei din trafic îi făcuseră loc să treacă fiindcă avea lumina albastră. Avea o geantă de piele bărbătească, suficient de încăpătoare pentru o armă semiautomată, un model care făcea furori în rândurile matahalelor pline de bani din Moscova – nişte accesorii atât de ţipătoare, încât deveneau cumva ameninţătoare, de parcă ar fi provocat pe cineva să îndrăznească să le fure. A scos ceva din geantă, l-a fluturat pe la nasul namilelor de la intrare şi a intrat pe tărâmul făgăduinţei. Ne-am luat după el şi i-am dat paltoanele angajatei drăguţe de la garderobă.

— Ce-a fost aia? l-am întrebat după ce ne-am aşezat.

— Ce anume? a spus cazacul, poruncindu-i chelnerului să vină, cu un semn leneş cu degetul. Aerul era plin de fum, techno rusesc şi aroma femeilor de lux.

— Ce le-ai arătat namilelor?

A deschis geanta şi a scos o legitimaţie care avea un vultur bicefal pe o parte, iar pe cealaltă, o fotografie tip paşaport. Atesta că lucrează pentru secretariatul pe probleme economice de la Kremlin. A învârtit legitimaţia contrafăcută între degete.

— Interzis, a spus el, înseamnă doar scump.

A comandat cocktailuri, iar când au venit, cazacul s-a ridicat în picioare să țină un toast, apoi încă unul și încă unul:

— În cinstea prieteniei noastre... a cooperării noastre... fie ca familiile voastre să prospere... fie ca țările noastre să trăiască mereu în pace... să veniți să ne vizitați în nord. Toastul rusesc este visul lichid al unei altfel de vieți.

— Tot am vrut să te-ntreb ceva, am spus.

— Orice, a spus cazacul, desfăcându-și brațele și făcând ochii mari.

— Ai auzit de o companie numită MosStroiInvest? Eram curios.

— MosStroiInvest? MosStroiInvest... Nu, nu cred. Poate, da, poate. De ce?

— Am o prietenă care vrea să cumpere ceva de la ei. Un apartament, și vreau să știu dacă sunt de încredere.

— Înțeleg, a spus cazacul. O să mă interesez, bine? O să-i întreb pe prietenii mei din construcții și-o să-ți spun. Săptămâna viitoare, probabil. E bine?

— Îți mulțumesc.

— Acum, a zis cazacul, am și eu ceva să te-ntreb, prietene. De fetele alea. Mi-a făcut semn cu degetul, mucalit.

— Ce fete? a-ntrebat Paolo.

— Te-ai culcat cu una, a continuat cazacul, sau cu amândouă? Poate cu amândouă odată?

— Sunt surori, am spus.

— Cu atât mai interesant, a spus cazacul. Cred că erau antrenați să facă asta, agenții ruși: să afle ceva despre tine, să prindă din zbor o informație cât de mică, pe care apoi s-o folosească împotriva ta, așa încât să-ncepi să te-ntrebi de unde știu, ce altceva ar mai putea să știe, cui ar putea să-i spună, și să-ți faci griji.

— Sunt fete bune, Nicholas?

— Așa cred, da.

— Ai grijă, a spus cazacul. Uneori, în Rusia noastră, oamenii nu sunt chiar ceea ce par. M-ai înțeles?

Cazacului i-a sunat telefonul (soneria de apel era *The Final Countdown*[1]). A răspuns, a bălmăjit ceva, apoi a ținut un ultim toast, preferatul tuturor capetelor seci din Moscova:

— Să ni se scoale mereu și s-avem mereu bani! I-a dat cardul chelnerului, ne-a sărutat pe amândoi pe obraji, i-a spus „ciao" lui Paolo și a plecat.

De atunci nu l-am mai văzut și nu am mai vorbit cu el niciodată, cu excepția unor dăți, peste câteva luni, la știrile de la televizor – în timpul ultimului război din Caucaz, după ce devenise adjunctul ministrului apărării –, când mi s-a părut că-l zăresc zâmbind afectat în fundal, în timp ce președintele i se adresa națiunii ruse furioase.

— Barbar, am spus în barbă, sau poate c-a fost ceva mai puțin politicos.

Fie din cauză că nu-mi dădea dreptate sau că în sinea lui știa că am dreptate, fie din cauză că nevastă-sa îl bătea la cap pentru noul model de BMW sau un nou lifting, fie din altă cauză care-mi scăpa, lui Paolo i-a sărit țandăra.

— Te crezi așa de diferit de el, Nicholas? A rânjit, dezvelindu-și dinții, și a părut dintr-odată bătrân în lumina mov din restaurant. A început să vorbească ușor stricat. Domnul Gentleman Englez, crezi tu că ei fac lucrurile atât de diferit la Londra? Da, sunt mai subtili, *ecco*, mai drăguți, mai curați – aici s-a făcut că se spală pe mâinile osoase –, dar este la fel. În Italia, la fel. În peste tot la fel. Puternic și slab, cu putere și fără putere, bani bani bani. Nu e din cauza Rusiei. Asta-i viața. Viața mea, Nicholas, și viața ta la fel.

Poate că mă gândeam la ce nu-i spusesem Tatianei Vladimirovna mai devreme. Se prea poate ca o parte din mine să fi simțit nevoia să se prefacă – încă, în noaptea aia mai mult ca niciodată – că eram mai bun decât eram. Mai bun decât sunt. I-am spus că, după părerea mea, n-are dreptate. I-am spus că nu

---

[1] *Numărătoarea finală* (engl.), melodie cântată de grupul rock suedez Europe.

eram la fel. Noi aveam reguli, aveam limite. I-am spus că eu nu eram la fel.

— Nu? a spus Paolo. Atunci mai spun ţie ceva, domnule Gentleman Englez. Cazacul ăsta este cum ne câştigăm noi bonusul, înţelegi? Nu cazac, nu bonus. Eşti sigur că eşti aşa diferit? Eşti sigur? Tu şi eu, noi suntem puricii de la fundul cazacului.

Nu s-a teminat aici. Paolo avea un strop de sânge maro în corneea albicioasă a unuia dintre ochi. După o vreme, nu am mai putut să mă cert. Am întors capul şi m-am uitat pe fereastră, spre domul caraghios al catedralei. Nişte adolescenţi fumau şi se sărutau în zloata din jurul statuii unui revoluţionar uitat.

Asta era lecţia, aceeaşi lecţie, de fapt, pe care am învăţat-o acasă la Tatiana Vladimirovna: că nu eram diferiţi. Eu nu eram diferit. Poate că eram mai rău.

Am ridicat paharul de cocktail aproape gol şi am spus:

— Pe-afară-i vopsit gardul, înăuntru-i leopardul!

— Bine, a zis Paolo. In cinstea leopardului!

Am ciocnit.

***

Se cunoscuseră la metrou, îmi spusese Tatiana Vladimirovna, la fel ca mine cu Maşa. Mi-a povestit că se dusese la piaţa Dorogomilovskaia, să cumpere nişte crap – pe care, îmi amintesc că menţionase, îl lua viu şi-l ţinea în cadă –, iar fetele o ajutaseră cu sacoşele la staţia Kievskaia. Mi le închipui flancând-o pe coridorul dintre platforme, sub mozaicurile amăgitoare, care înfăţişează prietenia ruso-ucraineană. Se întâmplase în iunie, mi-a spus Tatiana Vladimirovna, iar eu mi le-am şi închipuit îmbrăcate în rochiţe de vară, zâmbitoare, fermecătoare şi puternice, iar pe Tatiana Vladimirovna transpirând într-o bluză cu mânecă scurtă şi o fustă prea groasă.

Mi-a spus că ajunseseră să ţină unele la altele ca rudele, chiar şi în acest scurt răstimp. Dar nu, a adăugat, nu era mătuşa lor de-adevăratelea. Am stat acolo, frământându-mi mâinile, şi n-am spus nimic. Mâinile mele arătau ca mâinile altcuiva. Bănuiesc că se gândiseră că o mătuşă va face povestea mai plauzibilă, mai

puţin incriminatoare şi că, dacă vor avea grijă, nu va ieşi nimic la iveală.

— Nu-ţi face griji, a spus Tatiana Vladimirovna, zâmbind, nu este important.

Privind în urmă, mă-ntreb dacă nu cumva încerca să-mi spună: *Nu-ţi face griji de nimic.*

Pluteam în derivă spre vârsta de patruzeci de ani. Plutisem în derivă spre Moscova şi spre Maşa şi spre afacerea asta. Asta era doar o altă încercare, o minciună peste care trebuia să trec şi cu care trebuia să trăiesc. Nici măcar nu era una chiar aşa de dificilă, ca să-ţi spun adevărul. Probabil că adevărul – adevărul despre mine, vreau să spun, şi cât de departe eram în stare să merg – a fost acolo tot timpul, foarte aproape, aşteptând să-l descopăr.

Am schimbat subiectul. Mi-am băut ceaiul. Am spus că-mi pare foarte bine că iarna se apropie de sfârşit. I-am spus că ne gândeam să plecăm la Odessa. Când au venit fetele, niciunul n-a suflat un cuvânt în legătură cu ce-mi povestise Tatiana Vladimirovna. Era limpede că alesese să treacă totul sub tăcere. Ne-a servit cu prăjituri şi ciocolată. A semnat formularele pe care trebuia să le semneze.

Mai târziu am scos douăzeci şi cinci de mii de dolari de la bancă şi, împreună cu Maşa, m-am întâlnit cu Stepan Mihailovici într-un club de jazz pustiu de lângă Conservator, care avea nişte separeuri întunecoase, ca să-i dau banii (pe care, cu un gest teatral, a refuzat să-i numere). I-am spus Olgăi tătăroaica să nu se mai deranjeze să strângă documentaţia pentru apartamentul din Butovo. Pe acelea le-aveam, i-am spus. Am dus-o la barul super elegant din hotelul de lângă Balşoi, aşa cum îi promisesem.

Paisprezece

Din experiența mea, puteai măsura nivelul de depravare dintr-un oraș slav în funcție de cât timp trecea din momentul în care soseai în el până când cineva îți oferea o femeie. La Odessa, nici n-am ieșit bine din aeroport și s-a întâmplat. În vreme ce ieșeam din terminalul sovietic de la sosiri și ne îndreptam spre mașina lui, taximetristul m-a întrebat dacă nu vreau să cunosc niște fete. Faptul că aveam deja două fete cu mine nu a părut să-l descurajeze.

Era, cred, primul weekend din iunie. Chiar înainte să decolăm din Moscova a nins iar – zăpada nenorocită de sfârșit de mai, prin care Dumnezeu le spune rușilor că n-a terminat încă cu ei. Dar, înăuntrul avionului desprins parcă din *The Flintstones*, te coceai ca-ntr-o *bania*. Undeva, foarte aproape de urechea mea, un vaiet ascuțit de la motor a devenit din ce în ce mai puternic, până când a părut inevitabil că, într-un sfârșit, ne vom prăbuși. Am stat pe un scaun de la culoar, vizavi de un om de afaceri ungur, nebun și gras, care în prima jumătate de oră a zborului s-a holbat la mine și a înjurat în patru sau cinci limbi, de parcă ar fi căutat ceartă. Apoi s-a calmat, și-a șters fruntea și s-a plâns de schimbările din Ucraina de la venirea la putere a noului președinte (poate l-ai văzut pe la știri – tipul cu fața distrusă, ca urmare a încercărilor rușilor de a-l otrăvi). După părerea ungurului, Ucraina nu mai era destul de coruptă.

— Acum șase luni, a spus el cu părere de rău, știam cui, când și cât să-i dau, pentru orice. Acum e imposibil să mai miști ceva.

Avionul mirosea a transpirație și a coniac. O stewardesă s-a postat lângă toaleta din spate, gata să oprească alarma de incendiu în schimbul unei mici atenții. Doi ruși beți au dansat o gigă

pe culoar, la aterizare, în timp ce pasagerii din jurul lor le-au ținut isonul, aplaudându-i.

Căldura de început de vară de la Marea Neagră mi-a lins pielea în vreme ce ne-am poticnit pe trepte și am traversat pista plină de crăpături. Nu era cald de-a binelea, nu încă, dar părea un paradis. M-a încercat o senzație veche, copilăroasă, de stinghereală, un sentiment pe care mi-l aminteam din cele două sau trei excursii cu familia la Costa Brava – exuberanța obraznică și scuzabilă de a fi ajuns într-un loc care nu era de fapt al meu, de a fi scăpat într-un fel basma curată.

Scăpasem. Eram la Odessa: practic, în Ucraina, dar pentru ruși încă o nirvana de basm, de depravare și evadare. Maşa și Katia mergeau alene în fața mea, îmbrăcate în rochii scurte și cu sandale cu toc, pe care și le puseseră când eram încă în aer. Trăgeau după ele niște valijoare Louis Vuitton contrafăcute, purtau ochelari de soare ca vedetele de cinema, afișau niște zâmbete largi și nu purtau, eram sigur, lenjerie intimă. Maşa a deschis o umbrelă de soare de un roșu aprins, care se mișca în același ritm cu fundul ei.

Dădeau impresia că au ceva de sărbătorit. Aproape o făcuseră. Sau aproape o făcuserăm. Când am plecat la Odessa, nu mai erau necesare decât niște vizite la bancă, după care se termina totul. Vameșului ucrainean îi era greu să descifreze pașaportul meu exotic. O femeie bătrână care stătea la coadă în spatele meu m-a bătut pe umăr și m-a întrebat cu o voce plângăcioasă:

— N-ai să-i dai ceva, tinere?

În cele din urmă, vameșul a pus ștampilele și am ieșit grăbit din vamă, ca să le-ajung din urmă pe fete. Le-am găsit în sala de sosiri, negociind cu taximetristul (incisivi de aur, haină de piele pentru toate anotimpurile și pantofi lucioși, destul de ascuțiți ca să culeagă fire de păr cu ei).

Ne îndreptam spre parcare, când m-a întrebat.

— Vreți să cunoașteți niște fete?

Am râs ca un străin nervos. Și Katia a râs.

— Vrei? a spus Maşa, cu o voce pe care n-am recunoscut-o, ironică, dar într-un fel furios şi batjocoritor şi decisiv. Vrei să cunoşti nişte fete, Kolia?

***

Cu vreo cinci săptămâni înainte de plecarea noastră la Odessa, cândva pe la sfârşitul lui aprilie, se oprise alimentarea cu căldură a Moscovei. Eram acasă cu Maşa – era îmbrăcată cu halatul meu şi se uita la televizor la un reality show, iar eu mă bucuram de un preludiu uşor cu noul meu BlackBerry –, când am auzit pocnetul inconfundabil din ţevile de încălzire: semnalul de început al verii, al comprimării urgente a vieţii şi a dorinţei în câteva luni scurte de căldură. Marele dezgheţ începuse, zăpada şi gheaţa curgând de pe acoperişuri ca o ploaie de joasă altitudine. În restaurante, străinii îşi zâmbeau, ca nişte supravieţuitori ai unei catastrofe, care răsuflau uşuraţi, fără cuvinte. Se terminase cu acel du-te-vino între clădirile supraîncălzite şi străzile congelate, cu nesfârşitul şir de haine puse şi date jos, cu maratonul iernii ruseşti, prin care nicio fiinţă întreagă la cap nu s-ar oferi să treacă de bunăvoie. Părea un miracol.

Şi noi aveam o perioadă călduroasă şi liniştită, eu şi Maşa. Nu era reală, îmi dau seama acum şi poate că îmi dădeam seama şi atunci. Dar într-un fel a fost cea mai reală perioadă, cea mai onestă. Era încă dragoste, deşi la vremea aceea puteai să-i spui şi dependenţă. Simt nevoia să-ţi spun toate lucrurile astea, trebuie, cred. Îmi pare rău dacă dor.

Am vorbit. Mi-a povestit despre iernile copilăriei ei şi despre războiul între clanurile mafiote care puseseră stăpânire pe oraşul ei la începutul anilor nouăzeci, golanii primarului de o parte şi bătăuşii guvernatorului, de cealaltă. Când unul dintre gangsteri era ucis, şi-a amintit, prietenii lui îi ridicau o statuie în mărime naturală în cimitir, care-l reprezenta cu cheile de la maşină: oamenii le numeau „monumentele funerare ale capitalismului de început". Mi-a spus cum, în adolescenţă, visase să ajungă la Moscova, sau, dacă nu la Moscova, atunci la Sankt Petersburg, iar dacă nu, atunci poate la Volgograd sau Samara sau Nijni

Novgorod, undeva civilizat, a spus, oriunde s-ar găsi slujbe și cluburi de noapte ca lumea, altundeva. I-am povestit și eu niște lucruri, chestii pe care nu le-am mai discutat cu nimeni altcineva, poate doar cu tine. Nu secrete, în sensul strict al cuvântului, fiindcă atunci nici nu aveam prea multe. Mai mult, știi tu, sentimente și temeri – în legătură cu slujba mea, cu viitorul, cum o să sfârșesc singur.

Chiar am discutat din nou, dar mai mult ca și cum ar fi fost un joc sau un scenariu, despre cum o să vină ea într-o zi să locuiască la Londra cu mine, deși începuse să pară îndoielnic că eu însumi o să reușesc să fac asta: începusem să mă simt ca unul dintre expații aceia incurabili de care auzi peste tot, care stau prea mult în Africa și nu mai rezistă când ajung din nou în Blighty. Nu mai aveam o imagine în cap despre cum ar fi viața la Londra, fără zăpadă, *dacea* și taximetriști armeni beți. Pierdusem orice idee despre mine. Aveam sindromul expatului de cursă lungă, care poate fi, cred, o versiune extremă a senzației de plutire în derivă, ce pare să-i zăpăcească pe unii dintre cei care ajung la vârsta de mijloc. Și Maşa era în derivă, în felul ei, dar ea părea să știe încotro se îndreaptă.

De două sau trei ori m-am dus și-am așteptat-o să iasă din tură, de la magazin, și ne-am plimbat pe chei sau am mers să bem ceva într-un bar irlandez de pe Piatnițkaia. Odată am mers să vedem icoanele din Galeria Tretiakov, alunecând în papucii de plastic caraghioși pe care ești obligat să-i încalți în muzeele rusești, eu simțindu-mă jenat, până am realizat că toată lumea îi poartă. Maşa știa numele tuturor sfinților și care era orașul nefericit pe care Ivan cel Groaznic sau altcineva îl prăda, dar de fapt nu era interesată, iar eu doar mă prefăceam. Părea tandră, cel puțin uneori, lăsându-mă s-o iau în brațe după aceea și o dată sau de două ori punându-și una dintre cămășile mele prost călcate ca să-mi aducă cafeaua de dimineață.

Grație Olgăi, aveam aproape toate actele pentru vechiul apartament al Tatianei Vladimirovna. Chiar înainte de Ziua Victoriei, eu, Maşa și Tatiana Vladimirova am mers la cabinetul unui psihiatru, să-l luăm pe singurul care ne mai lipsea:

un certificat care să confirme că Tatiana Vladimirovna era în deplinătatea facultăților mintale când a fost de acord cu afacerea (Katia învăța pentru examene, mi-a spus Masa, și nu a putut să vină). O babușca, o gazelă frumoasă și rece și un străin ochelarist: o combinație suspectă, îmi închipui, în ochii oricui s-ar fi deranjat să bage de seamă.

***

Orice sistem de transport subteran are regulile lui scrise și nescrise. La Londra, la metrou, trebuie să stai pe partea dreaptă pe scările rulante, să acorzi prioritate la coborârea din tren, să nu vorbești niciodată cu străinii și să nu te săruți niciodată în vagoane înainte de micul dejun. La Moscova, cu o stație înainte de cea la care cobori, trebuie să te ridici și să înlemnești cu fața la ușă, în formație cu ceilalți pasageri care coboară, ca soldații care așteaptă să pornească la luptă sau creștinii într-o arenă romană. Apoi îți faci loc cu coatele până ajungi pe peron, la fel cum bunicuțele fioroase își fac loc cu coatele ca să intre în vagoane.

În ziua în care ne-am dus după certificat, ne-am ridicat la Krasnoselskaia și am coborât la Sokolniki. Afară, câteva creste de gheață se refugiaseră prin șanțuri, mulându-se pe bordurile care se fărâmițau, iar la picioarele felinarelor se mai vedeau câteva petice de zăpadă cenușie, murdară. Asfaltul părea scăldat într-un sos sleit. Dar fetele erau din nou în fuste scurte. Străzile miroseau a bere și a revoluție. Clinica pe care-o aleseserăm era ascunsă într-un labirint de blocuri sovietice cu șapte etaje, jerpelite. În jurul și printre ele șerpuiau țevile de încălzire grase, neîngropate, ca la exteriorul centrului de arte din Paris, dar nu la fel de colorate, și căptușite cu azbest. Am intrat, am trecut pe lângă asistentele care fumau în hol și am urcat două etaje, până la secția de psihiatrie. Se simțea un miros ușor de gaze și se auzea ceva care picura. Am văzut doi pacienți în halate de spital, unul dintre ei purtând o pălărie de pai, cu boruri largi. Psihiatrul avea o diplomă înrămată pe perete, ochelari à la John Lennon și era neras de câteva zile. Pe birou avea un teanc de hârtii în

dezordine, un telefon roșu vechi și două pahare de plastic, unul răsturnat. Halatul alb era pătat de sânge.

— Consumă alcool?

— Nu, am spus.

— Nu, a spus Maşa.

— Domnule doctor, a spus Tatiana Vladimirovna, încă n-am murit. Pot să vă răspund și singură la întrebări.

— Și dacă bea, a precizat doctorul, tot se poate obține certificatul. Numai c-o să fie ceva mai scump. Și-a împreunat mâinile pe birou și a zâmbit.

— Sunt trează, a spus Tatiana Vladimirovna.

Doctorul a strâmbat din nas. A notat ceva. Părea dezamăgit.

— Droguri? a întrebat, cu speranță în glas.

Tatiana Vladimirovna a izbucnit în râs.

— Cine sunteți dumneavoastră? m-a întrebat, dintr-odată înțepat, în limita acceptabilă.

— Sunt avocatul dânsei, am spus.

— Avocatul? Am înțeles.

A frunzărit hârtiile. A trecut la testul de evaluare a sănătății mintale.

— Care este numele dumneavoastră? a întrebat-o pe Tatiana Vladimirovna, aplecându-se peste birou.

— Iosif Vissarionovici Stalin, a zis Tatiana Vladimirovna.

Nu i se citea nimic pe față, de parcă ar fi fost un jucător de poker – sau poate la mijloc era experiența ei de la interogatorii, de pe vremuri –, și a ținut-o așa destul, cât să creadă doctorul că ar avea un pretext ca să mărească tariful. Apoi a spus:

— Era o glumă.

Și-a dat numele real, data de naștere, i-a spus numele președintelui-nevăstuică și unul sau alte două răspunsuri pe care ar fi putut să le scornească și nebunii adevărați. Am plătit patru sute de ruble, plus alte trei sute pentru (potrivit psihiatrului) munca de secretariat. Am luat certificatul care atesta că Tatiana Vladimirovna era în deplinătatea facultăților mintale și am plecat.

După aceea, am mai văzut-o o dată sau de două ori înainte să plecăm la Odessa. De data aceasta sunt sigur de dată. Era 9 mai: Ziua Victoriei.

***

Le-am invitat la mine acasă – pe Maşa, pe Katia şi pe Tatiana Vladimirovna. Urma să ne uităm la televizor, la parada militară de tancuri şi rachete din Piaţa Roşie, apoi să ne plimbăm pe Bulvar spre Piaţa Puşkin, ca să vedem focurile de artificii comemorative explodând deasupra Kremlinului.

A fost o după-amiază frumoasă. Eu şi Maşa am aşezat masa: *blinii* şi somon afumat şi restul mâncării. În ziua aia m-a făcut să simt că eram ca orice alţi doi îndrăgostiţi care te invită la masă şi care-ţi arată cât sunt de fericiţi şi cât de bine se pot înţelege din priviri, ce iubire eficientă au, cât de uşor se ciondănesc şi cât de repede se împacă. După paradă, la radio s-au difuzat cântece patriotice, iar Tatiana Vladimirovna ne-a învăţat nişte dansuri din vremea războiului, cred că un vals şi încă unul pe care nu mi-l mai amintesc. Întâi a dansat cu mine, în vreme ce Maşa bătea din palme, iar Katia râdea, apoi le-a arătat fiecăreia în parte. După aia am mutat măsuţa de cafea de la IKEA într-un capăt al sufrageriei şi am dansat cu toţii, eu mai mult cu Maşa, care era îmbrăcată într-o rochie de vară de un verde pal, iar Tatiana Vladimirovna, cu Katia. Tatiana Vladimirovna era lac de sudoare, zâmbind şi ţopăind de colo-colo cu Katia, de parc-ar fi fost o adolescentă şi o dată sau de două ori a scos o strigătură ascuţită ciudată, ţărănească, un zgomot ce părea să vină din gât şi mai adânc, din memoria sau din genele ei.

În cele din urmă s-a aplecat, gâfâind, în timp ce noi trei ne-am prăbuşit pe canapea.

— Bravo, copii! ne-a felicitat. Bravo! Şi vă mulţumesc.

Obsesia asta legată de război pe care-o au ruşii mi s-a părut întotdeauna cam bolnăvicioasă. Dar în după-amiaza aceea mi-am dat seama că exuberanţa Tatianei Vladimirovna n-avea nimic de-a face cu Stalin sau cu frontul de est sau cu orice alt-

ceva de felul ăsta. Era vorba despre iubirile pierdute și despre tinerețe și sfidare și despre călătoria la Yalta, din 1956.

După ce-am dansat, Maşa a adus documentele.

— Tatiana Vladimirovna, a zis ea, vreau să te anunț că Kolia a adunat toate actele pentru noua ta casă din Butovo. Actul de proprietate, certificatul tehnic – tot ce trebuie pentru a ne asigura că vânzarea va fi legală și lipsită de probleme. Uite!

A ridicat și apoi răsfirat un teanc de hârtii, ca o ducesă din Sankt Petersburg cu evantaiul ei.

— Și avem și toate actele pentru apartamentul ăsta, pe care va trebui să-l vadă și Stepan Mihailovici. A luat dosarul pe care Olga tătăroaica îl pusese cap la cap și pe care i-l dădusem eu mai devreme.

— Arată-le și lor, Kolia, mi-a zis Katia zâmbind.

— Da, te rog, Nikolai, a spus Tatiana Vladimirovna. Sunt convinsă că sunt toate-n regulă, dar aș vrea să mi le explici și mie. După aia o să fiu cât se poate de-mpăcată.

— Uite-aici, Kolia, a zis Maşa și i-a dat ei evantaiul de acte și dosarul.

În Rusia, încă nu s-a inventat un document pe care să nu-l poți cumpăra. În Paveleţkaia, în pasajul subteran care face legătura între metrou și turnul ăla stupid în care munceam, poți să cumperi diplome de licență, permise de reședință și atestate de neurochirurg. Uneori, falsurile sunt într-adevăr autentice, în sensul că sunt întocmite de funcționari corupți din universități sau de la primărie sau din administrația Kremlinului (există o piață animată de acte în alb, rămasă din anii '90, unde se pot fabrica contracte antedatate, pe hârtie filigranată). Unele dintre ele sunt falsuri bătătoare la ochi. Nu știu de unde luase Maşa documentele pentru Butovo, pe care le-am văzut pentru prima oară în după-amiaza aceea. Erau destul de convingătoare, cu toate parafele corecte și o adevărată erupție de timbre verosimile. Probabil că exista ceva ciudat legat de semnături și de umbra pe care un fotocopiator o lăsa uneori într-unul sau două colțuri alburii, dar nimic prea evident sau alarmant.

Am pus hârtogăraia pe masa din bucătărie și m-am așezat la ea împreună cu Tatiana Vladimirovna. Am trecut mai întâi rapid prin actele vechiului ei apartament. Apoi i-am arătat documentul care enumera facilitățile clădirii din Butovo și altul care arăta că nimeni altcineva în afară de ea nu era trecut ca locatar al apartamentului care urma să fie al ei. Si pe cel care-l identifica pe Stepan Mihailovici ca proprietarul de drept actual.

Era o după-amiază plăcută și ar fi fost păcat s-o stric. Mergeam la Odessa și ar fi fost păcat să stric și excursia. Ar fi fost complicat să dăm înapoi, din punctul în care ajunseserăm deja. Dar realitatea era mai rea și mai simplă decât oricare dintre explicațiile alea. N-am simțit aproape nimic, trebuie să-ți spun, în timp ce o ghidam pe Tatiana Vladimirovna printre acte, în Ziua Victoriei. Mi s-a părut inevitabil, aproape firesc. Îmi dau seama cum sună, dar n-am ce altceva să spun.

— Excelent! a zis, după ce le-am trecut pe toate în revistă. Nikolai, ești un înger.

— Da, a zis Masa, Kolia e îngerul nostru. Și-a trecut mâna prin părul meu, foarte ușor, o singură dată.

— Cu plăcere.

— Hai să mergem! a zis Katia, ridicându-se în picioare și întinzându-se. În curând o să vină focurile de artificii.

***

Am dat peste Oleg Nikolaevici când am ieșit în noaptea aia. Am coborât cu liftul, evitând astfel palierul lui, dar tocmai intra pe ușa din față a clădirii, în timp ce eu tocmai o deschideam. Purta o cămașă albă la costumul negru, de parcă ar fi fost cântăreț de jazz sau antreprenor de pompe funebre, și avea o servietă care, mai mult ca sigur, era goală. Masa și Katia erau în urma mea, iar Tatiana Vladimirovna, în urma lor.

L-am felicitat pentru marea victorie a țării lui, așa cum fac rușii de Ziua Victoriei. M-a felicitat și el pentru victoria Marii Britanii.

— Cinste bunicului dumneavoastră! a zis. Îi povestisem odată, când vorbeam mai des cu el, despre convoaie și despre legătura familiei mele cu Rusia.

— Oleg Nikolaevici, am zis, dați-mi voie să vi le prezint pe prietenele mele Maşa și Katia.

— Da, da, a spus el de parcă le-ar fi recunoscut. Prietenele dumneavoastră.

— O Zi a Victoriei fericită! i-a urat Katia chicotind. Erau ca reprezentanții prudenți ai unor civilizații diferite, care din întâmplare vorbeau aceeași limbă.

— Da, a zis Oleg Nikolaevici. Și vouă la fel, fetelor.

— Așadar, a zis Maşa, e timpul să plecăm. Scuzați-ne, vă rugăm.

Oleg Nikolaevici s-a lipit de zid, ca să le lase pe fete să treacă. L-au atins ușor și au ieșit în stradă.

— Numai bine, a zis el încet.

Tatiana Vladimirovna era încă înăuntru, lângă mine. Nu-mi venea nimic în cap ca să explic cine era, așa că i-am zis doar numele.

— Încântat să vă cunosc, a spus Oleg Nikolaevici.

— Asemenea, a zis Tatiana Vladimirovna.

Am văzut precauția din amândouă perechile de ochi, i-am simțit cum se măsoară unul pe altul, ca să-și ghicească mediul de proveniență, educația, cantitatea de sânge care a fost ștearsă de pe mâinile lor sau ale familiei lor – genul de socoteli instant pe care le fac rușii mai în vârstă, într-un fel cam ca englezii care se evaluează unii pe alții după pantofi, accente și tunsori. Apoi privirile li s-au îmblânzit, umerii s-au relaxat, scuturile au căzut.

— Și te felicit și pe dumneata, TatianaVladimirovna, a zis Oleg Nikolaevici.

— Șaizeci de ani, a zis ea. Șaizeci au trecut?

— Mai mult sau mai puțin, a spus el.

Bănuiesc c-avea cu șase sau șapte ani mai mulți decât el, dar trecuseră amândoi prin aceleași experiențe – războiul, Stalin, tot coșmarul rusesc. Erau amândoi suficient de bătrâni ca să fi crezut în ceva, chiar dacă lucrul în care crezuseră se dovedise

a fi o înşelăciune. Majoritatea celor mai tineri, şi să fi vrut, şi tot n-aveau nimic în care să creadă. Nici comunismul, nici pe Dumnezeu. Până şi amintirea lui Dumnezeu fusese uitată.

— Am fost la Kazan, a spus deodată Oleg Nikolaevici. Pe Volga. Tatăl meu era tehnician într-un laborator de fizică. Am stat departe de Moscova timp de doi ani.

— Leningrad, a zis Tatiana Vladimirovna, doar numele oraşului, nimic altceva.

Oleg Nikolaevici a dat din cap.

Am dat să ieşim pe uşă, când el a zis:

— O clipă, Nikolai Ivanovici. O clipă, numai.

Tatiana Vladimirovna a ieşit în înserarea aproape caldă, să stea cu fetele, în timp ce eu şi cu el am rămas în uşă. Femeile erau la câţiva metri depărtare de noi. Cred c-ar fi putut să audă ce vorbeam, dacă s-ar fi străduit şi dacă şi-ar fi dorit.

Oleg Nikolaevici a spus:

— Se montează un jacuzzi.

— Unde?

— În apartamentul lui Konstantin Andreievici. S-a mutat cineva acolo.

Nu mă mai gândisem de multă vreme la prietenul lui Oleg Nikolaevici şi, ca să fiu sincer, nu prea-mi păsa.

— Cine?

— Nu ştiu. Nu ştiu. O femeie pe care-o cunosc şi care locuieşte în clădire mi-a spus. Ea l-a văzut.

— Ce anume?

— Jacuzziul.

A aşteptat un răspuns, dar n-aveam nimic de spus despre jacuzzi sau despre prietenul lui. Probabil că simţea nevoia să spună cuiva. Sunt sigur că ştia că era prea târziu să se mai aştepte la vreun mare ajutor din partea mea. La fel cum era prea târziu, ca părerea lui să mai conteze pentru mine sau pentru fete.

Ca să pun capăt tăcerii, i-am spus că plecam câteva zile la Odessa, la începutul lui iunie.

Oleg Nikolaevici m-a privit în ochi, apoi s-a uitat la Maşa şi la Katia, care erau îmbrăcate în nişte rochii cu bretele. Când

a vorbit, mi s-a părut că i se adresează unui punct de pe clavicula mea.

— Invită un porc la cină, şi el o să-şi pună picioarele pe masă.

***

Am urmărit focurile de artificii din Piaţa Puşkin, Tatiana Vladimirovna stând între mine şi Maşa, braţele noastre fiind împletite cu ale ei. Cred că-i plăcea să stea în preajma îndrăgostiţilor, chiar dacă mare parte din dragoste nu era pentru ea. Katia avea un pachet cu artificii de mână, pe care ni le-a dat şi le-am fluturat unii spre ceilalţi. Când au început exploziile, ne-am uitat pe cerul de deasupra Kremlinului şi am exclamat „Oooo!" şi „Uraaaa!".

— Distracţie plăcută, copii! ne-a spus TatianaVladimirovna când ne-a urat noapte bună, ne-a trimis bezele la toţi, iar mie mi-a făcut cu ochiul.

***

Mi-am mai luat o zi liberă şi am luat avionul spre Odessa, într-o vineri dimineaţă. Până la urmă, aranjamentul cu apartamentul din apropierea plajei căzuse, dac-o fi existat vreodată, aşa c-am stat la un hotel. Bineînţeles că eu am plătit şi în schimb am putut să joc rolul de mahăr, cazându-mă cu amândouă şi apărând la micul dejun cu amândouă deodată. Hotelul se afla pe un bulevard frumos, care te-mbia la leneveală; era mărginit de copaci îmbobociţi şi statui ale unor locuitori morţi ai Odessei şi se sfârşea cu nişte trepte mari şi vechi, ce coborau pe malul mării. Avea o scară frumoasă de lemn, un restaurant în care, pe vremuri, te simţeai probabil ca la Ritz şi o privelişte frumoasă a soarelui de început de vară, care înota în marea întunecată, de culoarea petrolului. Povestindu-ţi toate astea, e ca şi cum m-aş întoarce în timp.

Am luat o cameră şi jumătate – un dormitor mare, cu o anexă în care era un pat de o persoană, pentru copii, şi o baie comună. Katia a ieşit imediat să se plimbe şi să flirteze. Recunosc că i-am

cerut Masei să-şi scoată rochia, să deschidă uşa de la şifonier şi să stea în faţa oglinzii, aşa cum făcuse în fotografia pe care mi-o arătaseră chiar la început. Numai că acum eu eram cel care stătea în spatele ei, privindu-i spatele care era în faţa mea şi chipul ei în oglindă şi pe mine acolo, alături de ea. Privirile ni s-au întâlnit undeva în uşă, imaginile noastre închise în sticlă, dar sufletele noastre deja despărţite, deja departe unul de altul.

M-am aşezat şi ea a rămas în picioare, doar ochii noştri îşi vorbeau, până când Masa mi-a spus în oglindă, cu aceeaşi voce violentă care ieşise din ea la aeroport:

— E de-ajuns, Kolia?

La Odessa a fost atentă, punctuală şi amabilă cu dorinţele pe care ajunsese deja să mi le cunoască. Dar era ca şi cum nu s-ar fi aflat, de fapt, acolo sau poate ca şi cum eu nu aş mai fi fost acolo, în capul ei; probabil că îşi permitea să fie generoasă cu mine tocmai pentru că nu eram acolo.

Ne-am îmbrăcat. La capătul scărilor care duceau din strada umbroasă spre mare am dat de un crocodil pitic, o cucuvea pleşuvă şi o maimuţă agitată, care aşteptau să facă poze cu turiştii impresionabili. La soare era plăcut, dar la umbră era aproape frig. Cafenelele din Odessa se deschideau pentru sezonul turistic, desfăcându-şi umbrelele şi tendele, ca nişte animale care se întind când se trezesc din hibernare. Nişte americani ruşinoşi discutau stângaci pe marginea meniurilor cu miresele lor de pe internet, pe care veniseră le cunoască. Două fete cu cizme PVC până la genunchi şi cu jartiere se fâţâiau de colo-colo, împărţind fluturaşi pentru un club de striptease. Poate că mă înşelasem crezând că religia acestor slavi flamboaiant de păcătoşi era pe moarte. Probabil că trebuia să ai şi religia pe undeva, ca să poţi să fii atât de imoral – nişte zei decrepiţi stând la pândă din fundul minţii tale, zei pe care eşti hotărât să-i sfidezi.

În miezul zilei, am luat un taxi spre plajă.

Am întrebat-o pe Katia:

— Cum au fost examenele?

— Care examene?

— Examenele tale de la Universitatea de Stat din Moscova.

— Da, a zis ea. Examenele. Au fost excelente.

Stăteam la o cafenea micuță din bambus, pe plajă. Niște adolescenți supli se aruncau în apa rece a mării de pe niște tobogane de apă șubrede și de pe buza unui dig în ruină. De la depărtare, nisipul semăna cu cel pe care l-am văzut odată pe o plajă vulcanică din Tenerife (cu multă vreme în urmă, înainte de tine, înainte de Rusia). La o cercetare mai atentă, s-a dovedit a fi în mare parte scrum de țigară. Katia purta o rochie transparentă, peste un costum de baie roșu. Mașa își răsucea umbrela de soare. Nu i-am putut vedea ochii, ascunși de ochelarii de soare.

— Ce materii ai studiat, Katia?

— Management... economie... și multe alte. A zâmbit. Sunt studentă foarte bună.

— Prima din clasă, a zis Mașa și au râs. Am râs și eu.

Aleea de ciment care șerpuia prin spatele plajei mirosea a urină, dar, nu știu de ce, nu era foarte supărător. Mai era un bătrân care arbitra un meci de punchball[1], iar o bătrână îndoliată s-a oferit să ne cântărească pe un cântar demodat. Mai exista și o haită de câini care dormeau. Acum, părea că nu mai e nimic de ascuns. Nu erau surori. Tatiana Vladimirovna nu era mătușa lor. Katia lucra pe post de chelneriță într-un restaurant uzbec. Ieșea totul la iveală.

Am stat pe plajă (Mașa și Katia s-au așezat pe niște sacoșe de plastic, ca să-și protejeze hainele). Ne-am înțeles ca seara să mergem într-unul dintre cluburile de pe faleză, pe lângă care trecuserăm. Am cumpărat trei înghețate de la o femeie care mi se părea că seamănă cu Tatiana Vladimirovna și le-am mâncat în liniște.

Am aflat de Serioja la hotel, când ne pregăteam să ieșim din nou.

***

Mașa s-a retras în baie și a încuiat ușa. La robinete a-nceput să curgă apa. Katia a adormit. Am văzut-o prin ușa deschisă,

---

[1] Joc asemănător baseball-ului, cu deosebirea că terenul e mai mic și mingea e lovită cu pumnul, nu cu bâta.

stând cu fața-n sus, cu brațele drepte pe lângă corp, ca un cadavru. După un sfert de oră, am bătut la ușă și am întrebat-o pe Maşa dacă este bine și după o pauză lungă a spus *da*, cu o intonație undeva între un orgasm și un horcăit de moarte. Am dat drumul la televizor: aveam de ales între un concurs de ridicare de greutăți, reclame deocheate la linii erotice italiene, o gloată de bărbați în costume cambrate încercând să se strângă de gât într-o clădire care cred că adăpostea Parlamentul Ucrainean și o ceremonie militară ciudată, care implica o fanfară și câteva cămile, transmisă în direct din Turkmenistan. L-am oprit. De undeva din spatele hotelului s-a auzit ceva despre care am bănuit că sunt două împușcături. Apoi am văzut poșeta garnisită cu roz a Masei, care se găsea pe noptieră, am luat-o și m-am uitat în ea.

Avea la ea și pașaportul, și buletinul, pe care rușii trebuie să-l poarte mereu la ei. De acolo știu sigur care e numele ei de familie. După aia mi-am dat seama c-aș fi putut să-i găsesc adresa și s-o notez. Poate că ar fi trebuit, dar am fost grăbit și neglijent și n-am făcut-o. Avea un card de membru la o sală de gimnastică și încă unul pentru un club de noapte din cartierul Taganka, de care n-auzisem niciodată. Avea un card de reduceri la un magazin de accesorii de pe Novi Arbat, trei timbre pe un card cu „iei șase, primești una gratis" de la o cafenea din Piața Pușkin, o cartelă de metrou, vreo două mii de ruble și cincizeci de dolari. Am găsit o bucățică de hârtie cu numărul ei de telefon, o precauție pe care și-o iau practic toți moscoviții, așa încât, dacă ți se fură geanta, autorul furtului să aibă numărul tău de telefon și să-și pună bunicuța să te contacteze la câteva zile de la incident, ca să-ți poți răscumpăra actele. Avea și o fotografie.

Băiețelul din fotografie părea întruchiparea inocenței. Era o poză alb-negru de pașaport, dar am depistat o buclă blondă de Tintin pe frunte, părul ieșind bucle-bucle de sub o căciulă de iarnă legată sub bărbie. N-aș putea spune cu siguranță – etapele lunare și progresele drăgălașe după care părinții se dau în vânt atât de mult m-au depășit întotdeauna –, dar presupun că avea vreun an în fotografie. I se vedea doar bustul, dar părea să fie îmbrăcat într-un costum de marinar în miniatură. Era pe

jumătate întors cu faţa la aparat, pe jumătate uitându-se insistent la femeia în poala căreia stătea. Era Maşa.

Am întors fotografia. Cineva scrisese pe spate „cu Serioja", şi o dată. Era făcută cu vreo cinci sau şase luni înainte de-a o fi întâlnit. Am calculat că, la momentul când am găsit fotografia, băieţelul avea vreo doi ani. Am pus fotografia înapoi în geantă şi geanta la loc pe noptieră.

***

Amândouă purtau nişte bluze strâmte şi pantaloni de piele mulaţi în seara aia – ale Maşei erau albastru închis, iar ale Katiei, violet – şi prea mult machiaj. Am mers să luăm masa la un local ucrainean cu autoservire. Mi-am încărcat farfuria cu bunătăţi, dar n-am mâncat aproape nimic, doar am stat acolo şi m-am gândit: *Cine e Serioja ? Cine e Serioja ? Cine e Serioja ?* Au vorbit unde ar merge în vacanţă dacă şi-ar permite (Maldive, Seychelles, Harrods). După aia am băut o pina colada în primul bar care ne-a ieşit în cale, apoi am luat un taxi şi am plecat într-un club de pe plajă. „Ramses", cred că se numea, sau „Faraon".

Era primul weekend al sezonului, seara devreme, poate zece şi jumătate, şi era răcoare. Localul era pe jumătate gol. Existau o scenă scufundată în gheaţă carbonică, un ring de dans pustiu şi, în jurul lui, nişte mese care se cocoţau pe laturile celor trei piramide egiptene din plastic. Ne-am aşezat şi am aşteptat să se întâmple ceva, fără să ne mai obosim să vorbim peste muzica techno. Încet, apoi brusc, aşa cum se întâmplă la petreceri şi în cluburile de noapte, localul s-a umplut. Maşa şi Katia s-au ridicat să danseze. Eu m-am îndreptat spre bar şi am stat acolo singur, privind şi bând.

În afara câtorva gangsteri de mâna a doua, îmbrăcaţi amenin-ţător în haine negre, cu grumazurile cât trunchiurile de copaci şi raşi în cap, eram cea mai vârstnică persoană de acolo, probabil mai bătrân cu aproape cincisprezece ani. Femeile cu picioare lungi din Odessa se uitau la mine – cu blugii şi cămaşa mea de petrecere – ca şi cum aş fi fost un exhibiţionist sau un cerşetor. Era şi un spectacol de striptease – un balet ciudat cu nuduri,

executat de o matahală imobilă și două femei dezamăgitor de „obosite" și cu sânii lăsați. Petrecăreții mai ironici au aclamat și au urlat.

După ce stripperii și-au adunat hainele și au fugit de pe scenă, m-am cățărat pe o piramidă și am aruncat o privire asupra ringului de dans, căutându-le pe fete. Acum nu mi-e în totalitate clară noaptea aia, dar în amintirea mea începătoșată mi-am făcut loc spre colțul de lângă scenă unde se aflau, scuzându-mă, fără să fiu auzit, față de proprietarii degetelor pe care am călcat, cu ochelarii aburiți și urechile duduind. Se înhăitaseră cu încă o fată și un băiat, îmi aduc aminte, dar străinii se retrăseseră în jungla de mâini și picioare când mă văzuseră venind.

M-am așezat în fața Masei, i-am prins capul cu palmele, ca să i-l țin nemișcat, și am țipat cât de tare am putut:

— Cine e Serioja?

— Poftim? Fața i s-a oprit din dansat, dar corpul ei a încercat să continue.

— Cine e Serioja, Mașa?

— Nu acum, Kolia.

— Serioja e fiul tău, Mașa?

— Nu-n seara asta, Kolia.

— E cu mama ta? Mama ta chiar s-a-mbolnăvit când erai mică? Ai o mamă, Mașa?

— Nu-n seara asta. Seara asta e pentru tine, Kolia. Hai să dansăm, Kolia!

Corpul ei a început să danseze din nou. Încă-i țineam capul între palme, dar a ajuns cu o mână la Katia, pe la spatele meu, și am simțit mâinile Katiei împingând tare în umerii mei și degetele ei întâlnindu-se cu ale mele la ceafa Mașei și respirația Katiei pe gâtul meu și pieptul ei ferm împungându-mă pe la mijlocul spatelui.

Eram pe jumătate plin de pina colada, iar cealaltă jumătate a mea era îmbătată de faptul că înțelegeam niște lucruri. Am lăsat-o pe Katia să-mi îndepărteze brațele, m-am oprit din țipat și am început să mă leagăn șovăitor, așa cum obișnuiam să fac în

epoca disco. Probabil c-arătam ca într-o fantezie masculină de doi bani.

Dar ce e frumos la Odessa, chiar mai mult decât la Moscova, e că, în lumina potrivită, cu lubrifierea potrivită, poți face cumva ca lucrurile să pară mai bune decât sunt în realitate. Poți face ca lucrurile să fie ceea ce vrei tu să fie. Oamenii trăiesc după acest principiu, deci poți să faci și tu la fel. Așa am făcut și eu în acea ultimă și lungă noapte. Gheața carbonică s-a dus și am văzut sclipirea Mării Negre în spatele scenei clubului de noapte și, în lumina lunii, coamele valurilor care veneau să ne găsească. Mi se părea că pot să dansez și eu, să dansez ca acele corpuri care se contorsionau pe mese, care se cățărau pe podiumuri ca să arate lumii cât de tinere și frumoase sunt în acel început de vară. Mi se părea că gangsterii ăia nu erau periculoși și că Maşa ar fi putut fi sinceră când m-a sărutat. Piramida arăta ca o piramidă, fantezia mirosea a fericire și noaptea avea gust de libertate.

***

Eram în pat doar de o oră și ceva, când lumina a început să alunece pe apă, printre copaci și printre perdelele de la hotelul nostru. Am căutat semne și indicii și vergeturi pe coapsele și burta adormită ale Maşei, dar n-am găsit nimic.

Cincisprezece

Era vară de-a binelea când ne-am întors de la Odessa. Primăvara se consumă pe fugă la Moscova, părând să treacă aproape peste noapte sau în timp ce te uiți la un film: te trezești de dimineață sau clipești când ieși din cinematograf în aerul călduț și descoperi că a fost și a trecut. Simțeam gustul hormonilor și energia. Ceva trebuia să se întâmple cu energia aia, cineva trebuia să facă ceva cu ea.

La câteva zile după ce-am zburat cu avionul spre casă – cu o zi sau două înainte de data pe care o stabiliserăm ca să semnăm contractul pentru apartamente –, eu și Maşa ne-am dus s-o vizităm din nou pe Tatiana Vladimirovna. Ne-a întâmpinat la ușă, ne-a ușuit afară și am plecat să ne plimbăm cu toții în jurul iazului dezghețat. I-am mai dat un cadouaș pe care i-l cumpăraserăm, un magnet de frigider care înfățișa clădirea operei din Odessa și, lângă ea, capul trufaș al unei țarine. L-a ridicat aproape de ochi, apoi l-a băgat în buzunarul din interior al hainei ei de primăvară scurte, bleumarin. A zis că i-ar plăcea mult să se mai poată duce o dată la Marea Neagră într-o zi.

— O să mergeți, i-am zis.

— Poate.

După aia, Maşa i-a spus că e o problemă cu apartamentele. În realitate, erau două probleme. Prima dintre ele, pe care, potrivit Mașei, eu o identificasem, era că, dacă și-ar fi schimbat apartamentul pentru cel nou, așa cum se înțeleseseră, ar fi plătit un impozit pe proprietate de sute de mii de ruble. Autoritățile, a spus Maşa, ar calcula cât ar crede ele că valorează noul apartament și ar adăuga acea cifră la cei cincizeci de mii de dolari pentru a stabili valoarea nominală a vechii ei case. Totalul ar fi peste pragul de la care s-ar aplica impozitul pe proprietate. Așa

că Tatiana Vladimirovna ar putea pierde cele cincizeci de mii de dolari şi ar putea fi chiar nevoită să plătească în plus.

— E corect, Nikolai? m-a întrebat Tatiana Vladimirovna.

Nu ştiu de ce avea atâta încredere în mine. Maşa mă privea în ochi, fără să clipească sau să mă încurajeze sau să dea din cap pe furiş, fiindcă deja ştia ce eram gata să spun sau să fac.

— E adevărat, am zis eu, pe cel mai convingător ton profesional al meu, deşi era prima dată când auzeam de aşa ceva. Am verificat mai târziu: nu era. Dar a părut adevărat.

Exista o soluţie, a explicat Maşa. Ar putea face două contracte separate: unul pentru vânzarea apartamentului de lângă iaz al Tatianei Vladimirovna, doar pentru cele cincizeci de mii de dolari, apoi încă unul pentru achiziţia noii locuinţe din Butovo. Pe al doilea contract ar stabili un preţ care să pară rezonabil pentru achiziţia din Butovo, un preţ suficient de ridicat pentru ca autorităţile să nu creadă că vânzarea e o escrocherie. Dar cifra nu va fi importantă, pentru că Tatiana Vladimirovna nu va fi nevoită să o plătească efectiv.

— Două contracte, a zis Tatiana Vladimirovna. Înţeleg. Cât mai durează până semnăm al doilea contract, cel pentru noua mea casă?

— Se va întâmpla curând, a asigurat-o Maşa. Foarte curând.

Tatiana Vladimirovna s-a oprit din mers şi s-a uitat o clipă în jos, spre pantofii ei. A ridicat din umeri şi a spus:

— Bine.

A doua problemă, a continuat Maşa, era că Stepan Mihailovici o sunase ca să-i spună că apartamentul din Butovo era aproape gata, dar nu în întregime. Promisese că va fi gata într-o săptămână sau două, cel mult în trei. Dar Maşa a sugerat că Tatiana Vladimirovna ar trebui să meargă oricum mai departe cu vânzarea apartamentului ei – să semneze actele, să ia banii. I-a spus că făcuserăm deja o programare la banca unde vor fi număraţi banii lichizi şi că acum va trebui să plătim pentru ea, chiar dacă vom amâna afacerea. (Pe vremea aia, vânzările de proprietăţi, ca toate tranzacţiile ruseşti importante – mituirea judecătorilor, a inspectorilor de la fisc – se făceau numai cu bani gheaţă.)

— Trebuie să plătim pentru asta?

— Da, Tatiana Vladimirovna, am zis.

În orice caz, a continuat Masa, Tatiana Vladimirovna va putea să locuiască în continuare în apartamentul de lângă iaz, până când va fi gata cel de la Butovo. Mai era de terminat doar bucătăria acolo, Stepan Mihailovici tocmai monta blaturile şi maşina de spălat vase şi pe urmă totul va fi gata. Singurul lucru pe care-l mai avea de făcut Tatiana Vladimirovna acum era să îşi anuleze domiciliul de la vechea adresă – adică să le spună autorităţilor că nu mai locuieşte acolo. Nu va mai locui nicăieri. Maşa a spus-o fără să se grăbească sau fără să se bâlbâie, fără nervi sau emoţie. Era uluitoare.

— Maşină de spălat vase! a zis Tatiana Vladimirovna şi a râs. Apoi s-a oprit şi a căzut pe gânduri, timp în care mi-am făcut griji că nu va fi de acord, dar – recunosc – şi că va fi. Îmi amintesc că m-am uitat în pământ şi m-am gândit cât de miraculos de uscată era cărarea din jurul iazului. Copacii arătau iarăşi vii, de un verde aproape pur, iar dinspre restaurantul-cort de pe celălalt mal al iazului se auzeau nişte bubuituri. Animalele mitice care se târau şi se năpusteau pe zidul clădirii de peste drum de casa Tatianei Vladimirovna străluceau ca şi cum ar fi fost ţesălate în cinstea venirii verii.

În cele din urmă, Tatiana Vladimirovna a spus:

— Bine, haideţi să mergem la programarea de la bancă!

Apoi ne-am continuat toţi trei plimbarea.

***

Jiguli-ul îngropat de pe strada mea ieşise din coconul lui de zăpadă. Avea o crăpătură în parbriz, dar era mai curat decât înainte de a dispărea, ca şi cum petele ar fi fost spălate de iarnă. Când am trecut pe lângă clădirea în care locuia prietenul lui Oleg Nikolaevici, sau în care locuise, am văzut că o echipă de muncitori tadjici urcau pe trepte roabe cu nisip, foi de furnir şi găleţi cu vopsea. Cafeneaua cu terasă din colţul Bulvarului, care era deschisă doar pe timpul verii, îşi dăduse la o parte obloanele cu totul, ca să primească aerul mângâietor. Plopii pe care vreun geniu sovietic îi plantase prin tot oraşul erau în călduri şi-şi împrăştiau seminţele albe şi pufoase – o epidemie benignă

de iunie, pe care moscoviții o numesc „zăpada de vară", care ți se prinde în păr și câteodată îți rămâne în gât și se adună prin șanțuri în ghemotoace cărora adolescenții beți le dau foc.

Sediul băncii pe care am folosit-o pentru a semna contractul final și pentru a număra banii gheață era aproape de apartamentul Tatianei Vladimirovna, în acea parte a Moscovei cunoscută sub numele de Kitai Gorod, Orașul Chinezesc. Lângă ea era o sală de pariuri, îmi amintesc, iar vizavi, un magazin de DVD-uri cu reduceri. Am întârziat. Era în timpul săptămânii, într-o luni, cred, și la serviciu eram ocupați cu un nou împrumut. Banii gheață mai curgeau încă gârlă la Moscova, chiar și după ce le făcuse Kremlinul acelui magnat al petrolului arogant, bietului său avocat și acționarilor săi minoritari livizi. Când am ajuns, erau strânși toți pe trotuarul din fața băncii, Maşa și Katia în niște pantaloni eleganți pe care nu îi mai văzusem niciodată (strâmți pe șolduri) și sacouri, Stefan Mihailovici cu coada lui de șobolan și o jachetă dintr-un material ce aducea cu tweedul, iar Tatiana Vladimirovna, într-o fustă lungă plisată și o bluză maro. Am intrat, trecând pe lângă un șir de funcționari capricioși, ascunși în spatele geamurilor securizate, printr-o ușă dotată cu un cod de securitate, într-un soi de sală de conferințe cu geamuri înalte, până aproape de tavan, ca-ntr-o pușcărie; pe masă era o carafă cu apă călduță.

Doi funcționari ai băncii ne așteptau: unul să contrasemneze documentele care urmau să fie trimise la oficiul de cadastru, celălalt să numere banii pe care Stepan Mihailovici îi adusese într-o servietă de piele uzată. (N-am aflat niciodată de unde proveneau celelalte douăzeci și cinci de mii de dolari.) Într-un colț al încăperii exista o ușă peste care era tras un grilaj metalic glisant, ca cele pe care le vezi în fața magazinelor după ce au închis, pe timp de noapte. Au deschis ușa și am coborât în șir indian pe o scară metalică în spirală – angajații de la bancă, Stepan Mihailovici, Tatiana Vladimirovna și eu, ca reprezentantul ei legal. Se auzeau doar pașii noștri și câteva gâfâieli ale bătrânei doamne. Era în fața mea, iar când cineva a închis ușa în urma noastră, făcând-o să scârțâie de-a lungul pragului și apoi

zăvorând-o, i-am văzut capul întorcându-i-se, un fel de reflex sovietic.

Camera din capăt era o criptă nemiloasă, fără ferestre, fără aer, cu o masă mică de lemn în mijloc, ca acelea pe care dădeam noi, eu şi tu, examene pe vremuri, deasupra căreia atârna un bec stingher. Zidurile erau făcute din casete de valori. Angajata de la bancă căreia îi revenea sarcina de a număra banii gheaţă – durdulie, de vârsta a doua, cred că armeană, amabilă într-un fel obosit – a luat loc pe singurul scaun existent. Stepan Mihailovici a scos banii din servietă, echivalentul în bancnote de o mie de ruble a celor cincizeci de mii de dolari, şi i-a dat să-i verifice cu atenţie. Noi stăteam în jurul ei, respirând, în vreme ce ea cerceta bancnotele sub o lampă fluorescentă. S-a uitat la ele printr-un dispozitiv optic ca cel pe care-l folosesc negustorii de diamante, apoi a băgat banii teancuri-teancuri, într-o maşină de numărat zgomotoasă. A împărţit bancnotele în trei teancuri, le-a legat cu fâşii elastice şi le-a băgat într-o casetă de valori cenuşie. A completat un formular şi în cele din urmă a băgat caseta într-o nişă din zid.

Am gâfâit cu toţii când am luat-o în sus pe scări. Tatiana Vladimirovna s-a aşezat la masă cu Stepan Mihailovici. Eu stăteam sprijinit de perete, între Maşa şi Katia. Tatiana Vladimirovna a semnat noul contract de vânzare pe care Olga tătăroaica îl întocmise în grabă, la cererea mea: doar apartamentul ei pentru cele cincizeci de mii de dolari ai noştri. A semnat repede, fără să citească documentul, apoi s-a întors spre noi şi ne-a zâmbit. O copie a contractului urma să fie trimisă la oficiul de cadastru, ne-au explicat angajaţii de la bancă. După ce, peste o săptămână sau două, au estimat ei, oficiul va trimite certificatul prin care se atesta că el era acum proprietarul, Stepan Mihailovici va primi două seturi de chei ale proprietăţii care va rămâne în custodia băncii, iar Tatiana Vladimirovna se va putea întoarce după bani.

— Felicitări ! a spus Maşa.

— *Oi*, Tatiana Vladimirovna ! a zis şi Katia şi s-a repezit s-o îmbrăţişeze de la spate, aşa cum stătea la masă.

— Felicitări ! am zis şi eu.

— Mersi, a răspuns Stepan Mihailovici.

— Maşină de spălat vasele! a spus Tatiana Vladimirovna şi a râs.

***

Viaceslav Alexandrovici, arpentorul, a dispărut din nou în perioada aceea. Împrumutul fusese plătit integral, dar el trebuia să confirme că toate condiţiile şi toate termenele finale fuseseră respectate – în mod special, că terminalul o să livreze primii barili de petrol în vara aceea şi că, pe cale de consecinţă, compania angajată în acest proiect urma să respecte graficul de rambursare. Dar el avea telefonul închis şi-şi setase pe contul de e-mail un mesaj misterios de răspuns automat, în care spunea că îi pare nespus de rău, ne ruga să-l iertăm şi c-ar putea dura ceva până va putea răspunde. Dintr-odată, nici cazacul nu mai era de găsit. Serghei Borisovici s-a dus până la clădirea de vizavi de Kremlin, acolo unde ne întâlniserăm ultima dată cu el. A ieşit la iveală că era proprietatea unei firme care făcea comerţ cu petrol, deţinute de un criminal uzbec obez. I-au spus lui Serghei Borisovici că n-auziseră niciodată de cazac şi l-au însoţit până la ieşire. Când i-am contactat pe cei de la Narodneft, ne-au reamintit, în scris, că nu au nicio responsabilitate legală pentru orice angajament făcut de societatea mixtă. Paolo a zis că n-ar avea sens să-i deranjăm deocamdată pe cei de la bancă, dar mi-am dat seama că este stresat: avea nişte pungi negre sub ochi şi începuse să înjure în italiană. Tot făcea referinţă la cazac ca la „prietenul lui Nicholas". La birou, oamenii îl evitau şi se uitau nervoşi la numerele roşii care ticăiau deasupra uşii liftului, dorindu-şi să ajungă cât mai repede la etajul dorit, dacă se nimerea să fie cu el în cabină.

N-am putut pleca de la muncă în ziua în care a venit certificatul, aşa că n-am fost acolo s-o văd pe Tatiana Vladimirovna ieşind cu mersul ei legănat, aşa cum mi-o imaginam, cu cincizeci de mii de dolari schimbaţi în ruble, într-o sacoşă de plastic, îndreptându-se spre apartamentul în care trăise timp de patruzeci de ani şi-n care spera să mai poată locui încă vreo câteva săptămâni. Cu siguranţă s-ar fi întâmplat aşa, numai că peste vreo zece zile, pe la mijlocul lui iunie, când zilele sunt cele mai

lungi şi iarna pare un vis. N-au putut să se bage pe partea asta. Banca se ocupa de tot, iar angajaţii i-ar fi dat banii doar ei personal. Aşa că probabil i-a avut, cel puţin la început.

Dar înainte de a mă fi despărţit de ea, în ziua în care au numărat banii jos, în criptă, Tatiana Vladimirovna ne-a invitat la ea acasă, pentru ultima oară. Apartamentul era la o aruncătură de băţ de bancă. Cutiile cu lucrurile ei erau depozitate conştiincios pe coridor. Mobila părea dezgolită şi jenată. Farfuriile şi diplomele fuseseră date jos de pe rafturi. În chiuvetă erau o grămadă de buchete de flori, pe care, ne-a spus Tatiana Vladimirova, i le oferiseră colegii de la muzeu, împreună cu un radio nou, atunci când îşi dăduse demisia, la sfârşitul săptămânii care trecuse.

Mi-a dat şi mie un cadou. Mi-a spus că are prea multe lucruri şi nu ştie dacă are suficient loc pentru toate la Butovo, ce nevoie mai are ea de astfel de obiecte? Voia să am ceva care să-mi amintească de prietenia noastră. Era fotografia cu ea în roata de gimnastică, făcută când încă mai avea patru decenii de minciuni şi lipsuri comuniste în faţă, înainte de un deceniu de speranţă, alte minciuni şi lipsuri şi, în sfârşit, de Maşa, de Katia şi de mine. N-am vrut s-o iau, dar a insistat. Cred c-ai văzut-o o dată într-un sertar şi m-ai întrebat cine e, iar eu am mormăit ceva despre suvenire, dar n-am răspuns cu adevărat. Din tot ceea ce am – nu prea multe, trebuie să recunosc, pentru un bărbat de vârsta şi de condiţia mea financiară –, acea fotografie a Tatianei Vladimirovna, cu tinereţea ei în alb-negru, este obiectul pe care aş fi cel mai fericit să-l pierd, de care aş vrea cel mai mult să scap, dar cumva nu reuşesc.

Șaisprezece

Cum spuneam, a fost mirosul.

Florile se întorseseră în răzoarele lor, în mijlocul Bulvarului, regimente arătoase, dar ieftine de panseluțe și lalele. În concordanță cu o prevedere secretă din constituția rusă, jumătate dintre femeile sub patruzeci de ani începuseră să se îmbrace ca niște prostituate. Căldura și gazele de eșapament creau un efect de miraj încețoșat deasupra cazinourilor de pe Novi Arbat, când te uitai în sus spre râu și spre Hotel Ukraina. Eram pe la jumătatea lui iunie, iar Konstantin Andreievici începuse să miroasă.

Îmi aduc aminte că tocmai plecam din apartamentul meu seara devreme, să mă întâlnesc cu Steve Walsh la un local american de pe lângă Piața Maiakovskaia. Când am coborât scările spre palierul lui Oleg Nikolaevici, l-am găsit pe George pe covorașul din fața ușii lor. Era un motan alb, bătrân și bolnav de artrită, cu urechi roz și niște ochi deconcertant de roz, gras de ziceai că e gestant, dar cu o coadă osoasă și subțire. Se holba la zid de parcă ar fi suferit de stres posttraumatic. M-am aplecat peste el și am sunat la ușa lui Oleg Nikolaevici, de mai multe ori, dar niciun răspuns. Ochii roz și goi ai lui George i-au întâlnit pe ai mei. L-am lăsat și am coborât scările spre ușa de la intrare și spre aerul plăcut al serii.

Eu l-am văzut primul pe Oleg Nikolaevici. Și-a ferit fața de mine, dar mi-am dat seama că el este; era îmbrăcat într-un costum mototolit și stătea cu capul în jos, ca și cum s-ar fi rugat sau ar fi plâns. Mai erau oameni care se mișcau și vorbeau în jurul lui, dar el stătea încremenit și singur și nimeni nu vorbea cu el.

Din direcția din care veneam, mulțimea îmi bloca vederea. Dar am prins imediat mirosul – mirosul acela de fructe stricate,

care l-a dat de gol pe Konstantin Andreievici. De la aproape zece metri depărtare, am văzut piciorul.

Era doar unul, ieşind din cabina acelui Jiguli portocaliu, atârnând peste plăcuţa de înmatriculare murdară. Îmi amintesc că era încă încălţat. Deasupra pantofului se vedea o bucată din şosetă şi deasupra ei se zărea o bucată de carne verzuie.

De la genunchi în sus era încă în cabină şi nu se vedea, slavă Domnului, dar am ştiut cumva că era Konstantin Andreievici, prietenul dispărut al lui Oleg Nikolaevici. Am ajuns lângă Oleg Nikolaevici şi am rămas în picioare lângă el, am văzut cârlionţu rari şi albi de pe creştetul capului lui aplecat şi m-am uitat în pământ alături de el vreo trei minute sau un secol, eu şi el, izolaţi şi împreună. Oleg Nikolaevici nu s-a uitat în sus sau în jurul lui, dar ştiam că ştie că sunt acolo.

În cele din urmă, am murmurat:

— Îngrozitor. Pur şi simplu îngrozitor.

S-a uitat în sus la mine, a deschis gura, a înghiţit şi apoi s-a uitat din nou în jos.

În jurul maşinii stăteau cinci sau şase poliţişti. Doi sau trei dintre ei vorbeau la telefoanele mobile. Purtau cămăşile alea albastre ciudate – mulate pe burtă şi strânse cu elastic în talie, armele lovindu-li-se de şolduri –, pe care le îmbracă poliţiştii din Moscova vara. Păreau nişte invitaţi la un grătar rusesc domol. În cealaltă parte a maşinii, aşezat pe capotă, fuma detectivul adolescentin la care fusesem şi pe care refuzasem să-l mituiesc în urmă cu câteva luni, când încercasem, e drept, nu foarte tare, să-l ajut pe Oleg Nikolaevici să-şi găsească prietenul condamnat.

— Salut, am zis.

— Salut, englezule, a răspuns el. Părea că se bucură că mă vede. Purta nişte blugi negri, un sacou de in şi un tricou închis la culoare, pe care era imprimată o halbă de Guiness.

— Ştiţi cine a făcut asta? l-am întrebat.

A râs. Acneea i se agravase.

— Încă nu, poate mâine.

— De ce au lăsat cadavrul aici?

— Nu știu, a spus detectivul. Probabil că-l mutau și cineva i-a deranjat. Probabil c-au decis că e prea periculos să conducă aiurea, cu bătrânul în portbagaj. Poate c-aveau de gând să se întoarcă mai târziu, dar n-au mai apucat. Se pare că e de ceva vreme aici. Poate chiar de anul trecut.

Mi-am adus aminte ce-mi povestise Steve Walsh despre metoda asasinului amator / asasinului profesionist. L-am întrebat pe detectiv dacă e posibil să se fi întâmplat la fel și în cazul lui Konstantin Andreievici.

S-a gândit câteva secunde:

— Ar putea fi ceva de genul ăsta, a spus. A fost o treabă murdară. Un ciocan, cred, sau poate o cărămidă. Vrei să vezi?

— Nu, mulțumesc.

M-am îndepărtat puțin, luând-o spre gardul cimitirului. Iarba îngălbenită încerca să scoată capul din noroi. L-am sunat pe Steve.

— E mort, i-am zis.

— O să-ntârzii? Credeam că mergem la Alfie's Boarhouse după aia.

Alfie's Boarhouse era o pisicină lângă grădina zoologică, unde rusoaicele care se prefăceau că sunt prostituate, iar prostituatele care pretindeau că nu sunt se duceau să danseze pe mese și să le facă ochi dulci expaților trecuți de prima tinerețe. Întotdeauna mi-a plăcut la Alfie's.

— Konstantin Andreievici, am zis, prietenul vecinului meu. E mort.

I-am povestit lui Steve de picior și de ciocan (sau cărămidă).

— Ți-am spus eu că e mort, a zis Steve.

Și a adăugat:

— Probabil c-au făcut-o pentru primul lui apartament.

— Poftim?

— Pentru apartament. E proprietarul unui apartament?

— Da, am zis. Este. A fost.

— Atunci, a spus Steve, asta e. Asta-i povestea, ascultă la mine. Întotdeauna e pentru apartament, cu excepția cazurilor

în care e pentru băutură sau adulter. Cineva l-a căsăpit pentru apartamentul lui.

Criminalitatea „imobiliară" fusese încă şi mai brutală în anii nouăzeci, mi-a explicat Steve, pe acel ton nostalgic pe care-l adoptă veteranii din Moscova, atunci când vorbesc despre acel preţios deceniu de furturi şi desfrâu. După comunism, administraţia moscovită le dăduse majoritatea apartamentelor din oraş celor care locuiau în ele, pe nişte preţuri de nimic. Escrocheriile începuseră imediat, mi-a spus Steve. Uneori, escrocii se căsătoreau cu proprietarii, apoi îşi aduceau verii sau fraţii de la Rostov sau de oriunde să se descotorosească de ei, aşa încât ei să devină moştenitorii. Sau pur şi simplu îi torturau pe sărmanii nefericiţi până când semnau şi le transferau drepturile asupra proprietăţii, apoi îi dizolvau în acid sau îi aruncau în Râul Moscova.

— Dar acum, că Rusia s-a mai civilizat, a spus Steve, s-au oprit la o metodă mai curată. Găsesc un bătrân sau o bătrână care sunt singuri, le fac felul şi apoi găsesc un judecător corupt, care să certifice că ei sunt moştenitorii legali ai tipului mort. Asta-i tot, casa e a lor.

— N-au nevoie de cadavru? am întrebat eu. Adică de o dovadă că respectivul e mort? N-ar fi în interesul lor să fie găsit?

— Doamne, Nick, credeam că eşti avocat. Nu, nu e nevoie de cadavru. În Rusia, după ce eşti dat dispărut de cinci ani, eşti mort. *Finito.* Însă – şi asta-i partea frumoasă – o instanţă binevoitoare poate să declare pe cineva mort şi la şase luni după ce a fost dat dispărut. Reclamantul trebuie doar să arate că persoana dispărută a fost văzută ultima dată într-o situaţie periculoasă. Ceea ce nu-i greu. Poate pescuia la copcă. Poate că înota în râu, beat fiind. Poate că n-a cules ciupercile bune din pădure. Şase luni, e mort şi apartamentul e al lor. Când a dispărut Konstantin Oarecarovici?

— Nu ştiu. Nu-mi amintesc. Parcă-n octombrie. Cam aşa ceva.

— Suficient de mult. Şi suficient ca să-l vândă mai departe.

Până atunci cred că reușisem să-mi spun, în măsura în care chiar îi dădusem o oarecare atenție acestui aspect, că povestea cu Masa și Katia și Tatiana Vladimirovna nu fusese atât de îngrozitoare – că poate nu fusese prea drăguță, poate fusese chiar rea, dar nu chiar *atât* de rea. Nu ca asta. Ar fi trebuit s-ascult. Aș fi putut să ghicesc. Poate chiar am ghicit, dar am mers mai departe, ca și cum n-aș fi făcut-o. Dar după ce Konstantin Andreievici a scos un picior din portbagajul acelui Jiguli și după ce Steve mi-a făcut acel scurt istoric al fraudelor imobiliare, nu m-am mai putut preface că nu înțeleg.

— Dar ca să mituiască judecătorul, am întrebat eu, criminalii ar avea nevoie de bani, nu? Ar avea nevoie de prieteni. Ce te faci dacă nu-i ai? Mă refer la criminali. Dacă-s niște găinari, niște provinciali, niște puștani?

— Există și alte metode, a zis Steve. Ai nevoie de un fraier, de preferat fără rude. Ai nevoie și de puțină răbdare și ingeniozitate, presupun, dar tot o poți face. Se poate petrece într-o mulțime de feluri. E crima perfectă la Moscova. Privatizare adunat cu creșterea vertiginoasă a prețurilor la imobiliare adunat cu zero scrupule egal crimă. Oricum, ce te face să crezi că sunt niște găinari?

— Nu cred, am răspuns, dând înapoi. Nu știu. După câteva secunde, am adăugat: Era într-o mașină, Steve. Pe strada mea. În zăpadă. Adică mașina era în zăpadă. Se pare c-a stat acolo toată iarna. A fost îngropat în zăpadă.

— Un ghiocel, a spus Steve. Prietenul tău e un ghiocel.

Așa li se spune, mi-a zis – așa li se spune cadavrelor care ies la lumină odată cu dezghețul. Beți, majoritatea, și oameni fără adăpost, care se dau bătuți și se culcă în zăpadă, și victimele unor crime, dispărute în mod misterios. Ghiocei.

— Cum ți-am spus, Nicky, când va veni sfârșitul lumii, va veni din Rusia. Auzi, vii la Alfie's?

Am închis telefonul și m-am întors la Oleg Nikolaevici. Se ridicase în picioare, dar nu se mișcase.

— Oleg Nikolaevici, i-am spus, îmi pare foarte rău. Foarte rău îmi pare.

— Dumnezeu e în ceruri, a spus Oleg Nikolaevici, uitându-se la piciorul acela, şi ţarul e departe.

***

Aş putea spune că a fost conştiinţa cea care m-a îndemnat s-o fac. Mi-ar plăcea să-ţi spun că a fost conştiinţa mea. Poate chiar a fost conştiinţa, dar şi curiozitatea şi încă ceva, ceva mai urât, un fel de groază şi uimire faţă de întâmplarea la care fusesem părtaş, care se înrudeau de departe cu mândria. Mi-aş dori să mai pot spune că am făcut-o imediat, că s-a-ntâmplat în aceeaşi seară, în cea cu piciorul. Dar adevărul e că nu s-a-ntâmplat în noaptea aia şi poate nici în următoarea. A fost la puţină vreme după aceea, totuşi, sunt sigur c-a fost aşa, la mai puţin de o săptămână, poate chiar o săptămână, când m-am dus s-o caut pe Tatiana Vladimirovna. Chiar dacă nu eram deloc sigur c-o s-o găsesc.

Nu mai vorbisem cu Maşa sau cu Katia din ziua în care fuseserăm cu toţii la bancă pentru numărarea banilor şi pentru semnături. A fost ceva la care nu m-am aşteptat – la acel sfârşit abrupt. Am sunat-o pe Maşa de nenumărate ori, dar mi-a răspuns doar semnalul – trei note înalte, care se auzeau la o intensitate suficient de mare încât să spargă sticla sau să tulbure câinii şi care creşteau progresiv – şi un mesaj descurajant care spunea că telefonul ei fusese închis sau nu era în aria de acoperire. Am încercat din nou după ce am început să mă gândesc la bătrână. În cele din urmă, m-am dus acasă la Tatiana Vladimirovna şi am sunat la interfonul de jos, de la intrare.

Am sunat vreun minut, poate două, stând în curtea umbroasă, într-o sâmbătă plăcută şi călduroasă. Într-un final, o japoneză a deschis uşa din interior, i-am zâmbit, am intrat şi am urcat scările. Am ciocănit la uşa apartamentului Tatianei Vladimirovna, la început liniştit, ca şi cum înăuntru ar fi dormit un copil mic sau ca şi cum nu aş fi vrut ca oricine ar fi fost înăuntru să-mi răspundă. Apoi am ciocănit mai tare şi mai tare, mai iute şi mai iute, ca şi cum aş fi fost de la KGB, într-o noapte aglomerată. Dar n-a venit nimeni, cu excepţia unei femei grase şi blonde de

la etaj, îmbrăcate într-un capot și cu bigudiuri în cap, care s-a oprit la jumătatea scărilor, s-a prins bine de balustradă și s-a uitat insistent la mine, până am plecat.

Afară, m-am oprit pe poteca din jurul iazului. Era deja arsă de soare și plină de praf, un praf alburiu care se ridica în norișori, pătându-mi pantalonii și având gust de cretă. M-am îndreptat spre gura de metrou și am trecut de ușile de sticlă batante, acele uși grele, care-i biciuiesc pe pasageri, la fel ca istoria lor. Renunțasem să le mai țin deschise, așa cum făceam odinioară, pentru oricine venea în urma mea, preferând să le dau drumul fără să mă uit la ele și renunțând astfel la șansa oferită gratis de a arăta ceva milă în acel oraș nemilos.

Am lut metroul până la Butovo : teoretic, era timpul ca Tatiana Vladimirovna să se fi mutat acolo. De data asta, taximetristul căruia i-am făcut semn să oprească era un uzbec cam ofuscat, care mi-a explicat că, în curând, în orice clipă de atunci înainte, musulmanii se vor ridica împotriva rușilor și a restului lumii pentru înfruntarea finală. Când am dat colțul, la marginea orașului, am observat că cealaltă parte a drumului devenise o junglă, copacii și tufișurile explodând cu nerăbdarea tipic rusească din timpul verii. Vedeam oameni strecurându-se în pădure printre casele vechi din lemn, cărând copii și sticle. Am parcat în fața clădirii de pe Kazanskaia – blocul Tatianei Vladimirovna, sau al lui Stepan Mihailovici, sau al firmei MosStroiInvest, sau al nimănui.

Am sunat la interfon, la numărul apartamentului pe care-l vizitaserăm în iarnă. N-a răspuns nimeni. Am apăsat pe toate numerele la un loc și apoi în combinații aleatorii. De data asta, șmecheria n-a funcționat. După o vreme, mi-am dat seama că firele care ieșeau din interfon – unul verde, unul roșu și unul albastru – atârnau neconectate sub el. Am izbit cu pumnul în ușa metalică. Am traversat șoseaua și m-am uitat în sus la clădire.

Soarele era în spatele ei, așa c-a trebuit să mijesc ochii. Din ce-am putut vedea, nu era nicio lumină aprinsă în interior. M-am holbat multă vreme la fereastra de pe colț, din spatele balconului de la etajul șapte, care ar fi trebuit să-i aparțină Tatianei Vladimirovna. Nu părea să existe niciun semn de viață în spatele

ei. Mi s-a părut că zăresc dulapurile de bucătărie pe peretele din fund, dar nimic altceva. Balconul era gol. Apoi m-am uitat mai sus și am văzut că la ultimul etaj nu fuseseră puse încă geamuri. O cioară grasă de Moscova stătea cocoțată pe un pervaz al apartamentului de la mansardă.

Am luat-o înapoi, spre stația de metrou. M-am hotărât – ce m-ar fi costat? – să întreb pe cineva de clădire. Știam că n-o să mai ajung niciodată prin Butovo. Am mers prin iarba crescută în voie în curtea celei mai apropiate *dacea* și m-am oprit la ușa ei. După aceea am văzut câinele uriaș și maro care dormea lângă o stivă de lemne. Am bătut. Un bărbat bătrâior mi-a deschis ușa – poate avea șaptezeci și cinci de ani, poate cincizeci, era greu de spus, întotdeauna era greu de spus. Purta o haină de iarnă, dar n-avea pantofi sau șosete în picioare.

Mi-am cerut scuze de deranj și l-am întrebat dacă-mi poate spune ceva despre clădirea cea nouă de peste drum.

— Nu, a spus el.

— Nimic?

S-a uitat la mine câteva secunde, gândindu-se, cred, ce fel de criminal eram. Avea ochii injectați, o barbă nerasă de trei zile și câțiva dinți, din loc în loc.

— Cred c-au rămas fără bani, a zis.

— Cine a rămas fără bani?

— Nu știu. A ridicat din umeri. Șefii. Se spune c-o s-o dărâme.

— Cine spune asta?

— Oamenii.

— Asta-nseamnă că nu locuiește nimeni aici?

— Nimeni, a zis el. Adică, nu știu. Cu cât știi mai puțin, cu-atât dormi mai bine. Mi-a aruncat un zâmbet strâmb de consolare și a închis ușa.

* * *

Aveam doar o vagă idee unde locuiau Maşa și Katia, dar m-am dus în toate locurile la care m-am putut gândi, sau aproape în toate. Dacă m-ai fi întrebat atunci, probabil ți-aș fi spus că

încă o mai căutam pe Tatiana Vladimirovna, dar asta era doar o parte din căutare și nu partea cea mai importantă, ca să fiu sincer. La mijloc erau banii mei, cele douăzeci și cinci de mii de dolari, dar nici ăsta nu era scopul principal.

Mai întâi, m-am dus la magazinul de telefoane mobile, de lângă galeria Tretiakov. Era o zi fierbinte și magazinul era plin de clienți supraîncălziți, care-și făceau vânt cu foile volante cu oferte speciale. Prima fată cu care am vorbit mi-a spus că Maşa îşi dăduse demisia și că ea este ocupată. Managerul mi-a spus că nu, nu au datele de contact ale Masei și m-a rugat să plec. M-am dus la restaurantul de pe Neglinnaia, unde o văzusem pe Katia lucrând pe post de ospătăriță, în ajunul Anului Nou. Aveau mai multe Katia, m-au luat ei peste picior, puteam s-o aleg pe care doream, dar cea pe care o căutam plecase.

După Odessa, eram aproape sigur că Katia nu pusese în viața ei piciorul în Universtitatea de Stat din Moscova. Dar m-am dus totuși acolo, la turnul stalinist grandoman, sus, pe Vorobiovi Gori. Mi-amintesc că am văzut doi tineri căsătoriți ce-și făceau poze de nuntă pe esplanada din fața universității, care are vedere spre oraș, deasupra râului și a Kremlinului, a bisericilor și a haosului. Mireasa avea o rochie voluminoasă, cu bretele; îmi închipui că a ta o să fie mai serioasă, dacă o să rămânem, totuși, împreună după asta. Prietenele ei erau colorate ca niște păuni, iar cavalerul de onoare și ceilalți bărbați purtau costume mohorâte, de mafioți. Păreau emoționant de bătuți de soartă. Am auzit invitații strigând „*gorka, gorka*" – „amar, amar" –, semnalul ritualic pentru ca tânărul cuplu să se îmbrățișeze, să șteargă cu un sărut toată amărăciunea și să-și facă noua viață dulce ca mierea. Statuile de pe fațada universității, ale unor intelectuali eroici mânuind cărți, mângâind globuri pământești și privind idiot în zare, înspre viitor, îmi aminteau de cele de pe peronul din stația Ploșcead Revoluții, unde o văzusem prima oară pe Maşa. Paznicul de la intrarea principală n-a vrut să mă lase să intru în holul verde, cu toate că nu sunt sigur că m-aș fi descurcat, dacă mi-ar fi dat voie. Am rămas afară, întrebând fete drăguțe cu fuste scurte și băieți cu blugi ieftini dacă o cunosc pe

Katia, până când m-am simțit ridicol și umilitor de bătrân. Un individ pe role aproape că m-a dat jos pe când plecam. Steaua din vârful turnului principal licărea în bătaia soarelui arzător.

Am sunat la MosStroiInvest. Mi-a luat ceva timp – cred că se duceau de râpă –, dar, în cele din urmă, am luat legătura cu ei. Mi s-a spus că nu auziseră niciodată de Stepan Mihailovici sau de Tatiana Vladimirovna. M-am gândit că Stepan Mihailovici a avut pe cineva în firmă sau printre constructori, cineva care să-i fi împrumutat cheile din Butovo. Poate că ideea a început cu asta, cu momeala. Sigur au mai avut un prieten sau doi care s-au ocupat de documentele false. Nici nu era nevoie de mai mult, plus eu, care să strâng actele autentice pentru apartamentul Tatianei Vladimirovna și să-i spulber orice îndoială. Probabil s-au gândit că dacă o să-i dea cincizeci de mii de dolari, toată afacerea o să pară autentică.

Singurul loc unde bănuiesc că m-aș fi putut duce, dar nu m-am dus a fost la *dacea*, cea despre care-mi spuseseră că i-ar fi aparținut bătrânului care lucrase la căile ferate – cea cu *bania* cât un dulap și dormitorul magic din cornișă, unde aflasem că Maşa și Katia nu sunt surori. Într-un fel, locul ăla mi se părea prea sfânt, o amintire pe care voiam s-o încremenesc în gheața iernii și să n-o întinez cu zăpușeala și cu dezamăgirea verii. Mi se părea prea mult. Poate te gândești c-aș fi putut să mă duc la poliție, c-ar fi trebuit să mă duc. Îmi dau seama că la asta te gândești. Dar ce le-aș fi putut spune? Ce se întâmplase? O femeie își vânduse apartamentul. Niște fete dispăruseră. Nimic nu se întâmplase și, oricum, avusesem și eu o contribuție la toată povestea.

O dată, în cele câteva zile în care am cercetat, preț de o clipă mi s-a părut c-am zărit-o pe Tatiana Vladimirovna, sau poate am vrut doar să cred că era ea. Eram pe Tverskaia, în capăt, lângă Piața Roșie. Mergeam să mă întâlnesc cu Paolo la un prânz agitat la grădina de vară de pe terasa Conservatorului. Mi s-a părut că recunosc silueta ei scundă, vânjoasă, pasul ei hotărât – lent, dar plin de îndârjire, ca al unei armate în marș – și tunsoarea ei în formă de castron, nepăsătoare, cam la cincizeci de metri în fața mea, pe trotuar. Am încremenit, numai o secundă, apoi am

luat-o la fugă. Dar trotuarul era aglomerat şi erau foarte mulţi turişti adunaţi la o dugheană unde se vindeau tricouri şi păpuşi cu Stalin. Era ca într-un vis în care alergi şi alergi, dar cumva nu pare că te mişti. Până am ajuns la colţul străzii, unde e clădirea Telegrafului Central, o pierdusem deja. M-am uitat peste balustrada din capătul scărilor, în jos, spre pasaj. Am cotit pe Tverskaia, până la magazinul Levis. Bătrâna dispăruse.

Se poate să fi fost ea – nu spun că nu. Poate c-a fost ea. Probabil că umblă şi acum prin Moscova sau prin Sankt Petersburg, cu cincizeci de mii de dolari într-o pungă de plastic şi cu zâmbetul acela de copil pe faţă. Poate au lăsat lucrurile aşa. Până la urmă, aveau apartamentul ei şi ea nu mai avea cum să-l recupereze, în veci. Actele erau toate în regulă, mulţumită Olgăi. Tatiana Vladimirovna nu putea face nimic şi nu avea pe nimeni căruia să i se plângă. Cu excepţia mea, poate, dar n-ar fi ştiut unde să mă găsească, dacă m-ar fi căutat.

Dar nu a venit niciodată şi mă îndoiesc că ei şi-ar fi dorit s-o vadă stând pe trotuar şi făcând scandal sau cheltuind banii care ar fi putut fi ai lor. „Nu mai există persoana, nu mai există problemele", spune un vechi proverb rusesc şi îmi imaginez că aranjaseră lucrurile în aşa fel încât să nu mai existe probleme. N-ar fi fost prea greu, chiar şi fără zăpadă. N-o să ştiu niciodată sigur, dar asta bănuiesc că s-a-ntâmplat.

Nu sunt sigur nici că Tatiana Vladimirovna s-a aşteptat vreodată să se mute la Butovo, nu cu adevărat. Poate n-a crezut niciodată că va apuca să culeagă ciuperci în pădure, să înoate în iaz, să-şi pornească maşina de spălat vase şi să privească în zare, la turlele bisericii, din balconul ei nou. Nu sunt sigur la ce se aştepta, dar am început să mă gândesc că, în tot acest răstimp, toată lumea a ştiut mai multe decât mine, Tatiana Vladimirovna, la fel de bine ca Maşa şi Katia. Că au ascuns totul de mine, aşa cum ascunzi un secret murdar de un copil, până când nu mai ai cum să-l acoperi. Câteodată mă gândesc că, într-un fel bizar, toată afacerea ar fi putut fi, de la cap la coadă, o conspiraţie împotriva mea.

Sau poate că nu. Poate că, în loc de asta, la modul cel mai sincer, a fost o conspirație a mea împotriva mea, ca să-mi ascund mie însumi adevărul. Adevărul fiind acela că undeva întrecusem măsura, la un moment dat, într-un restaurant, pe bancheta din spate a unui taxi, sub Maşa sau deasupra ei, sau în liftul din Piața Paveleţkaia. Devenisem cumva o persoană care se lasă dusă de val, în orice direcție, simțind, dar nepăsându-i că nu duce la nimic bun, modificând aparențele şi zâmbind atâta timp cât aveam ce îmi trebuia. Înainte să vin în Rusia, nu ştiam că pot fi o astfel de persoană. Dar am putut fi, şi am fost.

Asta am învățat când ultima mea iarnă rusească s-a dezgheţat. Lecția n-a fost despre Rusia. Niciodată nu e, nu cred că e, atunci când se termină o relație. Nu despre iubita ta înveți. Înveți despre tine.

Eram bărbatul de dincolo de uşă. Ghiocelul meu eram eu.

Șaptesprezece

În cele din urmă, la presiunea bancherilor și a șefilor noștri de la Londra, eu și Paolo ne-am deplasat în nord, să verificăm personal operațiunile cu petrol ale cazacului. Ne-am îmbarcat din terminalul pentru zboruri interne ca un abator al aeroportului Șeremetievo, într-un avion care părea lipit cu scotch și speranță. De sus, peisajul arctic era minunat: pădurile de pin erau încă acoperite de gheața neclintită, mici râulețe șerpuiau și bolboroseau printre copaci, iar marea era întunecată și calmă.

Aeroportul cel mai apropiat de terminalul petrolier se afla la Murmansk, orașul unde ziceau Maşa și Katia că se născuseră. Nu mi-a picat fisa până când n-am făcut călătoria. Acum, privind înapoi, mi se pare oarecum potrivit și dureros, în același timp, că am ajuns acolo. La vremea aceea eram emoționat, chiar dacă era prea târziu și lucrurile se stricaseră deja. Am fost emoționat să văd parcurile prin care ar fi putut să se plimbe, trotuarele pe care merseseră, priveliștea care le decorase viața. Și bunicul fusese acolo, firește, când era iadul pe pământ. Dar nu cred că m-am gândit prea mult la el. La marginea orașului exista un mare monument comemorativ închinat soldaților care căzuseră pe front, dar nu l-am vizitat. N-am avut timp.

Compania cazacului avea o adresă despre care recepționista hotelului ne-a spus că e pe un vechi domeniu sovietic, mai precis, în apropiere de roata Ferris care se mișca foarte încet, pe un deal, deasupra docurilor. Am sunat la numărul de birou pe care-l aveam, dar n-a răspuns nimeni.

A doua zi, eu și Paolo ne-am dus singuri la locul de pe coastă de unde, conform lui Viaceslav Alexandrovici, petrolul avea să fie pompat în curând printr-o conductă, spre superpetrolier. Șoseaua se oprea la câteva sute de metri de țărm. Am coborât

din taxi și am mers o bucată de drum pe jos, pe un drum desfundat. Era cald și erau țânțari. Ne-am aruncat sacourile pe umăr și-am înjurat. Pe o suprafață de teren dreaptă de pe țărm se afla un puț pătrat, cam de mărimea unui teren de squash, plin de noroi uscat, ca cel în care un răpitor dintr-un film de groază ar ține o femeie captivă. Dar nu existau nicio conductă, niciun superpetrolier și niciun strop de petrol. Nu exista nimic.

Paolo și-a aprins o țigară și a fumat-o dintr-o suflare. Am stat acolo vreo zece minute, contemplând proporțiile țepei pe care ne-o trăseseră. Pe urmă ne-am întors la hotel să ne-mbătăm.

Am stat la barul de la ultimul etaj, administrat de un barman din Daghestan și de o cucoană coreeană. Am băut multă vreme și mult. Vara era lumină zi și noapte acolo, iar pe fereastră, la trei dimineața, vedeam macaralele înălțându-se pe docuri, ca niște insecte paralizate, proiectate pe fundalul norilor rozalii și cu pescărușii rotindu-se în jurul lor. Nu era vina noastră, ne spuneam unul altuia. Întocmiserăm toate actele așa cum trebuia. Poate c-ar fi trebuit să-l fi ținut mai din scurt pe cazac. Poate că uneori nu-mi stătuse mintea la afacere. Dar nu eram ingineri sau detectivi particulari: eram niște simpli avocați. De fapt, am căzut amândoi de acord că avuseserăm doar ghinionul de a fi expuși când Kremlinul schimbase regulile – când cineva hotărâse că a conduce serios o afacere și a face eforturi pentru aspirarea profiturilor lună de lună erau o muncă prea grea și că, în schimb, era mai ușor să-i jupoaie pe bancheri.

Oricum, știam că era ceva ce ne va urmări toată viața. Niciun parteneriat pentru mine, un șut în fund pentru Paolo, probabil, niciun fel de bonusuri pentru niciunul dintre noi și, mai mult ca sigur, adio Moscova. Se terminase cu traiul fără limite.

— Să le ia dracu' de Insule Virgine Britanice! a spus Paolo. Întrezăream o statuie a lui Lenin acoperită de găinați, în piațeta de lângă hotel. Să-l ia dracu' pe cazac! S-o ia dracu' de Rusie!

Pupilele i s-au micșorat pân-au ajuns niște puncte negre, pline de amărăciune. Mai târziu, mi-am pus niște întrebări în legătură cu Paolo – m-am întrebat dacă nu cumva ajunsese să se amestece în toată afacerea. M-am gândit la cum se purtase

cu cazacul, la dăţile când păruse nervos şi la întâlnirea aia de la Narodneft de Anul Nou, când aprobaserăm împrumutul, încercând să-mi amintesc momente sau semne care ar fi putut să-mi scape. Dar n-am avut prea multe sau destule motive să pun ceva cap la cap.

Am băut în cinstea noastră, apoi a Moscovei şi a vulpoiului de preşedinte. Paolo a luat-o pe una dintre asociatele plinuţe ale doamnei din Coreea cu el în cameră, să-l consoleze. M-am întins pe pat, uitându-mă pe fereastră la aerul arctic lăptos. Mi-a venit să plâng, dar n-am făcut-o.

Câteva ore mai târziu – nu sunt sigur cât era ceasul, eram încă beat şi deprimat şi, în acelaşi timp, cam euforic, euforia celui care nu mai are nimic de pierdut –, m-am ridicat din pat, am ieşit din hotel şi am luat-o la pas spre macarale şi spre docuri. Am trecut peste o linie de cale ferată, pe un pod pietonal plin de grafitti şi am ajuns într-un chei de cargoboturi. Am auzit muzică şi am văzut o cafenea deschisă puţin mai în faţă, pe marginea apei.

Avea o podea de gresie şi o tejghea şi o singură fiinţă, un grăsan cu şorţ şi cu mâinile pline de tatuaje înghesuite unele-n altele.

— Bună dimineaţa, am spus.

— Ascult, a spus el.

— O cafea, vă rog.

A pus o linguriţă de Nescafe într-o ceaşcă şi mi-a făcut semn spre un samovar cu apă caldă din capătul tejghelei. Mi-am amestecat cafeaua şi m-am aşezat. Cafeneaua mirosea a petrol. Un frigider antic scotea un murmur de rău augur.

Mi-am amintit ce-mi spusese Maşa despre tatăl ei. L-am întrebat pe patronul cafenelei:

— Asta-i baza spărgătoarelor nucleare de gheaţă?

— Nu.

— Unde sunt?

— În partea cealaltă a golfului. E o instalaţie militară separată. E secretă.

Acolo erau ţinute submarinele, mi-a mai spus. Era locul unde-l remorcaseră pe cel care se scufundase cu câţiva ani în

urmă, ca să scoată afară trupurile bieților puști înghițiți de ape. Mi-am dat seama că vrea să vorbească, dar se prefăcea că nu-l interesează.

— Acolo andochează *Petrograd*?

— Care?

— *Petrograd*. E un spărgător de gheață.

— Nu, nu există niciun *Petrograd*.

— Ba da, există. Sunt sigur că există. Adică, cred că există. Sau poate a existat, dar l-au scos din uz?

— Nu, a spus grăsanul. Nu există niciun *Petrograd*. Am lucrat la baza aia douăzeci și cinci de ani. Am fost mecanic. Nu există niciun *Petrograd*.

Am prins ceașca în palme. Îmi tremurau mâinile. Mi-am amintit de alt lucru pe care mi-l spusese Mașa despre copilăria ei în Murmansk.

— Spuneți-mi, vă rog, roata, roata cea mare, și am arătat peste umăr, în direcția dealului pe care era instalația. Era scump să te dai în ea în anii optzeci? Adică, era prea scump pentru unii copii?

— Nu era acolo în anii optzeci, a răspuns grăsanul. Au montat-o de-abia în 1990. A fost ultimul lucru pe care Uniunea Sovietică l-a făcut pentru noi. Îmi amintesc, pentru că în anul ăla m-am căsătorit. După ce-am semnat în registru, ne-am dus la roata cea nouă. S-a uitat în jos o secundă, poate cu drag, poate cu mâhnire, nu mi-am dat seama. A costat douăzeci de copeici, a spus. Dar în anii optzeci nu era acolo.

***

Reprezentanții Narodneft-ului au declinat orice răspundere pentru escrocheria cazacului. Au promis doar să pompeze petrolul și să plătească taxele, au precizat ei, după ce terminalul va fi gata. Listarea lor la bursă fusese amânată. Autoritățile de resort la care am depus plângeri ne-au spus să ne ducem dracu', doar că nu atât de politicos. N-am mai auzit nimic de Viaceslav Alexandrovici, arpentorul. L-au cumpărat, probabil prima oară când a dispărut și s-a întors cu raportul lui născocit. Poate l-au

convins amenințările, poate banii, poate femeile, poate toate trei laolaltă. Nu-l pot învinovăți. Din punctul de vedere al firmei noastre, singura consolare era că dezastrul nostru arctic era eclipsat de potopul de vești rusești și mai rele: marile exproprieri de la Moscova, tancurile din Caucaz, frica și dușmănia care erupseseră la Kremlin și păreau să se întindă, din Piața Roșie, peste tot uluitorul continent rus, lăsat în paragină. S-au scris câteva paragrafe în *Wall Street Journal* și în *Financial Times* și o mențiune onorabilă, într-un articol de fond scris de Steve Walsh, despre bancherii naivi în Estul Sălbatic.

În scurt timp, rușii și americanii au început să-și încheie din nou socotelile, Kremlinul și-a amânat alegerile și majoritatea străinilor au început să se îndrepte oricum spre aeroporturi. Cred că Paolo ar fi rămas, dacă firma nu l-ar fi lăsat la apă, ca să le închidă gura bancherilor. Am auzit că s-a mutat la Rio.

Pe mine, în loc să mă concedieze, m-au chemat înapoi la Londra să lucrez la întocmirea de rapoarte financiar-contabile în cadrul diviziei corporatiste de la sediul central, după cum știi: să stau în subsolurile companiilor care sunt vândute sau cumpărate, să cercetez dosare și să nu vorbesc sub nicio formă cu clienții – ceea ce seamănă un pic cu retrogradarea la circulație, după ce ai fost detectiv. Înapoi la viața rarefiată pe care o am acum. Vechile prietenii din facultate, care sunt numai datorie și stângăcie, slujba care mă omoară. Tu.

Cred c-aș fi putut să plec de la firmă și să mă agăț de Moscova, poate să-ncerc să-mi găsesc o slujbă la un magnat al oțelului sau la un baron al aluminiului, dac-aș mai fi avut-o pe Mașa. Știam că nu mă iubește cu adevărat – nu era nevoie să mă iubească. Aș fi mers înainte, cred, văzând-o de două ori pe săptămână, ducând-o acasă de două ori pe săptămână, știind că nu există nicio altă versiune mai bună a mea în altă parte, ancorat în Moscova de inerția toropitoare a vârstei a doua de care mă apropiam. Nu cred că mi-aș fi făcut prea multe griji despre ce era adevărat din ce-mi spusese, nici măcar despre ce făcuse. Puteam trăi foarte bine fără Tatiana Vladimirovna. Aș fi reușit să uit de ea. Deci cred că Mașa a fost mai bună decât mine, în

cele din urmă. Ea îl avea pe Serioja, deci avea o scuză mai bună. Şi cel puţin s-a purtat de parcă ar fi făcut ceva rău. Nu ştiu cine a condus toată afacerea, dar sper că s-a ales cu o parte decentă.

Cu câteva zile înainte să plec din Rusia, m-am mai dus o dată la vechea locuinţă a Tatianei Vladimirovna. A fost ultima dată şi, ca să fiu sincer, am făcut-o mai degrabă din nostalgie, decât din motive morale sau nobile. Am apăsat la întâmplare pe nişte numere de la interfon, până când mi-a deschis cineva. Am urcat pe scări, până la apartamentul ei. Uşa fusese între timp capitonată cu piele maronie şi o cameră de luat vederi care-mi dădea fiori fusese instalată deasupra colţului din stânga; m-a urmărit pe măsură ce m-am apropiat de prag, ca şi cum ar fi stat să mă străpungă cu o rază laser. Am sunat la sonerie, am ascultat paşii, am simţit ochiul uitându-se pe vizor şi am auzit trei sau patru încuietori şi un zăvor tras.

Purta un chimono de mătase şi o mască de faţă verde, iar la început nu l-am recunoscut. Am spus:

— Mă iertaţi... lungind cuvântul, în timp ce încercam să-mi dau seama de unde-l cunoşteam. Ştiam că-l mai văzusem o dată, dar nu-mi aminteam unde. Pe la serviciu, m-am gândit, sau undeva, la o petrecere, poate când am fost la ambasada britanică, de ziua Reginei.

— Da?

— Mă iertaţi...

Am văzut plictiseală şi o uşoară nerăbdare pe fruntea lui în timp ce stăteam faţă-n faţă, amândoi aşteptând să-mi termin propoziţia. Atunci mi-a picat fisa. Era rusul cu haina de velur care pleca de la Tatiana Vladimirovna atunci când am ajuns eu la apartamentul ei, cu câteva luni în urmă. Părul lui era şi acum impecabil. Am tras cu ochiul peste umerii lui de mătase şi am văzut că dispăruse candelabrul siberian şi că pereţii de pe hol fuseseră zugrăviţi într-un verde crud. Eternul parchet era tot acolo. Am auzit un robinet curgând şi un radio mergând. M-am gândit: *L-au vândut chiar înainte de a-l lua de la ea.*

— Am vrut să vă-ntreb, ştiţi cumva unde este doamna în vârstă, care a locuit aici înainte? Unde e Tatiana Vladimirovna?

— Nu, a spus el. Nu știu. Îmi pare rău.

A zâmbit și a închis ușa încet.

Am ieșit afară și am stat pe marginea iazului. M-am gândit să mai încerc o dată numărul Mașei, ultima oară. De data asta, a sunat, nu mi-a intrat direct căsuța vocală. A sunat, a sunat și a sunat și a tot sunat, apoi a răspuns ea.

— *Alo*? pe tonul acela nerăbdător, care-ți dă de înțeles că timpul costă bani, pe care îl au rușii.

Vocea nu era a Mașei și am avut nevoie de câteva secunde să-mi dau seama. Era Katia.

— *Alo*?

— Katia?

A tăcut. O sticlă s-a spart pe malul celălalt al iazului, undeva lângă animalele fantastice tolănite. Cred că mai aveau ceva credit rămas pe cartela SIM și nu voiau să-l piardă. Cred că și-au închipuit că eu și oricine altcineva de care încercaseră să scape și cu care nu voiau să vorbească renunțaseră să mai formeze numărul acela și că puteau să-l pornească la loc fără grijă.

— Katia, sunt eu, Kolia.

A tăcut din nou.

Apoi:

— *Da*, Kolia.

— Ce mai faci?

— Normal.

— Pot să vorbesc cu Maşa?

— Nu, Kolia, nu se poate. Maşa a plecat.

— Să-l vadă pe Serioja? am întrebat, cu o voce care nu semăna cu a mea. A plecat să-l vadă pe Serioja?

— Da, Kolia. La Serioja.

Nu mă gândisem prea bine la ce voiam să spun, la ce voiam să scot de la ea. Aproape c-am auzit cum dă să-nchidă.

M-am întors la începuturi.

— De ce eu, Katia? De ce m-ați ales pe mine?

N-a zis nimic, probabil că încerca să-și dea seama ce ar costa-o dacă mi-ar spune adevărul.

— Ne-ai privit prea mult, Kolia. La metrou. Noi văzut că eşti uşor. Avut alte posibilităţi. Dar apoi noi văzut că tu avocat. Asta a fost pentru noi foarte interesant, foarte util. Şi străin fost bine. Dar putea fi altcineva. Avut doar nevoie de cineva în care ea putut încrede.

— Deci asta a fost tot? Pentru Maşa, vreau să zic? Asta a fost tot. Doar util.

— Poate nu tot, Kolia. Poate nu. Nu ştiu. Te rog, Kolia. Încă părea aceeaşi, pe jumătate copil, dar foarte obosită. A fost afacere, a spus. Afacere şi atât.

— De ce şi banii? am spus. De ce mi-aţi luat banii?

— De ce nu?

Îmi amintesc că n-am fost atât de furios pe cât aş fi vrut să fiu.

— Când te-am văzut la restaurantul acela uzbec – ştii, astă-iarnă –, de ce n-ai vrut să-i spun nimic Maşei?

— Mie fost teamă că poate se supără. C-o să creadă că poate observi că nimic nu e adevărat. Pentru mine nu este bine când ea e supărată.

— Chiar sunteţi verişoare, Katia? Chiar sunteţi din Murmansk? Cine e Stepan Mihailovici?

— Asta nu e important.

Mai rămăsese un singur lucru.

— Unde e ea? am întrebat. Unde e Tatiana Vladimirovna?

Mi-a închis.

***

În după-amiaza de dinainte să plec din Rusia, ultima zi din cei patru ani şi jumătate care parcă au fost o viaţă întreagă, m-am dus în Piaţa Roşie. Am mers pe Bulvar, am trecut pe lângă grădina de vară şi pe lângă corturile de bere, spre Piaţa Puşkin. Apoi am coborât pe Tverskaia şi prin pasajul subteran de sub autostrada cu şase benzi din capăt. Un mic grup de comunişti înrăiţi, cu steaguri zdrenţuite cu secera şi ciocanul şi cu sprâncene stufoase, făceau o demonstraţie, prelingându-se dinspre mazaginul de prezentare Ferrari şi statuia lui Marx. Erau vreo trei

sute de jandarmi, majoritatea stând în autobuzele caraghioase și șubrede în care rulează toată ziua, câțiva afară, fumând și bătând cu bastoanele în scuturi. Un bărbat care-l imita pe Lenin făcea fotografii cu un grup de oameni de afaceri chinezi.

Am trecut de porți. În fața mea, domurile de basm ale bisericii Sfântul Vasile se înălțau deasupra pietrei cubice. Sus, deasupra mausoleului aztec, stelele gigantice de pe turnurile Kremlinului străluceau roșu-sângeriu în soare. Era miezul verii, dar chiar și atunci simțeai că iarna se reface pe undeva, dincolo de Râul Moscova, pregătindu-se pentru reîntoarcere. Simțeai frigul care germina în căldură. Am stat în mijlocul pieței, savurând aerul și orașul, până când a venit un polițist și m-a îndemnat s-o iau din loc.

Ai vrut să știi de ce nu ți-am vorbit despre Rusia până acum. În parte, pentru că vechea mea viață fără centură de siguranță îmi pare foarte îndepărtată în timp și spațiu, prea greu de explicat oricui altcuiva, prea personală. Presupun că același lucru se poate spune despre viețile noastre, ale tuturor. Nimeni n-o poate trăi pe a ta în afară de tine, fie că locuiești în Chiswick sau Gomora, și o poți reînvia în cuvinte numai până la un anumit punct. Și în parte, din cauza felului în care s-a sfârșit – mi s-a părut mai normal s-o las să moară. N-am crezut c-o să-ți pot spune întreaga poveste, până acum, așa c-am trecut-o sub tăcere.

Dar n-au fost singurele motive. Din moment ce sunt sincer sau mă străduiesc să fiu, din moment ce-ți spun aproape tot, ar trebui să-ți spun și celălalt motiv, poate motivul principal. Depinde de tine ce-o să faci cu el.

Firește că mă-ncearcă un sentiment de vină când mă gândesc la povestea asta, am niște remușcări, acolo. Dar, în principal, există pierderea. Asta doare, de fapt. Mi-e dor de toasturi și de zăpadă. Mi-e dor de neoanele de pe Bulvar, văzute din viteza mașinii, în miez de noapte. Mi-e dor de Mașa. Mi-e dor de Moscova.